

JÄRJESTYKSENVALVOJAN KOULUTUSMATERIAALI

PERUS- JA KERTAUSKOULUTUKSIIN

POLIISIAMMATTIKORKEAKOULU KUVAILULEHTI

Julkaisun päivämäärä
3.9.2021

Tekijät Ylitarkastaja Pekka Mäkelä Poliisihallitus Ylikomisario Jari Kapiainen Poliisiammattikorkeakoulu Ylikomisario Ari Taipale Helsingin poliisilaitos Ylikonstaapeli Ilari Saarikivi Kaakkois-Suomen poliisilaitos Vanhempi konstaapeli Jani Niemi Poliisiammattikorkeakoulu Päivitys (31.3.2018) Ylitarkastaja Pekka Mäkelä Poliisihallitus Ylikomisario Jari Kapiainen Poliisiammattikorkeakoulu Vanhempi konstaapeli Jani Niemi Poliisiammattikorkeakoulu Päivitys (3.9.2021) Ylitarkastaja Pekka Mäkelä Poliisihallitus Ylikonstaapeli Jani Niemi Poliisiammattikorkeakoulu	Julkaisun laji Koulutusmateriaali
	Toimeksiantaja Poliisihallitus
	Toimielimen asettamispäivä 17.4.2013
Julkaisun nimi Järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali perus- ja kertauskoulutuksiin	
Tiivistelmä Poliisihallituksen asettama työryhmä on uudistanut Järjestyksenvalvojan koulutusmateriaalin. Uusittu koulutusmateriaali on päivitetty vastaamaan 1.1.2017 voimaantullutta yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevaa lainsäädäntöä. Koulutusmateriaalissa on huomioitu myös alaan liittyvät asetusmuutokset. Koulutusmateriaalia on käytettävä järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutuksen yhteydessä siten, että se jaetaan koulutukseen osallistujan valinnan mukaan paperisena tai sähköisenä versiona jokaiselle koulutettavalle omaksi oppimateriaaliksi. Koulutusmateriaalissa ovat kouluttajalle tarkoitetut ohjeet koulutuksen järjestämisestä ja tiedot koulutuksen aikana läpikäytävistä asiakokonaisuuksista. Materiaali sisältää koulutettavalle perustietopaketin, jonka avulla hän saa järjestyksenvalvojatoiminnassaan tarpeelliset perustiedot alaa koskevista säädöksistä ja järjestyksenvalvojan työstä. Materiaalin päivityksestä vastaa Poliisiammattikorkeakoulu ja se julkaistaan suomen ja ruotsin kielellä Poliisihallituksen turvallisuusalan valvontayksikön verkkosivuilla. Päivitys (31.3.2018) Poliisiammattikorkeakoulu on yhdessä Poliisihallituksen kanssa päivittänyt koulutusmateriaalin niiden muutosten osalta, jotka 1.3.2018 voimaantullut Alkoholilaki (1102/2017) ja siihen liittyvät muut lakimuutokset ovat aiheuttaneet. Päivitys (3.9.2021) Poliisiammattikorkeakoulu on yhdessä Poliisihallituksen kanssa päivittänyt koulutusmateriaalin niiden muutosten osalta, jotka 1.8.2019 voimaantullut Kokoon tumislaki (530/1999) ja siihen liittyvät muut lakimuutokset ovat aiheuttaneet. Poliisihallitus on vahvistanut päivitetyn koulutusaineiston 9.12.2016 päätöksellään POL -2016-17569	

Asiasanat järjestyksenvalvoja, koulutus, yksityinen turvallisuusala, turvallisuuspalvelu		
Kokonaissivumäärä 121	Kieli suomi	Luottamuksellisuus Julkinen
Julkaisija Poliisiammattikorkeakoulu		

SISÄLLYS

JOHDANTO	9
I JÄRJESTYKSENVALVOJAN KOULUTUSTEN TOTEUTTAMINEN	10
Yleistä	10
Peruskoulutuksen tavoitteet	10
Kertauskoulutuksen tavoitteet	10
Järjestyksenvalvojakouluttajien koulutus	10
Viranomaisvalvonta ja tietojensaantioikeus	11
Suppea turvallisuusselvitys	11
Koulutuksen järjestäminen ja kouluttajana toimiminen	11
Koulutuksen pituus, rakenne sekä toteuttaminen	12
Koulutukseen osallistuminen	13
Koulutuksen käytännön toteuttaminen	13
Peruskoulutukseen sisältyvä koe	14
Todistukset	15
Koulutukseen osallistujilta pyydettävä palaute	15
Lainsäädäntö- ja opetussisältömuutokset	15
Tapaturmat ja vahingot	16
II JÄRJESTYKSENVALVOJAN PERUSKOULUTUKSEN OPETUSOSIOIDEN (40 OPPITUNTIA) TOTEUTUSSUUNNITELMA	17
Voimankäytön opetus	18
Pelastustoiminta	18
Hätäensiapu	19
III JÄRJESTYKSENVALVOJAN KERTAUSKOULUTUKSEN OPETUSOSIOIDEN (8 OPPITUNTIA) TOTEUTUSSUUNNITELMA	20
1. YLEISTÄ JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVISTÄ	21
1.1 Järjestyksenvalvojana toimiminen	21
1.2 Ansiotarkoituksessa ja toimeksiantoon perustuva järjestyksenvalvontatoiminta	21
2. JÄRJESTYKSENVALVOJAKSI HYVÄKSYMINEN	23
2.1 Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen	23
2.2 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen hakeminen	24
2.3 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttaminen	25
2.3.1 Hallintolain soveltaminen peruuttamismenettelyssä	26
2.4 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen	26
2.5 Hyväksyminen yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan	27
2.6 Järjestyksenvalvojakortti ja hyväksymisen johdosta annettava todistus	28

2.7 Järjestyksenvalvojan tehtävät ja toimialue	29
2.8 Järjestyksenvalvojan asettaminen tehtäväänsä	30
2.9 Lisäedellytykset järjestyksenvalvojana toimimiselle	32
2.10 Järjestyksenvalvojan asettaminen poliisiin tai rajavartiolaitoksen avuksi	32
2.11 Järjestyksenvalvojan tunnukset ja asu sekä niiden käyttäminen	34
3. PERUSOIKEUKSIEN HUOMIOIMINEN JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVISSÄ	37
3.1 Yhdenvertaisuus	37
3.2 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen	38
3.3 Liikkumisvapaus	38
3.4 Yksityiselämän suoja	39
3.5 Sananvapaus ja julkisuus	39
3.6 Kokoon-tumis- ja yhdistymisvapaus	40
3.7 Omaisuuden suoja	41
3.8 Vastuu ympäristöstä	41
3.9 Perusoikeuksien turvaaminen	42
4. TOIMINNASSA NOUDATETTAVAT PERIAATTEET	43
5. JÄRJESTYKSENVALVOJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET	44
5.1 Järjestyksenvalvojan ilmoitusvelvollisuus ja velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin	44
5.2 Sivullisten ja ympäristön turvaaminen	46
5.3 Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen	47
5.4 Tapahtumailmoitus, LYTP 33 §	47
5.5 Salassapitovelvollisuus	48
5.6 Pääsyn estäminen	49
5.7 Henkilön poistaminen ja kiinniottaminen	51
5.8 Säilössäpito aluksella ja yleisötilaisuudessa	52
5.9 Säilössä pidettävien kohtelu ja menettely säilössä pitämisessä	56
5.10 Rikoksesta epäillyn kiinniottaminen	56
5.11 Yleinen kiinniotto-oikeus	57
6. JÄRJESTYKSENVALVOJAN RIKOSOIKEUDELLINEN ASEMA	59
6.1 Järjestyksenvalvojan asema työsuhteisena työntekijänä ja työturvallisuus	59
7. HÄTÄVARJELU JA PAKKOTILA	63
7.1 Hätävarjelu	63
7.1.1 Hätävarjelu ajallinen ulottuvuus - aloitettu tai välittömästi uhkaava	63
7.1.2 Oikeudeton hyökkäys	64
7.1.3 Torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko	64
7.1.4 Puolustettavuus ja kokonaisarvio	64
7.1.5 Hätävarjella puolustettavat oikeudelliset suojatut etuudet	65

7.1.6 Hätävarjelun liioittelu	66
7.2 Pakkotila.....	66
7.2.1 Välitön ja pakottava vaara	67
7.2.2 Pakkotilateon liioittelu.....	67
8. JÄRJESTYKSENVALVONTAAN LIITTYVIÄ RIKOKSIA	68
8.1 Heitteillepano	68
8.2 Syrjintä.....	68
8.3 Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely.....	69
8.4 Kunnianloukkaus.....	69
8.5 Laiton uhkaus.....	70
8.6 Vahingonteko ja lievä vahingonteko	70
8.7 Petos ja lievä petos	70
8.8 Väärennys ja lievä väärennys.....	71
9. VOIMAKEINOJEN KÄYTTÖ	73
9.1 Yleistä	73
9.2 Järjestyksenvalvojan oikeus voimakeinojen käyttöön	74
9.3 Voimankäyttövälineet	75
9.4 Voimankäyttövälineiden kantamistapa.....	75
9.5 Koiran mukana pitäminen	76
10. HENKILÖIDEN JA TAVAROIDEN TARKASTUKSET	77
10.1 Turvallisuustarkastus	77
10.2 Kiellettyjen esineiden ja aineiden pois ottaminen	78
11. LÖYTÖTAVARAT	80
12. KOKOONTUMISLAIN TILAISUUDET JA TAPAHTUMAT	81
12.1 Tilaisuudet ja tapahtumat.....	81
12.2 Yleinen kokous	81
12.3 Yleisötilaisuus.....	82
12.4 Yksityinen tilaisuus	84
12.5 Järjestys yleisessä kokouksessa, yleisötilaisuudessa ja yksityisessä tilaisuudessa	85
12.6 Poliisin oikeus antaa ohjeita ja määräyksiä.....	86
12.7 Rangaistussäädökset	87
13. MAJOITUS- JA RAVITSEMISLIIKKEET	88
13.1 Majoitus- ja ravitsemisliikkeitä koskevia lakeja.....	88
13.2 Majoitustoiminta.....	88
13.3 Ravitsemisliiketoiminta	88
13.3.1 Aukiolo ja järjestyksenvalvonta ravitsemisliikkeissä.....	88
13.3.2 Asiakasvalinta	89

14. ALKOHOLIJUOMAN VÄHITTÄISMYyntI JA ANNISKELU	91
14.1 Alkoholiuomien vähittäismyyntipaikka	91
14.2 Alkoholiuomien anniskelupaikka	91
14.3 Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot	91
14.4 Yleinen valvonta	92
14.5 län todistaminen	92
14.6 Anniskeluaika	93
14.7 Poikkeaminen anniskeluajasta.....	93
14.8 Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa.....	94
14.9 Tarkastus ja tiedonsaantioikeus.....	94
14.10 Poliisin kielto.....	95
15. LEIRINTÄALUEET JA MATKUSTAJA-ALUKSET	96
15.1 Leirintäalueet.....	96
15.1.1 Järjestyksenvalvojan asettaminen	96
15.1.2 Kotirauhan suoja	96
15.2 Matkustaja-alukset.....	97
15.2.1 Järjestyksenvalvojan asettaminen matkustaja-alukselle	98
15.3 Yliopistot ja ammattikorkeakoulut	98
16. JÄRJESTYKSENVALVOJAN ASETTAMINEN - MUUT ALUEET JA PAIKAT	99
16.1 Terveysten- tai sosiaalihuollon toimipiste	99
16.2 Kansaneläkelaitoksen toimipiste.....	100
16.3 Työ- ja elinkeinotoimisto	100
16.4 Kauppakeskus.....	100
16.5 Liikenneasema	100
16.6 Satama.....	100
16.7 Lentopaikka	101
16.8 Joukkoliikenteen kulkuneuvo	101
16.9 Vastaanotto- ja järjestelykeskus	101
17. SUUNNITELMAT JA TOIMINTAOHJEET	102
17.1 Pelastussuunnitelma	102
17.2 Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma	103
17.3 Toimintaohjeet.....	103
18. HÄTÄTILANTEET	105
18.1 Hätäilmoitus.....	105
18.2 Tulipalo.....	107
18.2.1 Toimintaohjeet tulipalon sattuessa	107
19. TOIMINTAOHJEET YLEISÖTILAISUUDESSA	108

19.1 Ennen tilaisuutta	108
19.2 Tapahtumapäivänä	109
19.3 Tilaisuuden aikana	110
19.4 Tilaisuuden jälkeen	110
20. AGGRESSIIVISEN HENKILÖN KOHTAAMINEN	112
20.1 Aggressiivisen käyttäytymisen taustatekijöitä	112
20.2 Aggressiivisen henkilön tunnistaminen	112
20.3 Vuorovaikutus	113
20.4 Paineensieto stressaavassa tilanteessa	113
20.5 Aina ei ehdi rauhoitella	114
21. PÄIHDYTTÄVÄT AINEET	115
21.1 Alkoholi	115
21.2 Huumausaineet	116
21.3 Lääkkeet	117
21.4 Tupakka	117
21.5 Muut aineet	117
22. JÄRJESTYSLAKI	118
22.1 Yleisen järjestyksen häiritseminen ja turvallisuuden vaarantaminen	118
22.2 Päihdyttävien aineiden nauttiminen	118
22.3 Vaaralliset esineet	118
22.4 Toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito	119
22.5 Töhrimiseen soveltuvien aineiden hallussapito	119
LIITTEET	121
Liite 1: Harjoituksen avaaminen ja turvallisuusmääräykset	121

KOULUTUSAINEISTOSSA KÄYTETYT LYHENTEET

Tässä koulutusaineistossa käytetään säädöksistä seuraavia lyhenteitä:

Alkoholilaki - AlkoL
 Järjestyslaki – JärjL
 Kokoontumislaki - KokL
 Laki majoitus- ja ravitsemisliiketoiminnasta - MARAL
 Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista - LYTP
 Merimieslaki – MerimL
 Pakkokeinolaki - PKL
 Poliisilaki - PoliL
 Rikoslaki - RL
 Suomen perustuslaki - PL
 Ulkoilulaki - UlkL

JOHDANTO

Yksityisten turvallisuuspalvelujen kysyntä yhteiskunnassa on jatkuvasti kasvanut. Palvelut ovat paitsi täydentäneet poliisin ja muiden viranomaisten toimintaa myös täyttäneet sellaisia yksityisten tahojen turvallisuustarpeita, joissa viranomaistoiminta ei perinteisesti ole ollut keskeisessä asemassa.

Vaikka yksityisten turvallisuuspalvelujen toiminta on monesti yhdistetty rikosriskien ja muiden tahallisesti aiheutettujen turvallisuusriskien torjuntaan, palveluilla on ollut suuri merkitys myös palovaarojen ja muiden riskien torjunnassa. Siten yksityisiä turvallisuuspalveluja ei voi tarkastella pelkästään rikosturvallisuuden näkökulmasta, vaan myös muut turvallisuuden osa-alueet on otettava huomioon.

Yhteiskunnan kannalta on tärkeää, että poliisin ja muiden viranomaisten ja toisaalta yksityisten turvallisuuspalvelujen tehtäväjaosta on säädetty täsmällisesti ja selkeästi. Niissä yksityisten turvallisuuspalvelujen tehtävissä, joihin liittyy yksipuolinen mahdollisuus puuttua ihmisten perusoikeuksiin julkista valtaa käyttämällä, on huolehdittava toimijan toimivaltuuksien tarkkarajaisuudesta samoin kuin toimivaltuuksia käyttävien henkilöiden asianmukaisesta koulutuksesta. Julkisen vallan organisaatioiden on myös kyettävä valvomaan yksityisten turvallisuuspalvelujen toimintaa asianmukaisesti.

Tämä koulutusmateriaali on tarkoitettu niin järjestyksenvälvojan kouluttajien kuin järjestyksenvälvojaksi opiskelevien perustietolähteeksi. Kouluttajia se ohjaa koulutuksen järjestämisessä ja asioiden opettamisessa. Koulutettavat näkevät kuinka koulutus on ohjeistettu etenemään, ja materiaali on samalla hyvä perustietolähde järjestyksenvälvojan työhön liittyvästä säätelystä.

Koulutusmateriaalin päivitys on annettu Poliisiammattikorkeakoulun vastuulle 2014. Eduskunta hyväksyi 12.3.2015 lain yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015), jossa aiemmin hajallaan ollut sääntelyä kirjoitettiin yhden lain alle.

Poliisihallitus on Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) 111§:n 2 mom. mukaisesti vahvistanut koulutusaineiston.

I JÄRJESTYKSENVALVOJAN KOULUTUSTEN TOTEUTTAMINEN

Yleistä

Järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutus tulee toteuttaa Laki yksityisistä turvapalveluista (1085/2015) annetun lain ja sen nojalla annetun asetuksen "Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksesta ja voimankäyttövälineiden koulutuksesta sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavan hoitajan koulutuksesta" (878/2016) sekä Poliisihallituksen vahvistaman järjestyksenvalvojan koulutusmateriaalin mukaisesti. Koulutusmateriaalilla pyritään varmistamaan laadukas koulutus ja valtakunnallinen yhdenmukaisuus.

Peruskoulutuksen tavoitteet

Järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen (40 oppituntia) tavoitteena on antaa sen hyväksytysti suorittaneelle valmiudet toimia järjestyksenvalvojana. Järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittamisen jälkeen on mahdollista hankkia lisäammattitaitoa mm. järjestyksenvalvojan kaasusumuttimen (5 h) ja teleskooppipatukan (5 h) käyttäjäkoulutuksilla sekä järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksella (16 h). Järjestyksenvalvojan tehtävissä hyödyllisiä lisäkoulutuksia voivat olla myös ensiapukoulutukset ja liikenteen ohjaamiseen liittyvä koulutus.

Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitos voi edellyttää joissakin tapauksissa, että järjestyksenvalvoja on suorittanut peruskoulutuksen lisäksi järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksen.

Tilaisuuden järjestäjä on aina velvollinen perehdyttämään järjestyksenvalvojat tilaisuuden toimeenpanopaikan erityiskysymyksiin ja tilaisuuden järjestämiselle annettuihin ehtoihin ja määräyksiin sekä tilaisuuden pelastus- ja turvallisuussuunnitelmiin.

Kertauskoulutuksen tavoitteet

Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen uudistaminen edellyttää kertauskoulutusta (8 oppituntia). Tavoitteena on varmistua järjestyksenvalvojan ammattitaidon säilymisestä. Koulutuksessa kerrataan keskeisiä järjestyksenvalvojatoimintaan liittyviä asioita ja päivitetään lainsäädännössä tapahtuneet järjestyksenvalvojan toimintaan liittyvät muutokset. Kertauskoulutuksen käytännön harjoituksessa paneudutaan henkilön ja tämän mukana olevien tavaroiden tarkastukseen. Lisäksi kertauskoulutuksessa käydään läpi tosielämän pohjalta rakennettu case -tapaus.

Järjestyksenvalvojakouluttajien koulutus

Poliisiammattikorkeakoulu järjestää yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 58 §:n 1 momentissa tarkoitettuja järjestyksenvalvojakouluttajan peruskursseja ja lain 58 §:n 3

momentissa tarkoitettuja järjestyksenvalvojakouluttajan kertauskursseja. Järjestyksenvalvojakouluttajan peruskurssi on 40 oppitunnin pituinen koulutus, johon sisältyy teoriakoe. Järjestyksenvalvojakouluttajan kertauskoulutus on pituudeltaan 16 oppituntia.

Hyväksytysti suoritettua kurssin jälkeen on mahdollisuus hakea Poliisihallitukselta hyväksyntää järjestyksenvalvojakouluttajaksi. Hyväksynnän jälkeen henkilöllä on oikeus antaa järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutusta pois lukien peruskoulutukseen sisältyvät voimankäytön harjoitukset.

Järjestyksenvalvojan voimankäyttökoulutukseen kuuluvat voimankäytön harjoitukset voi kouluttaa ainoastaan Poliisihallituksen hyväksymä LYTP 53 §:ssä tarkoitettu voimankäyttökouluttaja.

Viranomaisvalvonta ja tietojensaantioikeus

Järjestyksenvalvojen, järjestyksenvalvojan koulutuksen järjestäjien ja kouluttajien yleisestä valvonnasta ja ohjauksesta vastaa Poliisihallitus. Poliisilaitos valvoo toimintaa omalla toimialueellaan.

Poliisihallituksella ja poliisilaitoksilla on oikeus saada valvonnassa tarvittavia tietoja muun muassa järjestyksenvalvojen tehtävien suorittamiseen, koulutuksen järjestämiseen sekä muihin vastaaviin toimiin liittyvistä asioista (LYTP 85 §).

Suppea turvallisuus selvitys

Järjestyksenvalvojan koulutuksen järjestäjällä on oikeus pyytää koulutukseen oppilaaksi tai opettajaksi hakeutuvasta turvallisuus selvityslaisissa (726/2014) tarkoitettu suppea turvallisuus selvitys. (LYTP 108 §)

Koulutuksen järjestäminen ja kouluttajana toimiminen

Laki yksityisistä turvallisuus palveluista määrittelee 40 §:ssä luettelomaisesti ja tyhjentävästi ne tahot, jotka voivat järjestää järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutuksia ja lisäksi pykälässä on vaatimuksia kouluttajista.

Järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutuksen järjestäjänä voi toimia:

1) poliisilaitos;

2) se, jonka kanssa turvallisuus alan tutkintotoimikunta on tehnyt sopimuksen ammatillisesta aikuis koulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestettyyn vartijan ammattitutkintoon tai turvallisuus alan perustutkintoon tai niitä vastaaviin tutkintoihin liittyvien kaikkien tutkinnon osien järjestämisestä;

3) se, jolle on myönnetty oikeus järjestää ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta turvallisuus alan perustutkintoon tai sitä vastaavaan tutkintoon;

4) se, jonka lukuun kouluttajana toimivalla on, hätäensiapuun sekä pelastustoimeen liittyvien opetus aiheiden kouluttajia lukuun ottamatta, voimassa oleva hyväksyminen järjestyksenvalvojakouluttajaksi; hätäensiapuun sekä pelastustoimeen liittyvien opetus aiheiden kouluttajilla tulee olla kyseisen alan ammattitaito ja kouluttajakokemusta.

Järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutukseen kuuluvan voimankäytönkoulutuksen, voimankäytön lisäkoulutuksen sekä 49 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun voimankäyttökoulutuksen järjestäjänä voi toimia 1 momentissa tarkoitettu yhteisö tai muu taho, jonka lukuun kouluttajana toimivalla on voimassa oleva hyväksyminen 54 §:ssä tarkoitettuksi voimankäyttökouluttajaksi.

Hätäensiapuun ja sekä palo- ja pelastustoimeen liittyvien opetusaiheiden kouluttajilta ei kuitenkaan edellytetä kyseistä hyväksymistä.

Järjestyksenvalvojakoulutuksen pelastustoimen asiantuntijana toimivalta kouluttajalta edellytetään pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (407/2011) 6 §:n mukaista pelastustoimen päätoimisen henkilöstön miehistö-, alipäällystö- tai päällystökoulutusta tai 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista sivutoimisen ja sopimuspälokunnan henkilöstön yksikönjohtajakurssia tai 3 kohdan mukaista sopimuspälokunnan päällikön koulutusta (Sisäministeriön pelastusosaston lausunto, SMDno/2014/96). Koulutusosioon kuuluvan As 1 mukaista koulutusta voi antaa myös muut SM:n pelastusosaston hyväksymät kouluttajat.

Järjestyksenvalvojakoulutuksen hätäensiavun kouluttajalla tulee olla terveydenhuoltoalan tai pelastajan (tai vastaava) ammattitutkinto, ja hänellä tulee olla riittävä osaaminen ja kokemus hätäensiavun kouluttamiseen. Tämän osaamisen ja kokemuksen vaatimuksen täyttää esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin, Suomen Pelastusalan keskusjärjestön, Suomen Meripelastusseuran tai vastaavan ensiapu- tai ensiauttajakoulutusta antavan organisaation hyväksymä kouluttajapätevyys (Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto, STM/90/2014).

Koulutuksen pituus, rakenne sekä toteuttaminen

Koulutus on toteutettava Poliisihallituksen vahvistaman järjestyksenvalvojan koulutusmateriaalin sekä siihen sisältyvien kurssi- ja opetusaihekohtaisten tuntijakojen mukaisesti. Peruskoulutuksen pituuden tulee olla vähintään 40 oppituntia ja kertauskoulutuksen pituuden vähintään kahdeksan (8) oppituntia, eikä vähimmäisoppituntimäärän suorittamista voida korvata milloin osin itseopiskelulla. Edellä mainittuja opetusaihekohtaisia tuntijakoja tulee noudattaa siten, että kaikki koulutukseen sisältyvät opetusaiheet käydään kurssin aikana lävitse vähintään koulutusaineistossa esitetyssä laajuudessa.

Koulutukseen osallistujien tehokkaan omaksumiskyvyn sekä opetuksen laadun varmistamiseksi koulutus täytyy toteuttaa klo 08.00 - 22.00 välillä. Yhden päivän aikana voidaan järjestää enintään kahdeksan oppituntia. Oppitunnin pituus on vähintään 45 minuuttia.

Koulutuksen häiriöttömän toteutuksen sekä käytännönläheisyyden varmistamiseksi koulutettavan opetusryhmän enimmäiskoko tulisi olla enintään 40 henkilöä. Peruskurssin koulutukseen sisältyvissä voimankäyttöharjoituksissa on käytettävä vähintään yhtä kouluttajaa jokaista alkavaa 10: ntä harjoitukseen osallistuvaa koulutettavaa kohti.

Aiemmin asetuksella 878/2016 säädelty voimankäyttökouluttajien määrää koskevan poikkeuksen määräaika on päättynyt 31.12.2017.

Eri nimikkeellä olevia järjestyksenvalvojakoulutuksia ei voi järjestää samassa koulutustilaisuudessa.

Koulutukseen osallistuminen

Koulutuksen vähimmäistuntimäärään kuuluvaa opetusta ei voida korvata etäopetuksella tai itseopiskelulla. Koulutettavan tulee osallistua suunnitelman mukaisesti toteutettavaan koulutukseen sen hyväksytyksi suorittamiseksi.

Koulutettavan tulee osallistua säännöllisesti koulutukseen, ja sekä perus- että kertauskoulutuksessa tulee olla läsnä koko koulutuksen ajan. Järjestyksenvalvojan peruskoulutukseen kuuluva koe on suoritettava enintään kuuden (6) kuukauden kuluessa peruskoulutuksen aloittamisesta. Kertauskoulutus on suoritettava yhden (1) kuukauden kuluessa sen aloittamisesta.

Peruskoulutuksesta pakottavasta syystä tapahtuvat poissaolot on joko suoritettava jonkun toisen peruskurssin yhteydessä tai sitten kouluttajan valvomana erillisessä täydennysopetuksessa kuuden (6) kuukauden kuluessa peruskoulutuksen aloittamisesta.

Jos koulutettavan koulutus ei toteudu yllä mainittujen aikarajojen puitteissa on koulutus katsottava keskeytyneeksi kokonaan. Tällöin aiempia oppitunteja ei voida lukea hyväksi ja koulutus on käytävä kokonaan uudelleen (joko peruskoulutus tai kertauskoulutus).

Kouluttajien on pidettävä Poliisihallituksen vahvistamaa päiväkirjaa peruskoulutuksen koulutettavista ja heidän osallistumisestaan koulutukseen. Päiväkirjatietoja yksittäisistä peruskoulutuksista koulutuksien järjestäjien on säilytettävä yksi (1) vuosi koulutuksien päättymisestä lähtien, jonka jälkeen ne on hävitettävä. Päiväkirja tulee esittää valvovalle viranomaiselle sitä pyydettyäessä.

Koulutuksen käytännön toteuttaminen

Järjestyksenvalvojakoulutuksessa annettavan opetuksen tulee olla pääosin luentomuotoista, ja siihen tulee sisältyä käytännön harjoituksia.

Koulutukseen käytettävien tilojen on oltava asianmukaisia ja turvalliseen harjoitteluun soveltuvia. Koulutuksessa käytettävät voimankäyttövälineet tarkastaa voimankäyttökouluttaja.

Koulutustilojen tulee mahdollistaa opetuksen häiriöttömän seuraamisen sekä muistiinpanojen tekemisen. Luentomuotoisessa koulutuksessa tulisi pyrkiä käyttämään mieluiten luokahuoneita tai muita vastaavia tiloja. Koulutukseen sisältyvät käytännön harjoitukset tulee toteuttaa näihin soveltuvissa tiloissa asianmukaisin harjoitus- ja suojavälinein. Mikäli käytännön tai voimankäytön harjoituksissa käytetään voimankäyttövälineitä ja/ tai suojavälineitä, niitä tulee olla harjoitteen mukaisesti jokaiselle koulutettavalle harjoittelua varten.

Kouluttajan on varmistettava ennen käytännön harjoituksia, että jokaisen koulutettavan vaatetus ja varusteet ovat asianmukaiset ja harjoitukseen sopivat. Voimankäyttöä saa kouluttaa ainoastaan LYTP 53 §:ssä tarkoitettu poliisihallituksen hyväksymä voimankäyttökouluttaja, joka tarkastaa harjoituksissa käytettävät voimankäyttövälineet.

Ennen käytännön ja voimankäytön harjoituksia kouluttajan on selvitettävä kaikille koulutukseen osallistuville harjoitteluun liittyvät turvallisuusohjeet kouluttajakoulutuksessa opetulla tavalla. Harjoitusten turvallisuusohje liitteenä (liite 1).

Kouluttaja vastaa itse käytännön koulutustilanteessa käyttämästään aineistosta.

Kaikille koulutukseen osallistuville tulee antaa Poliisihallituksen vahvistama järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali kirjallisessa / sähköisessä muodossa. Materiaalin tulee toimia pohjana koulutettaviksi edellytettävien koulutusaiheiden opetuksessa. Kouluttajan vastuulla on, ettei aineistosta poiketa tai jätetä koulutusaiheita kouluttamatta. Kyseisen koulutusaineiston tekijäoikeudet ovat Poliisiammattikorkeakoululla.

Kertauskoulutukseen sisältyvä case -harjoitustapauksen kouluttaja valitsee Poliisihallituksen ylläpitämältä internet sivulta (www.poliisi.fi / Luvat / Yksityinen turvallisuusala / Yksityisen turvallisuusalan koulutusmateriaalit). Koulutusmateriaalien sijainti [www-sivuilla](http://www.sivuilla) saattaa verkkosivustojen päivitysten yhteydessä muuttua.

Peruskoulutukseen sisältyvä koe

Peruskoulutuksessa opittaviksi edellytettävien tietojen ja taitojen hallinta varmistetaan teoriakokeella, joka suoritetaan toteutussuunnitelman osassa 8. Kokeeseen osallistumisen edellytyksenä on koulutukseen osallistuminen. Kokeessa tulee käyttää Poliisiammattikorkeakoulun tähän tarkoitukseen laatimia ja Poliisihallituksen hyväksymiä koekysymyssarjoja. Koulutusmateriaaliin sisältyviä kysymyksiä ei saa antaa koulutettaville ennen koetta, eikä kysymyksiä saa käsitellä sellaisenaan opetuksessa.

Kukin koe sisältää 50 kappaletta oikein / väärin -väittämiä. Hyväksytty suoritus edellyttää vähintään 38 oikeaa vastausta väittämistä sekä sitä, että kokeeseen osallistuja on saanut vähintään yhden pisteen kummastakin kirjallisesta kysymyksestä.

Hylätty koe voidaan uusia enintään kolme kertaa suorittamatta uudelleen peruskoulutusta. Koe voidaan uusia hylätyn suorituksen johdosta aikaisintaan seuraavana päivänä hylätystä suorituksesta lukien. Koe on suoritettava kuuden kuukauden kuluessa peruskoulutuksen aloittamisesta.

Uusintakokeen vastaanottajan ei tarvitse välttämättä olla peruskoulutuksesta vastaava kouluttaja, vaan sen voi vastaanottaa toinenkin järjestyksenvälvojakouluttajaoikeudet omaava kouluttaja. Edellä mainituissa tapauksissa on uusintakokeen suorittajan esitettävä kesken jääneen kurssin osallistumistodistus. Tarvittaessa uusintakokeen vastaanottajan on kirjoitettava todistus hyväksytystä tai hylätystä uusintakokeesta kokeen suorittajalle ja kurssitodistuksen antajalle.

Hylätyn suorituksen johdosta järjestettävässä uusintakokeessa ei saa käyttää aikaisemmin käytettyä koekysymyssarjaa. Kouluttajan tulee kerätä koekysymykset ja niihin liittyvät vastausasiakirjat pois kokeeseen osallistujilta. Koulutuksen järjestäjän tulee säilyttää kokeeseen osallistujien vastausasiakirjoja yhden (1) vuoden ajan, jonka jälkeen ne tulee tuhota.

Uusintakoetta ei huomioida järjestyksenvälvojan peruskurssin toteuttamissuunnitelman tuntikehyksessä.

Vartijan ammattitutkinto- tai turvallisuusalan perustutkintokoulutukseen sisältyvän järjestyksenvälvojan peruskurssikoulutuksen kokeena voidaan käyttää ammatillisessa perus- tai lisäkoulutuksessa käytettävän näytön hyväksyttyä suorittamista.

Todistukset

Koulutuksen järjestäjän on viivytyksettä annettava koulutuksen hyväksytysti suorittaneelle Poliisihallituksen vahvistaman mallin mukainen todistus koulutuksen suorittamisesta.

Todistuksessa tulee näkyä kaikkien koulutusta antaneiden kouluttajien nimet. Järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksytyn sekä voimankäyttökouluttajaksi hyväksytyn osalta tulee todistuksessa olla hyväksymisestä päätöstiedot (päättönumero ja päivämäärä). Koulutuksen järjestäjän tai tämän edustajan ja kouluttajan tulee päivätä ja allekirjoittaa kyseinen todistus.

Koulutuksen järjestäjän on annettava peruskoulutukseen osallistujalle pyydettäessä osallistumistodistus myös silloin, jos henkilö on osallistunut koko koulutukseen, muttei ole suorittanut hyväksytysti koulutukseen sisältyvää koetta.

Koulutuksen järjestäjän on annettava osallistumistodistus myös hyväksyttävästä syystä keskeytyneestä peruskoulutuksesta tai osissa suoritetusta peruskoulutuksesta. Kouluttajan on tehtävä merkinnät osallistumistodistukseen keskeytyneen koulutuksen suoritetuista oppitunneista sekä osasuorituksena suoritetuista oppitunneista.

Koulutukseen osallistujilta pyydettävä palaute

Kouluttajan tulee pyytää koulutukseen osallistujilta palaute koulutuksen toteuttamisesta. Palaute pyydetään Poliisihallituksen mallin mukaisella palautelomakkeella. Kyseiseen palautelomakkeeseen sisältyvien kysymysten lisäksi koulutuksen järjestäjä/kouluttaja voi sisällyttää käyttämäänsä lomakkeeseen myös muita koulutukseen osallistujille osoitettuja kysymyksiä.

Palautelomakkeen tarkoituksena on kehittää kurssin järjestäjien ja kouluttajien ammattitaitoa sekä järjestyksenvalvojan peruskurssin toteuttamista kokonaisuudessaan.

Koulutuksen järjestäjän tulee säilyttää palauteasiakirjoja yhden (1) vuoden ajan, jonka jälkeen ne tulee tuhota.

Lainsäädäntö- ja opetussisältömuutokset

Koulutuksen järjestäjän ja kouluttajien tulee huolehtia siitä, että mahdolliset lainsäädäntömuutokset otetaan huomioon koulutuksen käytännön toteutuksessa. Kyseisten seikkojen seuraaminen ja huomioon ottaminen koulutuksessa kuuluu ensisijaisesti kouluttajan vastuulle.

Poliisihallituksen Turvallisuusalan valvonta tiedottaa kouluttajia ja järjestyksenvalvontakoulutusta antavia tahoja koulutusaineistossa mahdollisesti tapahtuvista muutoksista, jotka voivat vaikuttaa järjestyksenvalvontaan ja järjestyksenvalvontakoulutukseen.

Poliisiammattikorkeakoulu päivittää järjestyksenvalvojan koulutusmateriaalin ja Poliisihallitus huolehtii siitä, että päivitetty materiaali on kouluttajien ja opetusta antavien tahojen saatavilla poliisihallituksen internet sivulla www.poliisi.fi / Luvat / Yksityinen turvallisuusala / Yksityisen turvallisuusalan koulutusmateriaalit / Järjestyksenvalvojan koulutusaineistot.

Koulutusmateriaalien sijainti www-sivuilla saattaa verkkosivustojen päivitysten yhteydessä muuttua.

Poliisihallitus voi tarvittaessa tehdä muutoksia järjestyksenvalvojan koulutusten tuntikehyksiin, opetuksen sisältöön ja opetukseen liittyviin koesuorituksiin.

Tapaturmat ja vahingot

Koulutuksien järjestäjien, kouluttajien ja koulutettavien on hyvä varautua koulutuksessa mahdollisesti syntyvien tapaturmien ja muiden vahinkojen varalle ottamalla huomioon vahingonkorvauslain säännökset ja erilaiset vakuuttamismahdollisuudet.

II JÄRJESTYKSENVALVOJAN PERUSKOULUTUKSEN OPETUSOSIOIDEN (40 OPPITUNTIA) TOTEUTUSSUUNNITELMA

OSA 1 4 X 45 min.	Kurssinavaus, kurssijärjestelyt, sisältö ja järjestyksenvalvojan peruskurssin tavoitteet Yleistä järjestyksenvalvojan tehtävistä Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen Järjestyksenvalvojakortti Järjestyksenvalvojan tehtävät ja toimialue Järjestyksenvalvojan tunnukset
OSA 2 4 x 45 min.	Järjestyksenvalvojan yleisiä periaatteita ja perusoikeuksien huomioiminen Järjestyksenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet Pääsyn estäminen ja poistaminen toimialueelta
OSA 3 4 x 45 min.	Järjestyksenvalvojan rikosoikeudellinen asema, suoja, oikeusturva ja valvonta Hätävarjelu ja pakkotila Yleinen kiinniotto-oikeus Järjestyksenvalvontaan liittyviä rikoksia
OSA 4 2 x 45 min.	Voimakeinojen käyttö, teoria.
OSA 5 3 x 45 min.	Henkilöiden ja tavaroiden tarkastukset. Löytötavaralaki Tarkastusharjoitukset
OSA 6 6 x 45 min.	Fyysisen voimankäytön perusteet (sis. turvallisuusmääräys, harjoitusvälineet sekä harjoituksen avaus)
OSA 7 4 x 45min.	Kokoontumislain tilaisuuudet ja tapahtumat Majoitus - ja ravitsemisliikkeet Leirintäalueet ja matkustaja-alukset Suunnitelmat ja toimintaohjeet
OSA 8 4 X 45 min.	Aggressiivinen henkilö Alkoholi, huumeaineet ja tupakka Järjestyslaki Loppukoe ja palautteen täyttö
OSA 9 5 X 45 min.	Pelastustoiminta
OSA 10 4 X 45 min.	Hätäensiapu

Voimankäytön opetus

Koulutuksen järjestäjän tulee nimetä Poliisihallituksen hyväksymä voimankäyttökouluttaja, joka vastaa koulutuksen opetussuunnitelman mukaisesta ja turvallisesta toteuttamisesta.

Fyysisen voimankäytön perusteet suoritetaan osana yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 35 §:ssä tarkoitettua järjestyksenvälvojan koulutusta ja sen (osien 4 ja 6) toteutuksen tulee vastata järjestyksenvälvojan fyysisen voimankäytön perusteista annettuja säädöksiä. Fyysisen voimankäytön perusteiden toteutukseen kuuluvassa näyttökokeessa noudatetaan poliisihallituksen antamaa ohjeistusta, ja toteutukseen kuuluvan kirjallisen kokeen korvaa peruskurssiin sisältyvä koe, jossa on myös voimankäyttöön liittyviä kysymyksiä.

Fyysisen voimankäytön perusteisiin kuuluu enintään 70 senttimetriä pitkän patukan ja käsirautojen käyttäjäkoulutus.

Koulutuksessa käytettävät voimankäyttövälineet tarkastaa voimankäyttökouluttaja.

Ennen voimankäytön harjoituksia kouluttajan on selvitettävä kaikille koulutukseen osallistuville harjoitteluun liittyvät turvallisuusohjeet kouluttajakoulutuksessa opetetulla tavalla.

Fyysisen voimankäytön perusteisiin on kuuluttava järjestyksenvälvojan toimivaltuuksiin, oikeuttamisperusteisiin sekä voimankäyttöön liittyvää lainsäädäntöä koskevia opetusaiheita. Koulutuksen opetusaiheiden on sisällettävä järjestyksenvälvojan lainmukaisen voimakeinojen käytön kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia.

Jatkossa voi olla mahdollista lukea hyväksi aiemmassa järjestyksenvälvojan peruskoulutuksessa hankitut tiedot fyysisen voimankäytön perusteista, ja kouluttajien tulee seurata asiaan liittyvää tarkempaa sääntelyä ja ohjeistusta.

Pelastustoiminta

Pelastustoiminnan (osa 9) opetusaiheen viisi (5) oppituntia on toteutettava järjestyksenvälvojan peruskurssilla sisäministeriön pelastusosaston lausunnon (SM/Dno/2014/96) ohjaamana seuraavasti:

1. Pelastussuunnitelma yleisötilaisuuksissa ja ravintoloissa, vastuut ja velvollisuudet (45 min).
2. Järjestyksenvälvojan rooli poistumistilanteessa, pelastustoimen tukeminen ja hälyttäminen (45 min).
3. Yleisötilaisuuden ja ravintolan turvallisuuskävely (sisältää käytännön harjoituksen) (45 min).
4. AS 1 mukainen alkusammutuskoulutus (2 x 45 min).

Hätäensiapu

Hätäensiavun (osa 10) opetusaiheen neljä (4) oppituntia on toteutettava järjestyksenvalvojan peruskurssilla sosiaali- ja terveysministeriön lausunnon (STM/90/2014) ohjaamana seuraavasti:

1. Äkillisesti sairastuneen potilaan tunnistaminen (45 min).
2. Elottoman potilaan tunnistaminen ja elvytyksen aloittaminen (45 min).
3. Tajunnantasoltaan alentuneen potilaan ensiapu (45 min).
4. Vammapotilaan ensiapu (45 min).

Käytettävän koulutusmateriaalin tulisi olla yhtenevä valtakunnallisesti ensihoitopalvelussa käytettyjen toiminta- ja hoitolinjausten kanssa.

Koulutus tulisi opetusaihealueittain toteuttaa siten, että äkillisesti sairastuneen potilaan tunnistaminen -osiossa opetetaan teoriaopetuksena henkilön keskeisten elintoimintojen arviointi, ja kolmessa muussa osiossa opettamisen pääpaino on käytännön oppimisella. Koulutuksessa tulisi käyttää avuksi simulaatiomallia eli elvytysnukkea ja simuloivaa ihmistä (tajunnantasoltaan alentuneen käsittely ja vammapotilaan käsittely) siten, että jokainen kurssilainen saa myös käytännön koulutusta.

III JÄRJESTYKSENVALVOJAN KERTAUSKOULUTUKSEN OPETUSOSIOIDEN (8 OPPITUNTIA) TO- TEUTUSSUUNNITELMA

45 min	Avaus, järjestelyt, kurssin sisältö ja tavoitteet Muuttunut lainsäädäntö Järjestyksenvalvoja Järjestyksenvalvojan tehtävät
45 min	Järjestyksenvalvojan toimialue Järjestyksenvalvojan tunnukset Perusoikeuksien huomioiminen järjestyksenvalvojan tehtävissä
45 min	Järjestyksenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet
2 x 45 min	Henkilön ja tavaroiden tarkastus. Perusteet tarkastusten tekemiselle + harjoitus (turvalisuustarkastus)
45 min	Voimakeinojen käyttäminen (teoria)
45 min	Hätävarjelu Yleinen kiinniotto-oikeus Järjestyksenvalvojan erityiset velvollisuudet ja rikosoikeudellinen suoja Alkoholi
45 min	case -tapaus

1. YLEISTÄ JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVISTÄ

1.1 Järjestyksenvalvojana toimiminen

Laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (LYTP) on säädetty järjestyksenvalvojaksi asettamisesta, järjestyksenvalvojana toimimisesta sekä järjestyksenvalvojakoulutuksen toteuttamisesta. Kyseinen laki sisältää myös säännökset järjestyksenvalvojan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä toimivaltuuksista. Sisäministeriön antamalla asetuksella voidaan säätää tarkemmin mm. yllä mainituista asioista. (LYTP 111§ 2. mom)

Järjestyksenvalvojana toimiminen edellyttää aina, että poliisi on hyväksynyt henkilön toimimaan järjestyksenvalvojana. Hyväksymisen edellytykset liittyvät henkilön luotettavuuteen, rehellisyyteen ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sekä koulutukseen.

1.2 Ansiotarkoituksessa ja toimeksiantoon perustuva järjestyksenvalvontatoiminta

Ansiotarkoituksessa tapahtuvaa, toimeksiantosopimukseen perustuvaa järjestyksenvalvojatoimintaa saa harjoittaa elinkeinonharjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on saanut siihen turvallisuusalan elinkeinoluvan.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen siinä tarkoitettua järjestyksen valvojatoimintaa saa ilman turvallisuusalan elinkeinolupaa harjoittaa 26 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa. (LYTP 24§)

Vaatus ansiotarkoituksesta sulkee luvanvaraisuuden piiristä pois ilmaisena talkootyönä harjoitettavan järjestyksenvalvojatoiminnan. Vastaavasti vaatimus toimeksiantosopimukseen perustumisesta sulkee pois luvanvaraisuuden piiristä sellaisen järjestyksenvalvojatoiminnan, jossa järjestyksenvalvojat ovat suoraan työsuhteessa tilaisuuden järjestäjään tai alueen tai paikan haltijaan.

24 pykälän 2 momentissa säädetään poikkeuksesta järjestyksenvalvojatoiminnan luvanvaraisuudesta. Muutoin luvanvaraista järjestyksenvalvojatoimintaa saa harjoittaa ilman lupaa kokoontumislaisissa tarkoitettussa yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa.

Järjestyksenvalvoja nauttii tehtävissään erityistä rikosoikeudellista suojaa. Säännöksellä pyritään turvaamaan järjestyksenvalvojan tehtävien asianmukainen suorittaminen, johon liittyen järjestyksenvalvojalla on tietyissä tilanteissa oikeus ja velvollisuus puuttua ihmisten perusoikeuksiin.

Järjestyksenvalvojan keskeisenä tehtävänä on huolehtia toimialueellaan olevien henkilöiden turvallisuudesta. Järjestyksenvalvoja toimii palvelutehtävässä estäen ennakolta muun muassa rikoksia ja onnettomuuksia. Järjestyksenvalvojan tulee puuttua järjestyshäiriöihin ja muihin tapahtumiin, jotka saattavat vaarantaa tilaisuudessa olevien henkilöiden turvallisuutta. Puuttuminen järjestyshäiriöihin tulee tehdä ensisijaisesti ohjein, neuvoin ja kehoituksin. Käytännössä tämä edellyttää järjestyksenvalvojalta muun muassa rohkeutta puuttua tehtävissä kohtaamiinsa hyvinkin erilaisiin tilanteisiin. Järjestyksenvalvojan tehtäviin

kuuluu estää myös erilaiset väkivaltatilanteet tai niihin todennäköisesti johtavat uhkat tai häiritsevä käyttäytyminen. Järjestyksenvalvojan tehtävissä onnistumista edesauttaa riskien ja uhkien ennakoiminen, tapauskohtainen turvallisuussuunnittelu sekä järjestyksenvalvo-
jille annettava tapauskohtainen ohjaus.

Järjestyksenvalvojan on tilaisuuden järjestäjän ohella huolehdittava myös siitä, ettei tilai-
suuksista aiheudu kohtuutonta haittaa ulkopuolisille. Kohtuutonta haittaa voi aiheutua esi-
merkiksi melusta, roskaantumisesta sekä liikennejärjestelyistä.

Perustuslaki turvaa kansalaisen perusoikeudet, joiden rajoittaminen tai oikeuksiin puuttu-
minen edellyttää lain tasoista oikeuttavaa säännöstä. Kokoontumislaki ja laki yksityisistä
turvallisuuspalveluista säätelevät perusteista, joilla järjestyksenvalvojalla on oikeus ja velvol-
lisuus puuttua ihmisten tekemisiin esimerkiksi rajoittamalla liikkumisvapautta. Tasapuoli-
nen kohtelu, ihmisarvon kunnioittaminen ja asiallinen käyttäytyminen ovat itsestäänsel-
vyyksiä järjestyksenvalvojatoiminnassa.

2. JÄRJESTYKSENVALVOJAKSI HYVÄKSYMINEN

2.1 Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen

Järjestyksenvalvojaksi voidaan hyväksyä se, joka:

- 1) on täyttänyt 18 vuotta;*
- 2) tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva;*
- 3) on hyväksytysti suorittanut sisäministeriön asetuksella säädetyt vaatimukset täyttävän koulutuksen, joka sisältää ainakin järjestyksenvalvojatoimintaan, järjestyksenvalvojan tehtäviin sekä järjestyksenvalvojan oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvät opetusaiheet (järjestyksenvalvojan peruskoulutus); sekä*
- 4) on hyväksytysti suorittanut aikaisintaan kuusi kuukautta ennen uuden hyväksymisen hakemista Poliisihallituksen määrittämät vaatimukset täyttävän kertauskoulutuksen (järjestyksenvalvojan kertauskoulutus), jos järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä hakeva on jo aikaisemmin hyväksytty järjestyksenvalvojaksi 3 kohdan perusteella.*

Järjestyksenvalvojan peruskoulutusta vastaavan aikaisemman koulutuksen suorittanut voidaan 1 momentin 3 kohdan estämättä hyväksyä järjestyksenvalvojaksi uudelleen hänen hakiessaan järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä ennen aikaisemman järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen päättymistä. Hyväksymisen edellytyksenä on tällöinkin, että hakija on suorittanut hyväksytysti järjestyksenvalvojan kertauskoulutuksen.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksyy poliisilaitos. Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen johdosta aikaisempi voimassa oleva järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen raukeaa.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on voimassa enintään viisi vuotta. (LYTP 35§)

Järjestyksenvalvojaksi voidaan hyväksyä tehtävään sopiva 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka on suorittanut hyväksytysti sisäasiainministeriön määrittämän 32 oppitunnin tai Poliisihallituksen vahvistaman 40 oppitunnin järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen. Järjestyksenvalvojan peruskoulutus ei vanhene, jos se on suoritettu 1.3.2007 jälkeen, vaikka henkilö ei ole hakenut ensimmäistä hyväksymistä järjestyksenvalvojaksi. Aikaisemmin kuin 1.3.2007 suoritettut 24 oppitunnin järjestyksenvalvojakurssit ovat vanhentuneet 1.3.2007, jos järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä ei ole pidetty jatkuvasti voimassa. Uutta hyväksymistä on haettava suoritettua kertauskurssin jälkeen ennen voimassa olevan järjestyksenvalvonnan hyväksymisen päättymistä.

1.3.2007 tai sen jälkeen järjestyksenvalvojan peruskurssin suorittanut ja järjestyksenvalvojaksi hyväksytty henkilö voidaan hyväksyä uudestaan järjestyksenvalvojaksi, mikäli hän on hyväksytysti suorittanut aikaisintaan kuusi kuukautta ennen uuden hyväksymisen hakemista sisäministeriön asetuksen (878/2016) 8 §:ssä tarkoitetun kertauskoulutuksen (järjestyksenvalvojan kertauskoulutus).

Hakemushetkellä yli kuusi (6) kuukautta vanha kertauskoulutus ei edellä mainitussa tapauksessa oikeuta uuteen hyväksymiseen.

Henkilön sopivuus järjestyksenvalvojaksi riippuu pääasiassa sellaisista hänen henkilöönään liittyvistä seikoista, joita on vaikea määritellä laissa täsmällisesti. Kyseiset seikat liittyvät

käytännössä henkilön luotettavuuteen, rehellisyyteen ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Esimerkiksi rikoksiin syylistyminen voi siten muodostaa esteen järjestyksenvalvojaksi hyväksymiselle. Myös henkilön terveydentila tai tietyt sairaudet voivat muodostaa tällaisen esteen (LYTP 36§).

2.2 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen hakeminen

Hyväksymistä järjestyksenvalvojaksi haetaan henkilökohtaisesti. Järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä koskeva hakemus toimitetaan poliisilaitokselle. Hakemus voidaan panna viireille sähköisesti. Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti poliisilaitokselle, jos se on erityisestä syystä tarpeen (LYTP 38§). Hakemuksessa on mainittava hakijan nimi ja osoite sekä henkilötunnus tai syntymäaika.

Hakemukseen on liitettävä tapauskohtaisesti:

- 1) selvitys yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 35 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen hyväksytystä suorittamisesta;
- 2) järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen uudistamista haettaessa selvitys yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 35 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun järjestyksenvalvojan kertauskoulutuksen hyväksytystä suorittamisesta;
- 3) selvitys yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 27 §:ssä tarkoitetun järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksen hyväksytystä suorittamisesta;
- 4) selvitys yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 49 §:n 2 momentissa tarkoitetun voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutuksen hyväksytystä suorittamisesta;
- 5) selvitys yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 51 §:n 1 momentissa tarkoitettusta järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettävään koiraan liittyvän tottelevaisuustarkastuksen hyväksytystä suorittamisesta;
- 6) selvitys yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 10 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun koulutuksen hyväksytystä suorittamisesta, jos hakijalla ei ole voimassaolevaa hyväksyntää vartijaksi; sekä
- 7) valokuva hakijasta paperisena tai sähköisenä.

Hakemuksen liitteeksi, tilanteen mukaan tulee esittää selvitys perus- tai kertauskoulutuksen, järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksen tai kaasusumutinkoulutuksen tai koiran mukana pitämiseen liittyvän tottelevaisuustarkastuksen hyväksytystä suorittamisesta. Myös osa hyväksytysti suoritetuista vartijan voimankäyttökoulutuksista korvaavat järjestyksenvalvojan voimankäyttövälinekohtaisia käyttäjäkoulutuksia. Näitä koulutuksia ovat teleskooppipatukan ja kaasusumuttimen käyttäjäkoulutukset.

Kyseisten tietojen toimittaminen liittyy sekä järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen myöntämiseen että järjestyksenvalvojakortille merkittävien koulutustietojen tarkastamiseen. Poliisilaitos voi vaatia hakijaa esittämään muitakin hyväksymisen edellytyksiä koskevia selvityksiä.

Poliisi hyväksyy järjestyksenvalvojan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Viimeksi mainittu mahdollistaa sen, että järjestyksenvalvojaksi hyväksytyn sopivuutta kyseiseen tehtävään voidaan valvoa säännöllisin määräajoin. Hyväksyminen on voimassa koko maassa. Hyväksymiseen voidaan erityisistä syistä liittää hakijan koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista ja muista vastaavista seikoista johtuvia ajallisia ja alueellisia sekä järjestyksenvalvontatehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. (LYTP 36§)

Pääsääntönä on kuitenkin se, ettei hyväksymisiin liitetä ehtoja ilman erityisiä syitä. Joissakin tilaisuuksissa voidaan edellyttää myös, että osa järjestyksenvalvoista on suorittanut hyväksytysti järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksen.

2.3 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttaminen

Poliisilaitoksen on peruutettava järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen, jos järjestyksenvalvoja sitä pyytää.

Poliisilaitos voi peruuttaa järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen kokonaan tai määräajaksi, jos:

- 1) ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täytä rehellisyydeltään, luotettavuudeltaan tai henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen edellytyksiä;*
- 2) on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtäväänsä, tai hän on tahallaan menetellyt järjestyksenvalvojana olennaisesti virheellisesti; taikka*
- 3) on olennaisesti rikkonut järjestyksenvalvojaksi hyväksymiseen liitettyjä keskeisiä ehtoja ja rajoituksia.*

Poliisilaitos voi kohdissa 1), 2) ja 3) kuvatuissa tapauksissa hyväksymisen peruuttamisen sijasta antaa järjestyksenvalvojalle varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta. (LYTP 91 § 3mom.)

Hyväksymisen peruuttamiseen liittyvillä säännöksillä pyritään estämään järjestyksenvalvojaksi sopimattoman henkilön toimiminen järjestyksenvalvojana.

Järjestyksenvalvojan hyväksymisen peruuttaminen perustuu vähintään yhtä painaviin syihin, joilla hakemus järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä voidaan hylätä. Henkilön käyttäytymisessä tai elämäntavoissa on täytynyt tapahtua sellaisia muutoksia, että hänen rehellisyyttään tai luotettavuuttaan on syytä epäillä. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi toistuvat poliisin suorittamat päihtymyksen vuoksi tapahtuneet säilöönnotot ja kotihälytykset. Peruuttaminen on mahdollista myös, jos järjestyksenvalvoja on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtäväänsä. Tällaisia sopimattomuutta osoittavia rikoksia ovat olleet muun muassa henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, kuten pahoinpitelyt tai muina rikoksina huumausaine- ja omaisuusrikokset. Myös tahallinen ja olennaisesti virheellinen menettely järjestyksenvalvontatehtävissä sekä hyväksymiseen mahdollisesti liitettyjen ehtojen ja rajoitusten olennainen rikkominen voi johtaa hyväksymisen peruuttamiseen. Poliisilaitos voi hyväksymisen peruuttamisen sijasta antaa järjestyksenvalvojalle varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta.

2.3.1 Hallintolain soveltaminen peruuttamismenettelyssä

Järjestyksenvalvojaksi ja järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksymisen peruuttamismenettely on hallintomenettelyä, johon sovelletaan hallintolakia (434/2003) ja päätöksestä valitettaessa hallintolainkäyttölain (586/1996) säädöksiä. Käytännössä kyseinen menettely on osoittautunut riittäväksi silloin, kun hyväksymisen peruuttaminen on perustunut lainvoimaiseen rikostuomioon tai muuhun vastaavaan viranomaisen päätökseen. Hallintomenettely ja sitä ensisijaisesti sääntelevä lainsäädäntö ei ole kuitenkaan mahdollistanut tapahtumien riittävän yksityiskohtaista ja luotettavaa selvittämistä silloin, kun hyväksymisen peruuttamisperusteena ei ole lainvoimainen rikostuomio. Tämän menettelyn turvaamiseksi on lakiin säädetty mahdollisuus suorittaa poliisilain 6 luvussa säädetty poliisitutkinta peruutusperusteiden olemassa olemisen toteamiseen. (LYTP 98).

2.4 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen

Päällystään kuuluva poliisimies voi väliaikaisesti peruuttaa vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen, jos poliisin tietoon on tullut seikkoja, jotka todennäköisesti johtavat vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttamiseen.

Jos vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen on edellytykset, poliisimies voi ottaa vartijakortin, järjestyksenvalvojakortin tai turvasuojaajakortin haltuunsa sen luovuttamiseksi päällystään kuuluvalla poliisimiehelle, jonka on 14 päivän kuluessa päätettävä, peruutetaanko vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen väliaikaisesti. Poliisimies voi ottaa vartijakortin, järjestyksenvalvojakortin tai turvasuojaajakortin haltuunsa myös silloin, kun vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen on peruutettu. Vartijakortin, järjestyksenvalvojakortin tai turvasuojaajakortin pois ottamiseksi voidaan tehdä henkilöntarkastus sen estämättä, mitä pakkokeinolain (806/2011) 8 luvun 31 §:ssä säädetään.

Vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaisesta peruuttamisesta on ilmoitettava heti poliisilaitokselle. Päätös, jolla vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi tai turvasuojaajaksi hyväksyminen on väliaikaisesti peruutettu, on voimassa enintään kolme kuukautta. Poliisilaitos voi jatkaa päätöksen voimassaoloaikaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos vartijaa, järjestyksenvalvojaa tai turvasuojaajaa epäillään rikoksesta, joka todennäköisesti johtaa vartijaksi, järjestyksenvalvojaksi tai turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttamiseen. (12.8.2016/652) (LYTP 95 §).

Hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen on mahdollista, jos poliisin tietoon on tullut seikkoja, jotka todennäköisesti johtavat järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiseen.

Väliaikaisen peruuttamisen voi toimittaa se toimivaltainen poliisimies, joka on todennut peruuttamisen edellytysten olevan todennäköisesti olemassa. Väliaikainen peruuttaminen on voimassa enintään kolme kuukautta, jonka aikana poliisilaitoksen on tehtävä päätös joko hyväksymisen peruuttamisesta tai väliaikaisen peruuttamisen jatkamisesta enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen liittyvällä säännöksellä pyritään varmistumaan sitä, että poliisi voi myös kiireellisissä tilanteissa peruuttaa hyväksymisen ja siten estää henkilön toimimisen järjestyksenvalvojana. Säännös mahdollistaa myös järjestyksenvalvojakortin ottamisen poliisin haltuun. Kortin poisottamiseksi voidaan tarvittaessa tehdä pakkokeinolain mukainen henkilötarkastus.

2.5 Hyväksyminen yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan

Tilaisuuden laajuus ja luonne huomioon ottaen tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitos voi erityisestä syystä hyväksyä järjestyksenvalvojaksi kokoontumislain mukaiseen yksittäiseen tilaisuuteen tai saman järjestäjän samassa paikassa järjestämiin saman luonteisiin tilaisuuksiin enintään neljäksi kuukaudeksi yhden vuoden aikana henkilön, joka täyttää pelkästään 35 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetyt edellytykset. Tällaisella järjestyksenvalvojalla ei ole 42 §:n 2 momentissa ja 43 §:ssä säädettyjä toimivaltuuksia.

Tilaisuudessa, johon asetetaan tässä pykälässä tarkoitettu järjestyksenvalvoja, tulee aina olla myös riittävä määrä järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen tai sitä vastaavan aieman koulutuksen suorittaneita järjestyksenvalvojia. (LYTP 37§)

Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitos voi hyväksyä järjestyksenvalvojaksi yksittäiseen tilaisuuteen henkilön, joka ei ole suorittanut hyväksytysti järjestyksenvalvojan peruskoulutusta. Yksittäisen tilaisuuden järjestyksenvalvojaa nimitetään ”tilapäiseksi järjestyksenvalvojaksi”. Tilapäiseksi järjestyksenvalvojaksi hyväksyttävältä vaaditaan samanlaista henkilökohtaista sopivuutta kuin peruskoulutuksen suorittaneelta, hyväksymisen saaneelta järjestyksenvalvojalta. Saman järjestäjän samassa paikassa ja samanluonteisiin tilaisuuksiin (tilaisuussarja) voidaan hyväksyä sama tilapäinen järjestyksenvalvoja enintään 4 kuukaudeksi yhden vuoden aikana. Tilaisuuksien samankaltaisuudella tarkoitetaan sitä, että tilaisuudet ovat muun muassa ohjelmasisällön, tapahtuma-ajan, osallistujien, pääasiallisen kohderyhmän sekä muiden vastaavien seikkojen osalta samankaltaisia. Esimerkkinä tilaisuussarjalla voidaan pitää jalkapallo-otteluiden järjestämistä kevät- ja syyskierroksen aikana.

Yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on poikkeus pääsäännöstä, ja sen yhteydessä on aina otettava huomioon tilaisuuden laajuus ja luonne. Yksittäiseen tilaisuuteen hyväksyttäviä järjestyksenvalvojia käytetään erityisesti osallistujamäärältään laajoissa yleisötilaisuuksissa, joihin ei saada riittävästi järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittaneita järjestyksenvalvojia. Tällaisissa tilaisuuksissa on kuitenkin aina oltava riittävä määrä järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittaneita järjestyksenvalvojia, joilla on hyväksyntä voimassa. Poliisi voi tarvittaessa edellyttää, että järjestyksenvalvojiksi asetetaan sekä miehiä että naisia.

Yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan liittyvä hyväksyminen on voimassa vain siinä tilaisuudessa tai tilaisuussarjassa, jota poliisin tekemä hyväksymispäätös koskee. Hyväksyminen annetaan usein kokoontumislaisissa säädetyn ilmoituksen toimittamisen johdosta tehtävässä päätöksessä (määräys). Yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan hyväksyttävien järjestyksenvalvojen osalta on syytä ottaa huomioon se, että poliisi perii jokaisesta tällaiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan hyväksyttävästä järjestyksenvalvojasta oman suoritemaksun.

Tilapäisellä järjestyksenvalvojalla ei ole tehtävässään LYTP:sta annetun lain mukaista kiinniotto-oikeutta toimialueellaan, eikä hänellä ole myöskään oikeutta laittaa kiinniotettua säilöön. Tilapäinen järjestyksenvalvoja ei saa kantaa tehtävässään voimankäyttövälineitä. Edellä mainittuja toimivaltuuksia tarkastellaan syvemmin tässä materiaalissa myöhemmin.

2.6 Järjestyksenvalvojakortti ja hyväksymisen johdosta annettava todistus

Poliisilaitos antaa järjestyksenvalvojaksi hyväksytyille järjestyksenvalvojakortin. Järjestyksenvalvojan on pidettävä kortti järjestyksenvalvontatehtävissä mukana ja esitettävä se pyydettyäessä järjestyksenvalvojan toimenpiteen kohteelle, toimeksiantajan edustajalle, järjestyksenvalvojan työnantajalle sekä 84 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen edustajalle. Poliisin tarvittaessa antama todistus järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä toimii järjestyksenvalvojakorttina ennen varsinaisen järjestyksenvalvojakortin luovuttamista järjestyksenvalvojalle sekä 37 §:n perusteella hyväksytyille tilapäisille järjestyksenvalvojille. (12.8.2016/652)

Järjestyksenvalvojan on viipymättä haettava poliisilaitokselta järjestyksenvalvojakortin kaksoiskappaletta, jos:

- 1) hänen henkilötietonsa ovat muuttuneet;*
- 2) järjestyksenvalvoja on suorittanut hyväksytysti 27 §:ssä, 28 §:n 4 momentissa tai 49 §:n 2 momentissa tarkoitetun koulutuksen tai koiran järjestyksenvalvojan ohjauksessa 51 §:ssä tarkoitetun tottelevaisuustarkastuksen ja tietoja näistä ei ole merkitty järjestyksenvalvojakorttiin; tai*
- 3) kortti on kadonnut tai turmeltunut.*

Järjestyksenvalvojakortti on heti luovutettava poliisille, jos järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on peruutettu tai järjestyksenvalvojalle luovutetaan uusi järjestyksenvalvojakortti aikaisempaan korttiin merkityn hyväksymisen voimassaoloaikana. (LYTP 39§)

Poliisilaitos antaa järjestyksenvalvojalle järjestyksenvalvojakortin. Järjestyksenvalvojakorttiin tulevat myös merkinnät hyväksytysti suoritetuista yleisestä osasta, kaasusumutinkoulutuksesta, teleskooppipatukkakoulutuksesta, voimankäytön lisäkoulutuksesta sekä koiran tottelevaisuuskoulutuksesta.

Järjestyksenvalvojakortti on oltava mukana järjestyksenvalvontatehtävissä, ja se on esitettävä pyydettyäessä toimenpiteen kohteelle, toimeksiantajan edustajalle, järjestyksenvalvojan työnantajalle sekä poliisille.

Jos järjestyksenvalvojan henkilötiedot ovat muuttuneet tai hän on suorittanut peruskurssin jälkeen tiettyjä voimankäyttöön liittyviä koulutuksia hyväksytysti, järjestyksenvalvojan on haettava poliisilaitokselta kaksoiskappaletta, mikäli koulutusten tietoja ei ole jo aiemmin merkitty järjestyksenvalvojan korttiin. Tällaisia koulutuksia ovat sisäministeriön erillisessä asetuksessa määritelty järjestyksenvalvojan kaasusumuttimen ja teleskooppipatukan käyttäjäkoulutus sekä järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutus.

Vartijan koulutuksessa hyväksytysti suoritettut kaasusumuttimen ja teleskooppipatukan käyttäjäkoulutukset korvaavat järjestyksenvalvojan vastaavat käyttäjäkoulutukset.

Järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutukselle ei ole korvaavaa koulutusta.

Ennen 1.3.2011 hyväksytysti suoritettu järjestyksenvalvojan kaasusumutinkoulutus on voimassaoleva koulutus hyväksynnän ajan, ja se on kelpaava koulutus haettaessa hyväksynnän uusimista.

Sama velvollisuus hankkia kaksoiskappale koskee järjestyksenvalvojaa, jonka koiran on suorittanut järjestyksenvalvontatehtäviin koiralta vaadittavan tottelevaisuustarkastuksen.

Kadonneen tai turmeltuneen järjestyksenvalvojakortin tilalle on luonnollisesti hankittava uusi kaksoiskappale.

Mikäli järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen perutaan tai järjestyksenvalvojalle luovutetaan uusi järjestyksenvalvojakortti aikaisemman kortin voimassaoloaikana, järjestyksenvalvojakortti on luovutettava heti poliisille.

Joissain tapauksissa poliisi antaa tarvittaessa todistuksen järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä ennen varsinaisen järjestyksenvalvojakortin luovuttamista järjestyksenvalvojalle. Todistuksella osoitetaan, että henkilöllä on oikeus toimia järjestyksenvalvojatehtävissä siihen asti, kunnes varsinainen järjestyksenvalvojakortti voidaan luovuttaa hyväksynnän saaneelle. Todistus on myös pidettävä mukana järjestyksenvalvontatehtävissä silloin, kun korttia ei ole vielä saatu. Todistuksen lisäksi on tällöin oltava mukana myös henkilöllisyystodistus, jotta todistuksen henkilötietoja voidaan verrata tarvittaessa kuvalliseen henkilöllisyystodistukseen. Vastaava todistus kirjoitetaan myös kokoontumislain mukaiseen yksittäiseen tilaisuuteen tai saman järjestäjän samassa paikassa järjestämiin samanluonteisiin tilaisuuksiin asetetulle väliaikaiselle järjestyksenvalvojalle.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä koskevassa todistuksessa on oltava valokuva hyväksytystä henkilöstä. Todistuksessa on mainittava:

- 1) hyväksytyn nimi ja syntymäaika;
- 2) hyväksymisen voimassaoloaika;
- 3) tiedot voimankäytön lisäkoulutuksen suorittamisesta;
- 4) tiedot järjestyksenvalvontatehtävissä voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutuksen suorittamisesta;
- 5) tiedot tehtävissä mukana pidettävään koiraan liittyvän tottelevaisuustarkastuksen hyväksytystä suorittamisesta ja kyseisen koiran tunnistetiedot; sekä
- 6) mahdolliset ehdot ja rajoitukset.

Todistukseen voidaan tehdä myös muita tarpeellisia merkintöjä.

Kyseisten tietojen toimittaminen liittyy sekä järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen myöntämiseen että järjestyksenvalvojakortille merkittävien koulutustietojen tarkastamiseen.

2.7 Järjestyksenvalvojan tehtävät ja toimialue

Järjestyksenvalvojan tehtävänä on suorittaa järjestyksenvalvontatehtävää 26 tai 28 §:ssä tarkoitetulla toimialueella.

Järjestyksenvalvojan on noudatettava poliisin sekä pelastus- ja muiden viranomaisten toimivaltansa rajoissa antamia käskyjä ja määräyksiä.

Järjestyksenvalvojaksi saadaan asettaa vain henkilö, jolla on poliisin myöntämä voimassa oleva hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi. (LYTP 25§)

Järjestyksenvalvojaksi saadaan asettaa tehtävään suostuva henkilö, jolla on poliisin myöntämä voimassaoleva hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi.

Pykälän 2 momentissa järjestyksenvalvojalle määritellyt velvoitteet ovat sinänsä voimassa ilman erillistä sääntelyäkin. Velvoitteen erillisellä kirjaamisella lakiin on kuitenkin haluttu korostaa järjestyksenvalvojan tehtävään liittyvää riippumattomuutta toimeksiantajan tai työnantajan määräyksistä silloin, kun määräykset olisivat ristiriidassa viranomaisten määräysten kanssa. Velvollisuudella noudattaa poliisin ja muiden viranomaisten antamia käskyjä ja määräyksiä on haluttu korostaa mm. poliisin roolin ensisijaisuutta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä. Järjestyksenvalvojan tehtävä voi olla vain poliisin tehtävää täydentävä.

2.8 Järjestyksenvalvojan asettaminen tehtävänsä

Järjestyksenvalvoja voi asettaa:

- 1) yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden järjestäjä kokoontumislaisissa (530/1999) tarkoitettuun yleiseen kokoukseen tai yleisötilaisuuteen;*
- 2) yksityistilaisuuden järjestäjä yksityistilaisuuteen;*
- 3) leirintäalueen pitäjä ulkoilulaissa (606/1973) tarkoitettulle leirintäalueelle;*
- 4) aluksen päällikkö merilain (674/1994) 15 luvussa tarkoitettulle matkustajien kuljettamista suorittavalle alukselle;*
- 5) majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittaja majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitettuun majoitus- ja ravitsemisliikkeeseen; sekä*
- 6) yliopisto ja ammattikorkeakoulu, yliopistolaissa (558/2009) tarkoitettun yliopiston ja ammatti korkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettun ammattikorkeakoulun toimipaikkaan*

Järjestyksenvalvoja voidaan asettaa myös 1 momentissa tarkoitettun yleisötilaisuuden, leirintäalueen, aluksen ja majoitus- ja ravitsemisliikkeen välittömään läheisyyteen sekä yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestämiseksi tarvittaville paikoitusalueille ja niille johtaville tiealueille sekä muille vastaaville tilaisuuden järjestämiseen liittyville alueille. Järjestyksenvalvojan toimialuetta ei tule kuitenkaan asettaa laajemmaksi kuin se järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on välttämätöntä.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun alueen tai 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettun liikkeen sijaintipaikan poliisilaitos voi määrätä toiminnanharjoittajan asettamaan alueelle tai liikkeeseen riittävän määrän järjestyksenvalvoja, jos siihen on järjestyksen ja turvallisuuden säilymiseksi erityinen syy.

Järjestyksenvalvontatehtäviä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tilaisuuksissa saa suorittaa vain turvallisuusalan elinkeinoluvanhaltija. (LYTP26§)

Yleinen kokous ja yleisötilaisuus määritellään tässä koulutusmateriaalissa myöhemmin omana osionaan.

Valtuutus asettaa yksityistilaisuuteen järjestyksenvalvoja on uusi, ja sillä on haluttu selkeyttää toimivaltuutta järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon yksityisissä tilaisuuksissa. Aiemmin vastaavaa tehtävää ovat hoitaneet vartijat vartijan toimivaltuudella suojaamalla henkilöitä, mutta varsinaista oikeutta ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta ei vartijalla ole.

Yksityistilaisuudella tarkoitettaisiin tilaisuutta, johon yleisöllä ei ole vapaata pääsyä ja johon osallistuvat henkilöt saapuvat tilaisuuteen erillisestä kutsusta tai johon osallistumisoikeus on vain määritellyllä henkilökunnalla. Käytännössä tarve yksityistilaisuudessa tapahtuvalle järjestyksenvalvonnalle on ilmennyt esimerkiksi yritysten yhtiökokouksissa tai suuremmissa kutsuvierastilaisuuksissa. Yksityistilaisuudessa järjestyksenvalvontapalveluita voi harjoittaa ainoastaan turvallisuusalan elinkeinonluvanhaltija.

Leirintäalue on määritelty ulkoilulaissa, ja järjestyksenvalvojan toimialue leirintäalueella on yleensä selvärajainen aidattu alue tai muutoin maastoon selkeästi merkitty. Myös leirintäalueen välitön läheisyys sisältyy järjestyksenvalvojan toimialueeseen.

Merilain mukaan matkustajia kuljettavalla aluksella järjestyksenvalvojan toimialue käsittää aluksen ja sen välittömän läheisyyden (esim. terminaaliputken).

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa toimialueeksi määritellään liikehuoneisto ja sen välitön läheisyys. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ravitsemisliikkeeseen jonottavat asiakkaiksi pyrkivät henkilöt ovat järjestyksenvalvojan valvonnan kohteena. Toimialue voi kattaa myös kiinteistön ulkopuolisen lähialueen, jos toiminta on kiinteässä yhteydessä majoitus- ja ravitsemistoimintaan.

Yliopisto- ja ammattikorkeakoululaeissa määriteltyihin yliopistoihin sekä ammattikorkeakouluihin voidaan asettaa järjestyksenvalvoja. Edellä mainitut oppilaitokset ovat Suomessa pääsääntöisesti varsin avoimia, ja tämä on saattanut aiheuttaa järjestyksenpidollisia ongelmia, koska pääsy sisään oppilaitosten tiloihin on ollut suhteellisen vapaata ja heikosti valvottua. Ennen tämän säännöksen voimassaoloa järjestystä hoitivat esim. virastomestarit tai vastaavat henkilöt jokamiehen oikeuksilla. Nyt laissa on selkeä toimivaltuus ja status henkilöillä, joiden työtehtäviin kuuluu ihmisten perustuslaillisiin oikeuksiin puuttumisen tarvittaessa.

Järjestyksenvalvoja voidaan asettaa myös yleisötilaisuuden, leirintäalueen, aluksen ja majoitus- ja ravitsemisliikkeen **välittömään läheisyyteen** sekä yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestämiseksi tarvittaville paikoitusalueille ja niille johtaville tiealueille sekä muille vastaaville tilaisuuden järjestämiseen liittyville alueille.

Välitön läheisyys on käsite, jolla ei ole täsmällistä vakiintunutta merkitystä. Mitä välittömällä läheisyydellä kulloinkin tarkoitetaan? Se on pääteltävä asiayhteydestä, eikä sitä voi määritellä pelkästään matkan tai etäisyyden perusteella.

Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ravitsemisliikkeeseen jonottavat asiakkaiksi pyrkivät henkilöt ovat järjestyksenvalvojan valvonnan kohteena. Järjestyksenvalvojan on huolehdittava siitä, ettei jonossa synny epäjärjestystä eikä jono kohtuuttomasti häiritse muita liikkuja.

Myös esim. yleisötilaisuuden rajaava aidan ulkopuolinen alue voi kuulua välittömään läheisyyteen. Se voi toteutua silloin, kun aidan läheisyydessä tapahtuva toiminta vaarantaa järjestyksenpidon kohteena olevan alueen turvallisuutta.

Välittömän läheisyyden käsitettä tulisikin harkita siitä näkökulmasta, että aiheuttaako toimialueen lähellä tai siihen välittömässä yhteydessä olevalla alueella tapahtuva toiminta laissa säädetyn velvollisuuden järjestyksenvalvojalle ryhtyä tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin.

Järjestyksen ja turvallisuuden säilyttämiseksi paikallinen poliisiviranomainen voi erityisestä syystä määrätä leirintäalueille ja ravintoloihin riittävän määrän järjestyksenvalvoja. Määräyksen on tällöin liityttävä edellä mainittujen paikkojen järjestykseen ja turvallisuuteen.

Yleinen ja yleisten paikkojen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito kuuluu poliisille. Järjestyksenvalvojalla ei ole yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvää vastuuta eikä toimivaltaa toimialueensa ulkopuolella.

2.9 Lisäedellytykset järjestyksenvalvojana toimimiselle

Jos järjestyksenvalvojan tehtävä tai työturvallisuus sitä vaatii, toimialueen poliisilaitos voi edellyttää, että 26 §:ssä tarkoitetuissa tilaisuuksissa, alueilla tai paikoissa järjestyksenvalvojana saa toimia vain 35 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun koulutuksen lisäksi Poliisihallituksen määrittämät vaatimukset täyttävän voimankäytön lisäkoulutuksen (järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutus) hyväksytysti suorittanut. (LYTP27§)

Poliisi voi päätöksellään edellyttää, että LYTP 26 §:n mukaisissa järjestyksenvalvontatehtävissä järjestyksenvalvoja on suorittanut peruskoulutuksen lisäksi järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksen.

Vaatimus edellyttää poliisilta järjestyksenvalvojan työtehtävän ja hänen työturvallisuutensa arviointia ja kokonaisharkintaa.

2.10 Järjestyksenvalvojan asettaminen poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi

Jos järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ei muulla tavalla ole tarkoituksenmukaista sekä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sitä perustellusta syystä edellyttää, alueen tai paikan tai kulkuneuvon lähtöpaikan poliisilaitos voi lisäksi antaa luvan asettaa järjestyksenvalvoja poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi:

- 1) terveyden- tai sosiaalihuollon toimipisteeseen koulukoteja tai lastensuojelulaitoksia lukuun ottamatta terveyden- tai sosiaalihuollon toimipisteen haltijan hakemuksesta,
- 2) Kansaneläkelaitoksen toimipisteeseen Kansaneläkelaitoksen hakemuksesta
- 3) työ- ja elinkeinotoimistoon työ- ja elinkeinotoimiston hakemuksesta,
- 4) kauppakeskukseen kauppakeskuksen haltijan hakemuksesta,
- 5) liikenneasemalle liikenneaseman haltijan hakemuksesta,
- 6) satamaan sataman haltijan hakemuksesta,
- 7) lentopaikkaan lentopaikan haltijan hakemuksesta tai
- 8) joukkoliikenteen kulkuneuvoon kulkuneuvon haltijan hakemuksesta.
- 9) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetussa laissa (746/2011) tarkoitettuun vastaanotto- ja järjestelykeskukseen keskuksen haltijan tai Maahanmuuttoviraston hakemuksesta.

Järjestyksenvalvojien asettamiseen oikeuttavassa luvassa järjestyksenvalvojien toimialue on rajattava siinä tarkoitettuun paikkaan tai kulkuneuvoon ja tarvittaessa sen välittömään läheisyyteen.

Lupa järjestyksenvalvojien asettamiseen on voimassa enintään viisi vuotta. Lupa voidaan liittää järjestyksenvalvojien koulutukseen, voimankäyttövälineiden kantamiseen, toimialueeseen sekä sijoitteluun ja lukumäärään liittyviä ehtoja. Luvan myöntänyt poliisilaitos voi tarvittaessa peruuttaa luvan sekä muuttaa luvan ehtoja tai voimassaoloaikaa sellaisten olosuhteiden muutosten vuoksi, joilla on olennaisia vaikutuksia toimialueen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen.

Järjestyksenvalvontatehtäviä tässä pykälässä tarkoitetuilla alueilla ja paikoissa saa hoitaa vain turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija, joka voi teettää tehtäviä palveluksessaan olevalla, 35 §:ssä säädetty edellytykset täyttävällä järjestyksenvalvojalla, joka on hyväksytysti suorittanut 10 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun koulutuksen tai jolla on voimassa oleva hyväksyminen vartijaksi ja joka ei ole täyttänyt 68 vuotta. (12.8.2016/652) (LYTP 28§)

Järjestyksenvalvojien asettaminen säännöksessä mainituille alueille edellyttää ensinnäkin sitä, ettei järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen alueella olisi muulla tavalla tarkoituksenmukaista. Lisäksi edellytetään, että alueelle on perusteltua asettaa järjestyksenvalvoja.

Tarkoituksenmukaisuusvaatimus liittyy perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuun ns. julkisen hallintotehtävän yksityiselle antamisen edellytyksiin. Poliisin omat edellytykset turvata järjestys ja turvallisuus alueella on otettava huomioon. Vaikka yksityiset järjestyksenvalvojat ovat vastanneet valtaosan esimerkiksi kauppakeskusten järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä käytännössä jo vuosien ajan, poliisin on kuitenkin harkittava omien edellytystensä olemassaolo tapauskohtaisesti aina erikseen.

Lupaa hakevan tahon asiana on viime kädessä esittää perusteltu syy järjestyksenvalvojien asettamiselle.

Perusteltuna syynä järjestyksenvalvojien asettamiselle voi olla esimerkiksi kauppakeskusten alueella sijaitsevien liiketilojen määrä ja tästä johtuva alueella oleskelevien ihmisten suuri määrä sekä alueella tapahtuneet rikokset ja muut järjestyshäiriöt.

Myönnetty lupa järjestyksenvalvojien asettamiseen on voimassa enintään viisi vuotta, ja luvan myöntäneellä poliisilaitoksella on oikeus tietyin edellytyksin muuttaa luvan voimassaoloaikoja ja voimassaoloaikaa tai jopa peruuttaa lupa.

Poliisilaitos on veloitettu rajaamaan järjestyksenvalvojien toimialue järjestyksenvalvojien asettamiseen oikeuttavassa luvassa pykälässä tarkoitettuun paikkaan tai kulkuneuvoon ja tarvittaessa niiden välittömään läheisyyteen. Paikan välitöntä läheisyyttä järjestyksenvalvojien toimialueen osana on sinänsä pidettävä ongelmallisena, koska esimerkiksi järjestyksenvalvojien toimenpiteiden kohteina oleville henkilöille ei useinkaan ole selvää, mihin asti järjestyksenvalvojien toimialue ulottuu. Toisaalta välittömän läheisyyden sisällyttäminen osaksi järjestyksenvalvojien toimialuetta voidaan joissakin tapauksissa pitää välttämättömänä järjestyksenvalvojien tehtävien menestyksellisen hoitamisen kannalta.

Poliisilaitos ei voi järjestyksenvalvojien asettamiseen oikeuttavassa luvassa määrittää järjestyksenvalvojien toimialuetta alueen, paikan tai kulkuneuvon haltijan esittämää aluetta laajemmaksi. Poliisilaitos ei voi määrätä esimerkiksi kauppakeskuksen välitöntä läheisyyttä osaksi järjestyksenvalvojien toimialuetta, ellei kauppakeskuksen haltija ole sitä edes esittänyt. Sen sijaan poliisilaitos voi lupapäätöksessään supistaa järjestyksenvalvojien toimialuetta paikan haltijan esittämästä, jollei ehdotetun laajuiselle toimialueelle ole poliisin mielestä perusteita.

Edellä mainitussa pykälässä olevia järjestyksenvalvojatehtäviä saa tehdä ainoastaan turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija tai tämän palveluksessa oleva henkilö, joka ei ole täyttänyt 68 vuotta ja jolla on hyväksytysti suoritettu vartijan perustutkinto sekä voimassaoleva hyväksyntä järjestyksenvalvojaksi tai henkilö, jolla on voimassaoleva hyväksyntä vartijaksi.

2.11 Järjestyksenvalvojan tunnukset ja asu sekä niiden käyttäminen

Järjestyksenvalvojan on käytettävä järjestyksenvalvontatehtävissä järjestyksenvalvojan asemaa osoittavaa selkeää tunnusta (järjestyksenvalvojan tunnus). Järjestyksenvalvojan tunnusta saa käyttää vain järjestyksenvalvoja järjestyksenvalvontatehtävissä. Järjestyksenvalvojan tunnusta erehdyttävästi muistuttavan merkin, tunnuksen tai asun käyttäminen on kiellettyä.

Edellä 28 §:ssä tarkoitettuja järjestyksenvalvontatehtäviä suorittavien on oltava pukeutuneita järjestyksenvalvojan asuun. Järjestyksenvalvojan asuun sovelletaan, mitä tämän lain 22 §:n 1 ja 3 momentissa sekä 23 §:ssä säädetään vartijan asusta. (LYTP 52§)

Järjestyksenvalvojan tunnuksen käyttäminen osoittaa henkilön toimivan järjestyksenvalvojana ja omaavan muun muassa jokamiehenoikeuksia laajemmat toimivaltuudet. Järjestyksenvalvojan tunnuksella on järjestyksenvalvojan oikeusturvan kannalta merkitystä arvioitaessa sitä, syyllistyykö henkilö järjestyksenvalvojaan kohdistuneeseen rikoslain 17 luvun 6 §:ssä rangaistavaan järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamiseen. Tunnuksen käyttämiseen on oikeutettu vain poliisin järjestyksenvalvojaksi hyväksymä henkilö. Lisäksi edellytetään, että järjestyksenvalvoja on asianmukaisesti asetettu tehtävänsä.

Järjestyksenvalvojan tunnusta erehdyttävästi muistuttavan merkin, tunnuksen tai asun käyttäminen on kiellettyä. Tällaisen merkin, tunnuksen tai asun käyttäminen on säädetty rangaistavaksi järjestyksenvalvontarikkomuksena, josta rangaistukseksi on säädetty sakkoa. Tällaisina tunnuksina voidaan pitää muun muassa pohjaväriältään sekä tekstiltään ja sen asettelultaan järjestyksenvalvojan tunnuksia erehdyttävästi muistuttavaa asua tai laatua.

Tunnuksen käyttäminen on sidoksissa järjestyksenvalvojatehtävässä olemiseen, joten muulloin kuin tehtävässä ollessa tunnusta ei saa käyttää.

Kiellolla pyritään esimerkiksi estämään järjestyksenvalvojan ja vahtimestarin asemien sekoittuminen keskenään. Vahtimestarit toimivat tehtävissään ilman järjestyksenvalvojan oikeuksia, eivätkä he nauti järjestyksenvalvojan tapaan korotettua rikosoikeudellista suojaa. Henkilön oikeudelliseen asemaan liittyvien epäselvyyksien välttämiseksi vahtimestareiden ja muiden vastaavien jokamiehenoikeuksilla toimivien henkilöiden käyttämien merkkien ja tunnusten tulee poiketa selvästi järjestyksenvalvojan tunnuksesta.

Poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi asetettujen järjestyksenvalvojien on oltava pukeutuneena tehtävässään järjestyksenvalvojan asuun.

Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan asusta ja järjestyksenvalvojan tunnuksista säätää varsin seikkaperäisesti ja selkeästi järjestyksenvalvojan asusta sekä tunnuksista.

Sisäministeriön asetus vartijan ja järjestyksenvalvojan asusta ja järjestyksenvalvojan tunnuksista (875/2016)

2 § Järjestyksenvalvojan tunnukset

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 26 §:ssä tarkoitetuissa järjestyksenvalvontatehtävissä järjestyksenvalvojan on käytettävä tunnuksena joko tunnistelaattaa tai tunnisteliiviä. Järjestyksenvalvojan toimialueen sijaintipaikan poliisilaitos voi tarvittaessa määrätä, kumpaa edellä mainittua tunnusta järjestyksenvalvojan on käytettävä.

Tunnukseen on merkittävä sanapari "JÄRJESTYKSENVALVOJA — ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT — järjestyksenvalvoja". Tunnukseen saadaan tarvittaessa merkitä järjestyksenvalvojan asemaa osoittava englanninkielinen sana "security", jonka sijasta voidaan käyttää kokoontumislain mukaisissa urheiluun liittyvissä yleisötilaisuuksissa sanaa "steward". Järjestyksenvalvojan toimialueen sijaintipaikan poliisilaitos voi tarvittaessa määrätä järjestyksenvalvojan käyttämään tunnuksessa englanninkielistä järjestyksenvalvojan asemaa osoittavaa tekstiä. Järjestyksenvalvojan tunnuksessa ei saa olla kuvaa tai tekstiä, joka heikentää järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tekstin havaittavuutta tai jota on pidettävä tilaisuuteen sopimattomana. Järjestyksenvalvojan toimialueen sijaintipaikan poliisilaitos voi tarvittaessa kieltää tunnuksessa olevan kuvan tai tekstin käyttämisen, jos kuva tai teksti haittaa järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tekstin havaittavuutta taikka kuvaa tai tekstiä on pidettävä tilaisuuden luonteeseen sopimattomana.

Järjestyksenvalvojan tunnistelaattaan tai tunnisteliivin vasempaan rintamukseen voidaan merkitä järjestyksenvalvojan nimi.

Järjestyksenvalvojan tunnusten merkkien ja tekstien on oltava selvästi erottuvia. Järjestyksenvalvojan käyttämän asun selkämukseen saadaan merkitä teksti "JÄRJESTYKSENVALVOJA" tai "ORDNINGSVAKT" taikka sanapari "JÄRJESTYKSENVALVOJA — ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT — järjestyksenvalvoja".

3 § Järjestyksenvalvojan tunnistelaatta

Tunnistelaatan pohjaväri on oltava keltainen ja teksti on merkittävä mustalla tai tummansinisellä värillä. Tunnistelaatan vasempaan alakulmaan voidaan merkitä järjestyksenvalvojan tunnistenumero.

Tunnistelaatan pohjaväri ja tekstin väri voivat poiketa 1 momentissa säädetystä, jos järjestyksenvalvoja käyttää tehtävässään tilaisuuden järjestäjän tai liikkeenharjoittajan määrittelemää työasua ja laatan pohjaväri sekä teksti erottuvat selkeästi asun väristä. Tällöin kaikkien samalla toimialueella toimivien järjestyksenvalvojen käyttämien tunnistelaattojen pohjavärien ja tekstin värien tulee olla samanlaisia.

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevan järjestyksenvalvojan tunnistelaattaan on oltava merkittynä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan nimi tai nimilyhenne. Järjestyksenvalvojan on pidettävä tunnistelaattaa asunsa rintamuksen vasemmalla puolella. Tunnistelaatan materiaalisissa ja kiinnityksessä on otettava huomioon järjestyksenvalvojan työturvallisuuteen vaikuttavat tekijät.

4 § Järjestyksenvalvojan tunnisteliivi

Tunnisteliivin pohjaväri on oltava keltainen ja teksti on merkittävä mustalla tai tummansinisellä värillä. Tunnisteliivin rintamukseen sekä selkämuksen alaosaan voidaan merkitä järjestyksenvalvojan tunnistenumero. Tilaisuuden järjestämipaikan poliisilaitos voi tarvittaessa määrätä järjestyksenvalvojan käyttämään tunnisteliivissä tunnistenumeroa.

Sen estämättä, mitä edellä 1 momentissa on säädetty, tilaisuuden järjestämispaikan poliisilaitos voi tarvittaessa määrätä järjestyksenvalvojaorganisaation esimiesasemassa toimivan järjestyksenvalvojan käyttämään pohjaväritään oranssia tunnisteliiviä. Tunnisteliivin oikeaan rintamukseen sekä selkämyksen alaosaan on tällöin merkittävä sanapari "ESIMIES — förman" tai "FÖRMAN — esimies".

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevan järjestyksenvalvojan tunnisteliivin vasempaan rintamukseen on oltava merkittynä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan nimi tai nimilyhenne taikka vakiintunut liikemerkki.

5 § Poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi asetetun järjestyksenvalvojan asun merkit ja tekstit

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 28 §:ssä tarkoitetuissa järjestyksenvalvontatehtävissä järjestyksenvalvojan asun rintamuksen vasemmalla puolella on oltava merkittynä sanapari: "JÄRJESTYKSENVALVOJA — ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT — järjestyksenvalvoja". Lisäksi rintamuksen vasemmalla puolella on oltava merkittynä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan nimi tai nimilyhenne taikka vakiintunut liikemerkki. Järjestyksenvalvojan käyttämän päällystakin, haalarin tai sadetakin selkämyksessä on oltava merkittynä teksti "JÄRJESTYKSENVALVOJA" tai "ORDNINGSVAKT" taikka sanapari "JÄRJESTYKSENVALVOJA — ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT — järjestyksenvalvoja". Mainittu teksti voidaan merkitä myös muun asun selkämykseen. Järjestyksenvalvojan asuun kuuluvassa päähineessä saa olla merkittynä teksti "JÄRJESTYKSENVALVOJA" tai "ORDNINGSVAKT" tai sanapari "JÄRJESTYKSENVALVOJA — ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT — järjestyksenvalvoja" taikka turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan nimi, nimilyhenne tai vakiintunut liikemerkki.

Järjestyksenvalvojan asuun tai asuun kuuluvaan päähineeseen saadaan merkitä, noudattaen mitä 1 momentissa säädetään, tekstin "JÄRJESTYKSENVALVOJA — ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT — järjestyksenvalvoja" taikka sanan "JÄRJESTYKSENVALVOJA" tai "ORDNINGSVAKT" ohella myös järjestyksenvalvojan asemaa osoittava englanninkielinen teksti "security". Järjestyksenvalvojan asussa mahdollisesti käytettävät arvomerkit on kiinnitettävä olkapoletteihin.

Järjestyksenvalvojan asuun kuuluvan vaatekappaleen vasempaan rintamukseen voidaan merkitä järjestyksenvalvojan nimi.

Järjestyksenvalvojan asussa ei saa olla näkyvillä muita merkkejä ja tekstejä kuin edellä tässä pykälässä mainitut.

Järjestyksenvalvojan asun merkkien ja tekstien on oltava selvästi erottuvia.

3. PERUSOIKEUKSIEN HUOMIOIMINEN JÄRJESTYKSENSIVALVOJAN TEHTÄVISSÄ

Suomen perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Saman lainkohdan mukaan kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 124 §:ssä puolestaan säädetään hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Yllä kerrotut lainkohdat vaikuttavat suuressa määrin myös järjestyksensivalvojan toiminnassa. Vakiintuneesti on nimittäin katsottu, että järjestyksensivalvojan toiminta on eräs julkisen hallintotehtävän hoitamisen muoto, joka on annettu yksityiselle. Näin ollen on välttämätöntä, että järjestyksensivalvoja, osana julkista valtaa, yhtäältä tietää omat lakiin perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erityisesti perusoikeudet ja niiden merkityksen omassa toiminnassaan. Voidaankin todeta, että tämän asian ymmärtäminen on järjestyksensivalvojan oman oikeusturvan kannalta erityisen tärkeää. Perusoikeuksiin puuttuminen edellyttää aina tuekseen lakiin perustuvaa normia.

Seuraavassa käsitellään keskeisiä Suomen perustuslain kansalaiselle takaamia oikeuksia, jotka vaikuttavat järjestyksensivalvojan toimintaan.

3.1 Yhdenvertaisuus

Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

Yhdenvertaisuuden voidaan sanoa jopa kiteyttävän perusoikeuksien idean. Ilman yhdenvertaisuutta muutkaan perusoikeudet eivät voisi käytännössä toteutua täysimääräisesti. Yhdenvertaisuuteen liittyy kuitenkin käytännön elämän kannalta monia varsin vaikeita kysymyksiä. Ensinnäkin on huomattava, että yhdenvertaisuus ei ole absoluuttista. Toisin sanoen yhdenvertaisuutta ei välttämättä tarvitse toteuttaa kaikissa tilanteissa täysimääräisesti. Tämä on ilmaistu lainkohdan toisen momentin alussa, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Järjestyksensivalvojan työssä on erityisesti osattava arvioida lainkohdassa mainitun hyväksyttävän syyn merkitystä eri tilanteissa. Varsin tyypillistä on, että järjestyksensivalvoja esimerkiksi estää henkilön pääsyn toimialueelleen toimivaltuuksiensa nojalla. Tällöin on erityi-

sesti kiinnitettävä huomiota siihen, että vaikkapa henkilön pääsyn estäminen perustuu objektiivisesti katsottuna asialliseen ja hyväksyttävään syyhyn, ei missään tapauksessa esimerkiksi henkilön ihonväriin, etniseen taustaan tai vaikkapa uskontoon.

Ihmisen asettaminen eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin jonkin kielletyn erotteluperusteen nojalla on tyyppillisesti syrjintää, joka on kriminalisoitu rikoslain 11 luvun 11 §:ssä.

3.2 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti.

Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla (PL 2 luku 7 §).

Säännöksessä turvataan jokaiselle oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen suojaa myös sellaiselta ihmisarvoa loukkaavalta kohtelulta, joka toteutetaan puuttumalla henkilön fyysiseen olemukseen ilman hänen suostumustaan.

Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen antaa suojaa esimerkiksi henkilöön käypiä tarkastuksia ja pakolla toteutettavia lääketieteellisiä tai vastaavia toimenpiteitä vastaan. Säännös sisältää suojan laitonta ja mielivaltaista vapaudenriistoa ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumista vastaan sekä säännöksiä, joiden tavoitteena on taata henkilön oikeusturva vapaudenmenetyksen yhteydessä (3 mom).

Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttuminen on järjestyksenvälvojan toiminnassa varsin yleistä, joten järjestyksenvälvojan on erityisesti tiedettävä oman toimintansa perusteet toisen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttuessaan. Muussa tapauksessa syntyy tilanne, jossa julkista valtaa käytetään ilman lakiin perustuvaa syytä ja samalla perustuslain 7 §:n mukaista henkilökohtaista koskemattomuutta loukataan.

3.3 Liikkumisvapaus

Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. (PL 2 luku 9 § 1 mom.)

Liikkumisvapauden asema perusoikeutena merkitsee, että kyseisen oikeuden rajoitusten on perustuttava lakiin. Rajoitusten tulee myös täyttää rajoituksen välttämättömyyden ja hyväksyttävyyden ehdot. Välttämätöntä liikkumisvapauden estäminen voi olla esimerkiksi kansallisen tai yleisen turvallisuuden takia, yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi, rikosten ehkäisemiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi tai muiden yksilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi. Kyseisiä oikeuksia voidaan lisäksi rajoittaa erityisalueilla samoin lain nojalla.

Yleisten kokouksien ja yleisötilaisuuksien järjestämisestä on säädetty kokoontumislaisissa. Yleisötilaisuuksissa yleisötapahatuma-alueen rajaaminen aidalla on liikkumisvapauden rajoittamista, joka kuitenkin voidaan tehdä kokoontumislain perusteella yleisötapahatuman mahdollistamiseksi. Tällä tarkoitetaan sekä yleisötilaisuuden järjestäjän intressien turvaamista että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamista yleisötilaisuusalueella ja yleisötilaisuuden vaikutusalueella. Yleisötilaisuuden järjestäjän on varsinaista yleisötilaisuutta koskevien velvoitteiden lisäksi huolehdittava myös yleisötilaisuudesta mahdollisesti aiheutuvien haittojen ehkäisemisestä yleisötilaisuuden vaikutusalueella oleville henkilöille ja omaisuudelle. Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi liikkumisvapautta voidaan rajoittaa esimerkiksi aidoin myös yleisötilaisuuden järjestämisalueen sisällä, mikäli se on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen kannalta perusteltavissa. Viranomaiset antavatkin järjestäjälle usein määräyksiä turvallisuusrakenteista.

Yleisessä kokouksessa liikkumisvapauden rajoittaminen on lähtökohtaisesti kiellettyä. Kokoontumisvapauden vuoksi poliisi voi vain kokoontumislaisissa säädetyillä perusteilla tai poliisilaisissa poliisille säädetyillä toimivaltuuksilla rajoittaa yleiseen kokoukseen osallistuvien liikkuvuutta. Tällöin rajoitusten tulee täyttää välttämättömyyden ja hyväksyttävyyden ehdot.

3.4 Yksityiselämän suoja

Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. (PL 2 luku 10 § 1 mom.)

Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. (PL 2 luku 10 § 2 mom.)

Pykälä sisältää yksityiselämän suojaa koskevan yleislausekkeen (1 mom.) sekä säännökset kunnian ja kotirauhan suojasta (1 mom.) ja luottamuksellisen viestin salaisuudesta (2 mom.). Lisäksi se sisältää säännöksen henkilötietojen suojaamisesta lailla (1 mom.) sekä kotirauhaa ja luottamuksellisen viestin salaisuutta koskevan rajoituslausekkeen.

Yksityisyyden suoja tarkoittaa niiden osalta sitä, että järjestyksenvalvojalla tulee olla tehtävänsä suorittamiseksi perusteltu syy esimerkiksi rikoksen ehkäisemiseksi tai esteen poistamiseksi puuttua kyseisissä paikoissa olevien henkilöiden toimintaan. Huolimatta siitä, että henkilö osallistuu yleiseen tilaisuuteen tai kokoukseen taikka oleilee muutoin järjestyksenvalvojan toimialueella, joka on yleinen paikka, hänen yksityiselämänsä on suojattu. Tämä tarkoittaa sitä, että järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta puuttua henkilön tekemisiin, ellei puuttumiselle ole järjestyksenvalvojalle määrättyjen tehtävien vuoksi perusteita. 2 momentin säännös ei suojaa tavallisen kuuloetäisyydellä käytävän keskustelun sisältöä ulkopuolisilta, mutta luottamukselliseksi tarkoitetun keskustelun kuunteleminen teknisin apuvälinein on puuttumista säännöksessä turvattuihin oikeushyviin.

3.5 Sananvapaus ja julkisuus

Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. (PL 2 luku 12 §)

Perustuslain 2 luvun 12 pykälän 1 momentti sisältää sananvapautta koskevan yleislausekkeen. Sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. Ydinajatukseltaan sananvapautta voidaan pitää poliittisena perusoikeutena. Sananvapaus ei kuitenkaan rajoitu vain poliittisiin ilmaisuihin, vaan sen piiriin on totunnaisesti luettu muunkin tyyppiset ilmaisut niiden sisällöstä riippumatta. Sananvapaus antaa yleisesti turvaa erilaisille luovan toiminnan ja itseilmaisun muodoille, eikä sananvapaus ole sidoksissa mihinkään tiettyyn viestinnän muotoon, esimerkiksi painettuun sanaan, vaan sananvapaus turvataan riippumatta ilmaisemiseen tai julkistamiseen kulloinkin käytettävästä menetelmästä.

Järjestyksenvälvojan tehtävien näkökulmasta sananvapaus tarkoittaa muun muassa sitä, että järjestyksenvälvoja ei saa estää ketään puhumasta tai muutoin ilmaisemasta mielipidettään toimialueellaan, ellei siihen ole järjestyksenvälvojan tehtävän kannalta perusteltua syytä. Perusteeksi ei riitä esimerkiksi se, että järjestyksenvälvoja pitää todennäköisenä, että muut paikalla olevat henkilöt ovat asiasta eri mieltä. Provosointi voidaan kuitenkin estää poistamalla henkilö paikalta, jos poistaminen on järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämätöntä.

Sananvapauteen kuuluu myös tietojen vastaanottaminen. Kyseisestä perusoikeudesta johtuen ihmisillä on oikeus esimerkiksi valokuvata tai tallentaa muutoin valokuvia, filmejä tai ääniä. Esimerkiksi julkista tehtävää suorittavan järjestyksenvälvojan kuvaaminen yleisellä paikalla on sallittua. Myös järjestyksenvälvojan kanssa käyty keskustelu voidaan nauhoittaa, mikäli nauhoittaja osallistuu itse keskusteluun. Ihmisillä on myös lähtökohtaisesti sananvapauteen perustuva oikeus äänittää ja kuvata yleisötilaisuuksissa esiintyviä artisteja omaan käyttöönsä. Yleisötilaisuuden järjestäjälle kuuluu kuitenkin kokoontumislain nojalla huolehtia tekijänoikeuksien toteutumisesta. Sananvapauden estämättä järjestäjä voi asettaa rajoituksia esimerkiksi kuvaamiselle. Näin on tehtykin esimerkiksi jalkapallo-otteluiden osalta, joissa kuvaamista ammattimaisin välinein on rajoitettu. Järjestäjän tulee väärinkäsitysten välttämiseksi informoida tilaisuuteen osallistuvia kyseessä olevasta rajoituksista esimerkiksi lippuun tehtävin merkinnöin ja saapumisporteilla rajoituksia osoittavin kyltein.

3.6 Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

Jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. (PL 2 luku 13 §)

Kyseisen pykälän mukaan jokaisella on oikeus ennakolta lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Säännös turvaa sekä oikeutta itse järjestää kokouksia ja mielenosoituksia että oikeutta osallistua muiden järjestämiin kokouksiin ja mielenosoituksiin. Pykälässä ei ole rajattu perustuslain suojaa nauttivien kokousten piiriä esimerkiksi käsiteltävien asioiden pohjalta.

Oikeuden turvaaminen "ennakolta lupaa hankkimatta" kieltää viranomaisen ennakkollisen luvan asettamisen kokoontumisen edellytykseksi. Säännöksen vaatimusta ei vastaa myöskään sellainen ennakkoilmoitusmenettely, joka tosiasiallisesti estäisi kokousten järjestämisen

esimerkiksi edellyttäessään ilmoituksen tekemistä kohtuuttoman kauan ennen varsinaista kokousta.

Vakiintuneesti on katsottu, että yleisen kokoustilaisuuden toimeenpanemista mielenosoituksen muodossa ja sellaiseen osallistumista on pidettävä eräänä hyväksyttävänä tapana käyttää kokoontumis- ja sananvapautta. Kokoontumis- ja mielenosoitusosoikeuden asema perusoikeuksina edellyttää, että niiden käyttämisestä ja hyväksyttävistä rajoituksista on säädettävä lailla.

3.7 Omaisuuden suoja

Jokaisen omaisuus on turvattu.

Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. (PL 2 luku 15 §)

Omaisuuden suoja koskeva perusoikeus vaikuttaa järjestyksenvalvojan tehtäviin monin tavoin. Vaikka Suomen lainsäädännössä katsotaan omaisuuteen liittyvien oikeuksien yleensä väistyvän ihmisiin kohdistuvien oikeuksien ja velvollisuuksien tieltä, on myös omaisuuden suoja joka tapauksessa erittäin tärkeä perusoikeus. Se on huomioitu esimerkiksi järjestyksenvalvoista annetussa laissa määritellyissä järjestyksenvalvojan tehtävissä ja velvollisuuksissa.

Omaisuuden turvaamisella tarkoitetaan esimerkiksi yleisötilaisuuden tai yleisen kokouksen järjestäjän tai ravitsemisliiketoiminnan harjoittajan (ravintolan pitäjä) hallussa olevan omaisuuden suojelemista. Toisaalta omaisuuden suoja koskee esimerkiksi kaikkia yleisötilaisuuteen osallistuvia henkilöitä. Yleisötilaisuuden järjestäjän haltuun vapaaehtoisesti luovutetusta omaisuudesta on pidettävä hyvää huolta. Kokoontumislaisissa säädetään myös siitä, että yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava, että kokouspaikan tai yleisötilaisuuden järjestämispaikan omistajalle tai kyseisten tilaisuuksien vaikutusalueella olevalle omaisuudelle ei aiheuteta vahinkoja. Yleensä omaisuuden suojasta huolehtiminen annetaan järjestyksenvalvojen tehtäväksi.

3.8 Vastuu ympäristöstä

Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. (PL 2 luku 20 §)

Luonnosta ja ympäristöstä huolehtiminen kuuluu myös järjestyksenvalvojan tehtäviin. Vastuu ympäristöstä voi konkretisoitua järjestyslakirikkomusten tai rikoslaissa määriteltyjen rikosten estämisenä.

Säännöksen mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Vastuu kohdistuu sekä julkiseen valtaan että yksityisiin luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin.

Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet. Siten säännös ilmaisee ihmisten kaikinpuolisen vastuun sellaisesta taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan kokonaislinjasta, joka tur-

vaa elollisen ja elottoman luonnon monimuotoisuuden säilymisen. Yksilön osuus ympäristönsuojelussa voi toteutua sekä aktiivisena tekemisenä että passiivisena pidättymisenä ympäristön vahingoittamisesta.

3.9 Perusoikeuksien turvaaminen

Perusoikeuksien tosiasiallisen toteutumisen merkitystä korostaa myös julkiselle vallalle, ja siten myös lainsäätäjälle, asetettu yleinen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvollisuus. Julkiselle vallalle asetettu perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamisvelvollisuus koskee myös oikeuksien toteutumista yksityisten keskinäisissä suhteissa.

Käytännössä velvoite kohdistuu lähinnä lainsäätäjään, jonka tehtävänä on täsmentää yleisellä tasolla ilmaistua perusoikeutta niin, että sen vaikutus ulottuu myös yksityisiin suhteisiin. Esimerkiksi säätäessään rangaistaviksi perusoikeussäännösten turvaamiin oikeushyviin, kuten henkeen, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja vapauteen, omaisuuteen, yksityiselämään, kunniaan ja kotirauhaan kohdistuvat loukkaukset lainsäätäjä täyttää tätä turvaamisvelvollisuuttaan. Samaan suuntaan vaikuttaa esimerkiksi naisten ja miesten tasa-arvoa edistävän lainsäädännön ylläpitäminen. Säännöksessä ei ole määritelty niitä keinoja, joilla julkisen vallan tulee turvaamisvelvollisuutensa toteuttaa. Keinovalinta jää kussakin tapauksessa erikseen harkittavaksi. Valittavat keinot saattavat myös vaihdella huomattavasti. Keskeisiin keinoihin kuuluvat perusoikeuden käyttöä turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön säätäminen sekä taloudellisten voimavarojen kohdentaminen.

Viranomaisten on esimerkiksi antaessaan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevia määräyksiä yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjälle huolehdittava myös siitä, että perusoikeudet ja ihmisoikeudet toteutuvat. Viranomaisten on valvottava, että toimialueellaan tehtäviään suorittavat järjestyksenvalvojat kunnioittavat ihmisten perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia ja noudattavat muutoinkin Suomen lainsäädäntöä. Toisaalta myös yksittäinen järjestyksenvalvoja osana julkista valtaa on velvollinen toimimaan siten, että perusoikeudet ja ihmisoikeudet tulevat turvatuiksi.

4. TOIMINNASSA NOUDATETTAVAT PERIAATTEET

Järjestyksenvalvojan on toiminnassaan asetettava etusijalle sellaiset toimenpiteet, jotka edistävät yleisön turvallisuutta.

Järjestyksenvalvojan on toimittava asiallisesti ja tasapuolisesti sekä sovinnollisuutta edistäen. Järjestyksenvalvojan tulee ensisijaisesti neuvoin ja kehotuksin ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta toimialueellaan.

Järjestyksenvalvojan toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa järjestyksenvalvojan tehtävään ja toimenpiteillä tavoiteltavaan etuun. (LYTP 29 §)

Kun järjestyksenvalvojan nimenomaisena tehtävänä on järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ja onnettomuuksien estäminen, järjestyksenvalvojan toiminnassa on yleisön turvallisuutta edistävien toimenpiteiden oltava etusijalla.

Velvollisuus merkitsee yleisön turvallisuutta edistävien toimenpiteiden ensisijaisuutta järjestyksenvalvojan toiminnassa myös silloin, kun esimerkiksi tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan toivomukset olisivat ristiriidassa mainitun intressin kanssa. Järjestyksenvalvojan tehtävässä tietynlainen riippumattomuus on korostuneessa asemassa huolimatta siitä, että järjestyksenvalvoja tekee työtä työnantajalleen tai toimeksiantajalleen.

Toiminnan asiallisuuden, tasapuolisuuden sekä sovinnollisuuden merkitystä on lain esitoissa erityisesti korostettu, koska kyse on perusoikeusherkästä toiminnasta. Toiminnalle asetetut asiallisuus- ja tasapuolisuusvaatimukset merkitsevät muun muassa järjestyksenvalvojan käyttäytymisen asianmukaisuudelle annettua vaatimusta samoin kuin sitä, ettei järjestyksenvalvoja ilman hyväksyttävää syytä aseta ketään eriarvoiseen asemaan. Sovinnollisuuden edistämisen tulisi ilmetä järjestyksenvalvojan työssä esimerkiksi siten, että hän aktiivisella toiminnallaan pyrkisi estämään konfliktitilanteen ajautumisen voimakeinojen käyttöön.

Vastaava tarkoitus olisi myös vaatimuksella järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä ensisijaisesti neuvoin ja kehotuksin. Järjestyksenvalvoja velvoitettaisiin myös mitoittamaan toimenpiteensä siten, että niillä ei aiheutettaisi suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä. Toisaalta toimenpiteille on asetettu myös suhteellisuusvaatimus, joka osaltaan rajoittaa ja ohjaa järjestyksenvalvojan toimivaltuuksien käyttöä.

Vaikka toimenpiteellä ei aiheutettaisikaan enempää haittaa ja vahinkoa kuin on välttämätöntä, toimenpide ei välttämättä olisi oikeassa suhteessa järjestyksenvalvojan tehtävään ja toimenpiteellä tavoiteltavaan etuun nähden. Toimenpiteiden on siten oltava sekä välttämättömiä että suhteellisuusperiaatteen valossa perusteltuja.

5. JÄRJESTYKSENVALVOJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

5.1 Järjestyksenvalvojan ilmoitusvelvollisuus ja velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin

Järjestyksenvalvojan on viipymättä ilmoitettava tietoonsa tulleista turvallisuutta ilmeisesti vaarantavista seikoista tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle ja ryhdyttävä heti toimenpiteisiin yleisön varoittamiseksi ja ohjaamiseksi pois vaara-alueelta sekä vaaranaiheuttajan poistamiseksi tai muihin turvallisuuden säilyttämiseksi kiireellisiin toimenpiteisiin.

Jos tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan ja järjestyksenvalvojan toimenpiteet vaaran estämiseksi eivät ole olleet riittäviä, järjestyksenvalvojan on ilmoitettava turvallisuutta vaarantavista seikoista poliisille ja tarpeen vaatiessa pelastusviranomaiselle.

Jos järjestyksenvalvoja on järjestyksenvalvontatehtävässä saanut tietoonsa rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momentissa mainitun jo tehdyn rikoksen, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä poliisille. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos järjestyksenvalvojan täytyisi antaa ilmi joku mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettuista. (LYTP 30 §)

Järjestyksenvalvojan ilmoitusvelvollisuus samoin kuin velvollisuus ryhtyä tiettyihin kiireellisiin toimenpiteisiin liittyy järjestyksenvalvojan velvollisuuteen asettaa etusijalle yleisön turvallisuutta edistävät toimenpiteet. Konkreettisilla toimilla pyritään yleisön varoittamiseen ja ohjaamiseen pois vaara-alueelta sekä vaaran aiheuttajan poistamiseen. Selvyyden vuoksi on kuitenkin syytä todeta, että velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin esimerkiksi vaaran aiheuttajan poistamiseksi ei kuitenkaan käsitä erillistä toimivaltuutta järjestyksenvalvojalle vaan hänen toimivaltuutensa määräytyisivät 41—48 §:n mukaisesti.

Eri asia on, että toimia vaaran aiheuttajan poistamiseksi voitaisiin joissakin tapauksissa perustella rikoslain 4 luvun 5 §:ssä tarkoitetulla pakkotilalla, jos säännöksessä pakkotilalle asetetut edellytykset täyttyisivät.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä toimenpiteistä, joihin järjestyksenvalvojalla on velvollisuus ryhtyä silloin, jos tilaisuuden järjestäjän, alueen haltijan tai järjestyksenvalvojan omat toimenpiteet osoittautuvat riittämättömiksi. Järjestyksenvalvojan on tällöin otettava yhteys poliisiin ja tarvittaessa pelastusviranomaisiin.

Säännös käsittää järjestyksenvalvojalle asetetun velvollisuuden arvioida itsenäisesti vaaran estämiseen tähtävien toimenpiteiden riittävyyttä. Siten velvollisuus ilmoittaa turvallisuutta vaarantavista seikoista viranomaiselle olisi olemassa silloinkin, jos järjestyksenvalvoja katsoisi esimerkiksi tilaisuuden järjestäjän toimenpiteiden olevan riittämättömiä mutta tilaisuuden järjestäjä itse olisi toista mieltä.

Lisäksi säännös asettaa järjestyksenvalvojalle velvollisuuden ilmoittaa rikoslain 15 luvun 10 §:n mukainen jo tehty rikos. Säännökseen liittyy järjestyksenvalvojan läheistä koskeva poikkeus.

Tällaisia rikoksia ovat:

- ☐ joukkotuhonta,
- ☐ joukkotuhonnan valmistelu,
- ☐ rikos ihmisyyttä vastaan,
- ☐ törkeä rikos ihmisyyttä vastaan,
- ☐ sotarikos,
- ☐ törkeä sotarikos,
- ☐ kidutus,
- ☐ kemiallisen aseiden kiellon rikkominen,
- ☐ biologisen aseiden kiellon rikkominen,
- ☐ Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen,
- ☐ maanpetos,
- ☐ törkeä maanpetos,
- ☐ vakoilu,
- ☐ törkeä vakoilu,
- ☐ valtiopetos,
- ☐ törkeä valtiopetos,
- ☐ raiskaus,
- ☐ törkeä raiskaus,
- ☐ törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö,
- ☐ murha,
- ☐ tappo,
- ☐ surma,
- ☐ törkeä pahoinpitely,
- ☐ ryöstö,
- ☐ törkeä ryöstö,
- ☐ ihmiskauppa,
- ☐ törkeä ihmiskauppa,
- ☐ panttivangin ottaminen,
- ☐ törkeä tuhotyö,
- ☐ törkeä terveyden vaarantaminen,
- ☐ ydinräjähdერიкос,
- ☐ kaappaus,
- ☐ rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos,
- ☐ törkeä ympäristön turmeleminen ja
- ☐ törkeä huumausainerikos.

Rikoslain 15 luvun 10 §:n mukaan hankkeilla olevasta, säännöksessä mainitusta törkeästä rikoksesta ilmoittaminen on jokamiehen velvollisuus.

5.2 Sivullisten ja ympäristön turvaaminen

Järjestyksenvalvojan on valvottava, ettei tilaisuudesta aiheudu vaaraa eikä kohtuutonta häiriötä sivullisille, liikenteelle taikka kotirauhalle. Järjestyksenvalvojan tulee toimialueellaan myös valvoa, ettei toisten omaisuutta vahingoiteta eikä aiheuteta ympäristölle muuta vahinkoa kuin mitä voidaan pitää hyväksyttävänä tilaisuuden tarkoitus ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Järjestyksenvalvojan on viipymättä ilmoitettava tietoonsa tulleista 1 momentissa tarkoitetuista seikoista tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle sekä ryhdyttävä heti toimenpiteisiin vaaran, häiriön tai vahingon estämiseksi.

Jos tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan ja järjestyksenvalvojan toimenpiteet 1 momentissa tarkoitetun vaaran, häiriön tai vahingon estämiseksi eivät ole olleet riittäviä, järjestyksenvalvojan on ilmoitettava vaarasta, häiriöstä tai vahingosta poliisille ja tarpeen vaatiessa pelastusviranomaiselle. (LYTP 32§)

Pykälän tarkoituksena on korostaa sitä, että järjestyksenvalvojan on tehtävässään valvottava myös muita kuin tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan intressejä. Pykälällä on tärkeä merkitys myös järjestyksenvalvojan rikosoikeudellisen virkavastuun ulottuvuuden määrittämisessä.

On huomattava, että järjestyksenvalvojan toimivaltuudet määräytyvät kuitenkin aina lain 41—48 §:n perusteella eli yllä oleva lainkohta ei luo järjestyksenvalvojalle toimivaltaa, vaikka se asettaakin tiettyjä velvoitteita.

Pykälän 1 momentin ensimmäisen virkkeen säännös käsittää järjestyksenvalvojalle asetetun, sivullisten ja ympäristön turvaamista koskevan yleisvelvoitteen. Säännöksessä mainittu tilaisuudella viitataan kokoontumislain mukaiseen yleiseen kokoukseen tai yleisötilaisuuteen. Pykälän 1 momentin toisen virkkeen säännöksessä puolestaan on kyse kaikista järjestyksenvalvojan toimialueista. Suojattavina intresseinä ovat toisten omaisuus ja ympäristö.

Säännöksessä on kirjattu näkyviin myös suhteellisuusperiaate, koska esimerkiksi suuresta yleisötilaisuudesta aiheutuu yleensä aina ympäristölle jossain määrin vahinkoa. Järjestyksenvalvojan tehtävänä on valvoa, että aiheutunut vahinko jää hyväksyttävänä pidettävän rajoihin tilaisuuden tarkoitus ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Pykälän 2 momentti sisältää säännöksen järjestyksenvalvojan ilmoitusvelvollisuudesta tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle silloin, kun ehdotetussa 1 momentissa tarkoitettut intressit ovat vaarantumassa. Järjestyksenvalvojan ei ole tällaisissa tapauksissa syytä odottaa vahingon aiheutumista, vaan ilmoitusvelvollisuus on olemassa jo silloin, kun konkreettisista olosuhteista on pääteltävissä jonkin 1 momentissa mainitun intressin olevan vaarantumassa.

Järjestyksenvalvojan on luonnollisesti myös itse ryhdyttävä toimiin vaaran, vahingon tai kohtuuttoman häiriön estämiseksi. Estämistoimiin kuuluvat luonnollisesti myös toimet lisävahinkojen syntymisen estämiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädetään niistä toimista, joihin järjestyksenvalvojan on ryhdyttävä silloin, kun tilaisuuden järjestäjän, alueen haltijan tai järjestyksenvalvojan omia toimia ei

ole pidettävä riittävinä vaaran, häiriön tai vahingon estämiseksi. Tällöin järjestyksenvalvojan on turvauduttava viranomaisapuun.

Ilmoitusvelvollisuus on täysin riippumaton esimerkiksi turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan toimeksiantajana olevan tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan tahdosta, ja tälläkin säännöksellä korostetaan siten järjestyksenvalvojan itsenäistä toimintavelvollisuutta ja sitä, että järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät intressit ovat toiminnassa etusijalla liiketaloudellisiin intresseihin nähden. Tämän sisäistäminen on järjestyksenvalvojan oman oikeusturvan kannalta ensiarvoisen tärkeää.

5.3 Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen

Järjestyksenvalvojan on järjestyksenvalvontatehtävässä ilmoitettava henkilöön kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle, jollei se ole mahdotonta tämän tilan tai muiden olojen vuoksi.

Jos järjestyksenvalvoja toimii turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa, toimenpiteen kohde tai tämän edustaja on tarvittaessa ohjattava ottamaan yhteyttä vastaavaan hoitajaan toimenpiteen oikeellisuuden toteutukseksi. Samalla on yhteydenottoa varten kerrottava vastaavan hoitajan nimi ja yhteystiedot. (LYTP 31§)

Pykälässä asetetaan järjestyksenvalvojalle velvollisuus ilmoittaa henkilöön kohdistuvan toimenpiteen peruste tietyn edellytyksin joko henkilölle itselleen tai tämän edustajalle.

5.4 Tapahtumailmoitus, LYTP 33 §

Poliisin suorittaman viranomaisvalvonnan, toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeusturvan sekä toimeksiantajien tietojensaantioikeuden turvaamiseksi järjestyksenvalvojan tulee heti laatia järjestyksenvalvojatehtävissä havaituista kiinniottamiseen tai voimakeinojen käyttöön johtaneista tapahtumista kirjallinen selvitys (tapahtumailmoitus). Järjestyksenvalvoja voi laatia tapahtumailmoituksen myös muista toimenpiteisiin johtaneista tapahtumista. Tapahtumailmoituksesta tulee käydä ilmi järjestyksenvalvojan kyseiseen tapahtumaan liittyvät havainnot ja toimenpiteet. Toimenpiteiden kohteena olleiden sukunimi, etunimet, henkilötunnus ja osoitetiedot saadaan kirjata tapahtumailmoitukseen. (12.8.2016/652)

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan, muun järjestyksenvalvojia välittävän, järjestyksenvalvojalpalveluja toimittavan sekä järjestyksenvalvojan työnantajan on säilytettävä tapahtumailmoitukset kahden vuoden ajan niiden laatimispäivän kalenterivuoden päättymisen jälkeen, jonka jälkeen henkilötietoja sisältävät tapahtumailmoitukset on viipymättä ja viimeistään kuukauden kuluessa hävitettävä. Tapahtumailmoitukset on säilytettävä siten järjestetynä, että kuhunkin toimeksiantoon liittyvät ilmoitukset ovat viivytystä esitettävissä. Jos tietojen tallettamisessa käytetään automaattista tietojenkäsittelyä, valvonnassa tarvittavien tietojen on oltava saatavina selväkielisinä.

Toimeksiantajalla ja 84 §:n 2 momentissa tarkoitetulla valvontaviranomaisella on oikeus saada jäljennös tapahtumailmoituksesta. Jos järjestyksenvalvoja vapauttaa kiinni ottamansa henkilön 45 §:n 2 momentin mukaisesti, tapahtumailmoitus on viipymättä toimitettava rikoksen tapahtumapaikan poliisilaitokselle. (LYTP 33§)

Pykälä velvoittaa järjestyksenvalvojat laatimaan tapahtumailmoituksen. Velvoite on järjestyksenvalvojatoiminnassa uusi, aikaisemmin velvollisuus on koskenut vain vartijoita. Kun perusoikeushenkilöiden tilanteiden mahdollisuus on järjestyksenvalvojan toiminnassa vähintään yhtä suuri kuin vartijankin toiminnassa, järjestyksenvalvojen toimenpiteiden kohteena

olevien henkilöiden oikeusturvan turvaamiseksi on paikallaan velvoittaa myös muut järjestyksenvalvojat laatimaan toimenpiteisiin johtaneista tapahtumista kirjallinen selvitys.

Selvityksen laatimisvelvollisuudella helpotetaan myös toimintaan kohdistuvaa viranomaisvalvontaa. Pykälän 2 momentissa säädetään tapahtumailmoituksen säilyttämisvelvollisuus eräille muillekin tahoille kuin turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijoille. Muulla järjestyksenvalvoja välittävällä taholla tarkoitettaisiin sellaisia tahoja, jotka harjoittaisivat 26 §:n 2 momentissa tarkoitettua järjestyksenvalvojatoimintaa, joka ei edellyttäisi turvallisuusalan elinkeinolupaa.

Järjestyksenvalvojan työnantajalla tarkoitetaan sellaisia tahoja, jotka asettaisivat hallitsemalleen alueelle tai järjestämäänsä tilaisuuteen järjestyksenvalvoja ilman, että heitä koskisi vaatimus turvallisuusalan elinkeinoluvasta. Siten esimerkiksi ravitsemistoiminnan harjoittaja, joka käyttäisi palveluksessaan olevia järjestyksenvalvoja ravitsemisliikkeessä, joutuisi noudattamaan ehdotettuja tapahtumailmoitusten säilyttämistä koskevia vaatimuksia.

Valtioneuvoston asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista (874/2016) säätelee tapahtumailmoituksen sisällöstä tarkemmin

18 § Tapahtumailmoitus

Sen lisäksi, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 8 ja 33 §:ssä säädetään, tapahtumailmoituksessa on mainittava:

- 1) vartijan tai järjestyksenvalvojan nimi ja turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija, jonka palveluksessa vartija tai järjestyksenvalvoja on;*
- 2) tapahtuma-aika ja -paikka;*
- 3) tieto siitä, onko vartija tai järjestyksenvalvoja ottanut jonkun kiinni tai käyttänyt voimakeinoja;*
- 4) tieto siitä, onko vartija tai järjestyksenvalvoja käyttänyt voimankäyttövälineitä; sekä*
- 5) tieto siitä, onko vartija ottanut esille ampuma-aseen tai käyttänyt sitä.*

Tapahtumailmoituksessa saadaan tarvittaessa mainita havaintotietoina:

- 1) toimenpiteen kohteena olleen henkilön tuntomerkit henkilön tunnistamiseksi; sekä*
- 2) havaintoja kohdehenkilön käyttäytymisestä ja tilasta. (874/2016)*

Tapahtumailmoituksessa on lisäksi oltava tarkempi selostus tapahtumasta sekä tapahtuman johdosta suoritetuista toimenpiteistä.

5.5 Salassapitovelvollisuus

Turvallisuusalan elinkeinolupaa edellyttävän toiminnan harjoittaja, vastaava hoitaja tai järjestyksenvalvoja ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toista vahingoittaakseen, mitä hän järjestyksenvalvojatoiminnassa tai järjestyksenvalvontatehtävässään on saanut tietää toimeksiannon osapuolen, työnantajansa, toimialueensa haltijan tai tilaisuuden järjestäjän salassa pitämistä tai salassa pidettäväksi säädettyistä turvallisuusjärjestelyistä, liike- tai ammattisalaisuudesta taikka yksityiselämän piiriin kuuluvista seikoista. (12.8.2016/652)

Oikeudettomana ilmaisemisena ei pidetä tietojen ilmaisemista poliisimiehelle rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

Salassapitovelvollisuus säilyy tehtävän päätyttyä. (LYTP 34§)

Salassapitovelvollisuuden kohteena oleva järjestyksenvalvojatoiminta voi perustua myös muuhun kuin toimeksiantoon, joten on ollut tarpeellista erikseen säätää salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluviksi myös työnantajan, toimialueen haltijan tai tilaisuuden järjestäjän

salassa pidettävät turvallisuusjärjestelyt, liike- ja ammattisalaisuus taikka yksityisyyteen kuuluvat seikat.

Salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvilla turvallisuusjärjestelyillä tarkoitettaisiin laajasti ottaen kaikkia sellaisia turvallisuusjärjestelyjä, joista salassapitovelvollinen ei ilman tehtäväänsä olisi saanut tietoja. Käytännössä tiedot turvallisuusjärjestelyistä ovat samalla usein myös salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia liike- tai ammattisalaisuuksia. Liike- ja ammattisalaisuudet voisivat luonnollisesti käsittää myös muita kuin turvallisuusjärjestelyihin liittyviä tietoja.

Pykälän mukaan kiellettyä on ensinnäkin tietojen oikeudeton ilmaiseminen. Oikeudettomana ilmaisemisena ei pidetä tiedon ilmaisemista toimeksiannon osapuolen suostumuksella. Tiedot voivat kuitenkin koskea esimerkiksi molempien osapuolten turvallisuusjärjestelyjä, jolloin niiden ilmaisemiselle on saatava molempien osapuolten suostumus.

Tietojen ilmaiseminen ei ole oikeudetonta myöskään silloin, kun se tapahtuisi lakisääteisen todistamisvelvollisuuden täyttämiseksi tai rikosprosessin asianosaisen asemassa.

Oikeudettoman ilmaisemisen lisäksi kielletään myös salassa pidettävän tiedon muu käyttö omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoittamiseksi.

Salassa pidettäviä henkilön yksityisyyden suojan piiriin kuuluvia tietoja ovat esimerkiksi tiedot henkilön käyttäytymisestä tai ylipäättään oleskelusta toimialueella.

Huomattavaa on myös se, että salassapitovelvollisuus on ajallisesti rajoittamaton.

5.6 Pääsyn estäminen

Järjestyksenvalvojalla on oikeus estää pääsy toimialueelleen henkilöltä:

- 1) jonka päihtymyksen, käyttäytymisen, aikaisemman käyttäytymisen tai varustautumisen perusteella on syytä epäillä vaarantavan siellä järjestystä tai turvallisuutta;*
- 2) joka ei täytä pääsyn edellytykseksi asetettua ikärajavaatimusta tai muita ehtoja, jotka laissa tai sen nojalla annetuissa määräyksissä on asetettu järjestyksenvalvojan toimialueelle pääsemiseksi tai jotka tilaisuuden järjestäjä tai alueen haltija on asettanut sinne pääsemiselle; tai*
- 3) jonka on syytä epäillä pitävän hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito siellä on lain taikka tilaisuuden järjestäjän tai poliisin asettamien ehtojen mukaan kielletty.*

Edellä 26 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuun paikkaan asetetulla tai 28 §:ssä tarkoitettulla järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta pääsyn estämiseen. (LYTP 41§)

Järjestyksenvalvojalla on lainkohdan mukaan oikeus henkilön pääsyn estämiseen mutta ei enää velvollisuutta siihen. Järjestyksenvalvojan oikeus pääsyn estämiseen voi kuitenkin olla velvollisuuden kaltainen sikäli, että järjestyksenvalvojan yleisistä velvollisuuksista voitaisiin johtaa tietyissä tapauksissa tosiasiallinen velvollisuus jonkin toimivaltuuden käyttöön.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisena pääsyn estämisperusteena ovat henkilön päihtymys, käyttäytyminen, aikaisempi käyttäytyminen tai varustautuminen ja se, että henkilön on tällä perusteella syytä epäillä vaarantavan järjestystä tai turvallisuutta järjestyksenvalvojan toimialueella.

Käytännössä henkilön pääsyn estäminen voi usein johtua sekä tämän päihtymyksestä että muusta käyttäytymisestä. Toisaalta henkilö voi käyttäytyä pääsyn estämiseen oikeuttavalla tavalla silloinkin, vaikka hän ei olisi päihtynyt.

Henkilön varustautuminen voi johtaa järjestystä tai turvallisuutta vaarantavan käyttäytymisen epäilyyn esimerkiksi silloin, kun järjestyksenvalvoja havaitsee henkilön kantavan mukanaan ampuma-asetta. Myös muun sellaisen välineen kantaminen, jolla voitaisiin vaarantaa järjestystä ja turvallisuutta ja jolla ei olisi mitään tekemistä esimerkiksi yleisötilaisuuden tarkoituksen kanssa, voi johtaa järjestyksenvalvojan oikeuteen estää henkilön pääsy alueelle.

Järjestyksenvalvoja ei kuitenkaan voi antaa henkilölle porttikieltoa toimialueelle, ja juuri tämän vuoksi henkilön aiempi käyttäytyminen tai varustautuminen ei saa johtaa kategoriseen pääsyn estämiseen.

Edellytysten arviointi on aina tehtävä tapauskohtaisesti erikseen. Jos henkilö on kerran aiemmin aiheuttanut esimerkiksi ravintolassa käyttäytymisellään häiriötä järjestykselle ja turvallisuudelle, hänen pääsyään ei hänen pyrkiessään uudelleen selvin päin ravintolaan tule lähtökohtaisesti estää, vaan häiriön toistuvuudelle tulee antaa arvioinnissa merkitystä.

Toisaalta vakavan ainutkertaisen häiriön aiheuttaminen aikaisemmin voi johtaa hyvin helposti siihen, että järjestyksenvalvoja voi estää henkilön pääsyn toimialueelleen. Esimerkiksi väkivaltavälikohtauksen ravintolassa aiemmin aiheuttaneen henkilön pääsyn estämisen kynnystä voidaan pitää erittäin matalana.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisena pääsyn estämisen perusteena voivat olla laissa tai sen nojalla annetuissa määräyksissä asetetut, samoin kuin tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan alueelle tai tilaisuuteen pääsyn edellytyksekseksi asetetut ehdot.

Lakiin perustuvia ehtoja voivat olla esimerkiksi anniskeluikärajaan liittyvät ehdot. Vastavasti esimerkiksi ravintolalla on majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 5 §:n mukainen asiakasvalintaoikeus ravintolan toiminta-ajatukseen tai järjestyksenpitoon liittyvästä syystä.

Ravintolan toiminta-ajatukseen voi liittyä esimerkiksi vaatimus asianmukaisesta pukeutumisesta. Siten järjestyksenvalvoja voi tähän liittyvällä perusteella estää esimerkiksi ilman paitaa ravintolaan pyrkivän henkilön pääsyn tiloihin. Tilaisuuden järjestäjän asettamista ehdoista käytännössä tavallisimpia on sisäänpääsymaksun edellyttäminen.

Luonnollisesti on selvää, etteivät pääsyn estämisen perusteena olevat tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan asettamat ehdot voi olla rikoslain syrjintäsäännösten vastaisia.

Järjestyksenvalvoja voi myös estää henkilön pääsyn alueelle, jos tämän on syytä epäillä pitävän hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito on lain tai tilaisuuden järjestäjän tai poliisin asettamien ehtojen mukaan kielletty.

LYTP 28:ssä (poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi asetetut järjestyksenvalvojat) tarkoitettuilla järjestyksenvalvojoilla ei ole oikeutta pääsyn estämiseen. Myöskään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimipaikkoihin LYTP 26 §:n 1 momentin 6 kohdan perusteella asetuilla järjestyksenvalvojoilla ei ole oikeutta pääsyn estämiseen, koska näissä toimipaikoissa

on lähtökohtaisesti kyse vapaaseen pääsyyn perustuvista opiskeluympäristöistä ja ne ovat eräässä mielessä rinnasteisia ehdotetussa 28 §:ssä tarkoitettuihin paikkoihin.

5.7 Henkilön poistaminen ja kiinniottaminen

Järjestyksenvalvojalla on oikeus poistaa toimialueeltaan henkilö, joka:

- 1) päihtyneenä häiritsee järjestystä tai muita henkilöitä;*
- 2) vaarantaa turvallisuutta;*
- 3) uhkaavasti esiintyen, meluamalla, väkivaltaisuudella taikka muulla käyttäytymisellään häiritsee järjestystä; tai*
- 4) oleskelee alueen yleisöltä suljetussa osassa ilmeisen oikeudettomasti.*

Jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide eikä häiriötä tai vaaraa voida muutoin poistaa, järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa henkilö kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi. Kiinni otettu on viipymättä luovutettava poliisin haltuun. Järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole oikeutta henkilön kiinniottamiseen yleisessä kokouksessa. (LYTP 42§)

Tärkeää on huomata, että pelkkä henkilön päihtymys ei vielä riitä henkilön poistamisperusteeksi, vaan päihtymyksen on oltava kytköksissä järjestykselle tai muille henkilöille aiheutuvaan häiriöön.

Toisaalta ei edellytetä, että päihtyneen henkilön olisi käyttäydyttävä samalla väkivaltaisesti, uhkaavasti tai meluavasti, koska tällainen käyttäytyminen on päihtymyksestä riippumattomana itsenäisenä poistamisperusteena säädetty 42 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Joissakin tapauksissa henkilön voidaan jo pelkän kovan päihtymyksen perusteella katsoa aiheuttavan häiriötä esimerkiksi muille ihmisille. Kuitenkaan pelkästään se, että henkilön päihtymys yksittäisessä ihmisessä herättää jonkinasteista pahennusta, ei voi merkitä säännöksessä tarkoitettua häiriötä.

Järjestyksenvalvojan tuleekin siis arvioida objektiivisesti, onko päihtyneen käytös yksittäistapauksessa todella sellaista, että tämä häiritsee järjestyksenvalvojan toimialueella järjestystä tai muita henkilöitä.

LYTP 42 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittu poistamisperuste on sidoksissa turvallisuuden vaarantamiseen järjestyksenvalvojan toimialueella. Järjestyksenvalvojalla onkin oikeus poistaa toimialueeltaan henkilö, joka vaarantaa turvallisuutta. Turvallisuuden vaarantaminen millä tavalla tahansa tulee kyseeseen poistamisperusteena.

Tällöinkin järjestyksenvalvojan on ensisijaisesti poistamisen sijasta pyrittävä tilanteen palauttamiseen ennalleen neuvoin ja kehotuksin LYTP 29 §:n 2 momentin mukaisesti ja vasta jos turvallisuutta vaarantava toiminta tämän jälkeen jatkuu, järjestyksenvalvoja voi ryhtyä henkilön paikalta poistamiseen.

LYTP 42 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan myös henkilö, joka uhkaavasti esiintyen, meluamalla tai väkivaltaisella tai muulla käyttäytymisellään häiritsee järjestystä, voidaan poistaa järjestyksenvalvojan toimialueelta.

Riittävää on, että henkilön käyttäytyminen on joko uhkaavaa, meluavaa tai väkivaltaista eikä näiden kaikkien tunnusmerkkien tarvitse toteutua samanaikaisesti. Henkilön poistaminen voi johtua myös muusta kuin edellä mainitusta järjestystä häiritsevästä käyttäytymisestä. Tällainen oikeus on tarpeen esimerkiksi silloin, kun henkilö ravintolassa vie alkoholi-juomia anniskelualueen ulkopuolelle tai ryhtyy sarkemään ravintolan omaisuutta. Henkilön ei tarvitse tällöin olla päihtynyt eikä hänen käytöksensä myöskään olisi väkivaltaista, uhkaavaa tai meluavaa.

Ennen poistamista järjestyksenvalvojan on luonnollisesti tarpeen mukaan ensin neuvoin ja kehotuksin pyrittävä saamaan henkilö korjaamaan käyttäytymisensä. Toisaalta ainutkertaisenkin riittävän vakava järjestyksen häiritseminen voi oikeuttaa poistamiseen ilman henkilölle annettavaa tilaisuutta korjata käyttäytymistään, jos käyttäytymisestä kuitenkin voitaisiin päätellä, että häiriö tulisi vähän ajan kuluttua toistumaan.

LYTP 42 §:n 1 momentin 4 kohdassa mukaan järjestyksenvalvojalla on oikeus poistaa henkilö toimialueeltaan, jos tämä oleskelee alueella ilmeisen oikeudettomasti. Jotta poistamisen edellytykset täyttyisivät, henkilön oleskelun alueella on siis nimenomaisesti oltava ilmeisen oikeudetonta. Pelkkä järjestyksenvalvojan epäily henkilön oleskelun oikeudettomuudesta ei siten vielä riitä, vaan oleskelun oikeudettomuuden tueksi on oltava muutakin näyttöä. Kuitenkin esimerkiksi tällainen epäily yhdistettynä siihen, että henkilö kieltäytyy kertomasta syytä alueella oleskeluunsa, olisi yleensä pidettävä riittävänä paikalta poistamisen perusteena.

LYTP 42 §:n 2 momentissa säädetään järjestyksenvalvojan kiinniotto-oikeudesta silloin, jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide. Kiinniottoa tällä perusteella on kuitenkin pidettävä poikkeuksellisenä. Kiinniottaminen edellyttää poistamisen riittämättömyyden lisäksi sitä, että ettei häiriötä tai vaaraa voida muutoin poistaa. Kiinniottamisen on myös oltava välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran vuoksi.

Kiinniottaminen tällä perusteella olisi mahdollista esimerkiksi tilanteessa, jossa ravintolasta poistettu henkilö konkreettiseen rikokseen vielä syylistymättä käyttäytyisi niin aggressiivisesti ja uhkaavasti, että hänen syylistymisensä ulkopuoliseen henkilöön kohdistuvaan pahoinpitelyyn olisi ilman kiinniottoa todennäköistä. LYTP 42 §:n nojalla kiinniotettu henkilö on viipymättä luovutettava poliisille. Poliisin asiana on sen jälkeen päättää, mihin toimenpiteisiin henkilön suhteen on asianmukaista ryhtyä.

Yleiset kokoukset jäävät kiinniotto-oikeutta koskevan toimivaltuuden ulkopuolelle. Järjestyksenvalvojalla ei ole kiinniotto-oikeutta yleisessä kokouksessa.

5.8 Säilössäpito aluksella ja yleisötilaisuudessa

Jos 42 §: n 2 momentin perusteella aluksella kiinni otettua ei voida viipymättä luovuttaa poliisille, alukselle asetetulla järjestyksenvalvojalla on aluksen päällikön suostumuksella oikeus ottaa hänet säilöön.

Jos yleisötilaisuudessa on sen laajuuden tai järjestämispaikan vuoksi perusteltua varautua kiinniotettujen säilössäpitoon, yleisötilaisuuden järjestyksenvalvojalla on oikeus 1 momentissa mainituin edellytyksin poliisin suostumuksella ottaa kiinni otettu säilöön.

Kiinni otettua saa pitää säilössä enintään neljä tuntia. Yleisötilaisuudessa kiinni otettua saadaan kuitenkin pitää säilössä enintään siihen asti, kun tilaisuus on päättynyt ja yleisö

poistunut tai kun kiinniottamisen peruste on muutoin lakannut. Aluksella kiinni otettu saadaan aluksen päällikön määräyksestä pitää säilössä, kunnes alus seuraavan kerran saapuu satamaan, jollei kiinniottamisen peruste ole sitä ennen lakannut. (LYTP 43§)

Säilöönottoa on lähtökohtaisesti pidettävä hyvin poikkeuksellisenä toimenä. Sisällöltään se käsittää normaalisti enintään neljän tuntia kestävän vapaudenriiston mutta voi aluksella kestää siihen asti, kunnes alus seuraavan kerran saapuu satamaan.

Koska säilöissäpito-oikeuden käyttö käsittää merkittävän puuttumisen sen kohteena olevan henkilön vapauteen, sen käyttö on aina rajoitettava niin vähin kuin mahdollista.

Säilöissäpito-oikeus koskee ainoastaan 42 §:n 2 momentin perusteella kiinniotettuja henkilöitä. Sen sijaan järjestyksenvalvojalle 45 §:ssä mainittuun rikoksesta epäillyn kiinniotto-oikeuteen säilöissäpito-oikeus ei siten liittyisi.

Säilöissäpito aluksella edellyttää aina aluksen päällikön suostumusta. Yleisötilaisuuden osalta kuka tahansa poliisimies voisi lähtökohtaisesti antaa suostumuksen säilössä pitämiseen. Tilanteen kiireellisyyden vuoksi suostumukselta ei voitaisi edellyttää määrämuotoa vaan se voitaisiin antaa vapaamuotoisestikin. Järjestyksenvalvojan on kuitenkin tehtävä merkintä suostumuksesta laatimaansa säilöönottoilmoitukseen. Jos aluksen päällikkö ei anna suostumusta säilöissäpitoon, LYTP 42 §:n 2 momentin perusteella kiinniotettu henkilö on tällöin välittömästi vapautettava.

Jotta säilöön ottaminen yleisötilaisuudessa olisi mahdollista, tilaisuuden olisi oltava luonteeltaan sellainen, että tilaisuudessa on sen laajuuden tai järjestämispaikan vuoksi perusteltua varautua kiinniotettujen säilöissäpitoon. Säännöksellä suljetaan siis säilöönotto-oikeuden piiristä pienet ja tavanomaiset yleisötilaisuudet.

Sen sijaan esimerkiksi suuret rock-festivaalit ovat sellaisia yleisötilaisuuksia, joissa säilöissäpitoon olisi perusteltua varautua. Vastaavia tilaisuuksia olisivat myös muut poikkeuksellisen laajat yleisötilaisuudet. Myös tilaisuuden järjestämispaikka voisi vaikuttaa siihen, että säilöissäpitoon varautuminen olisi perusteltua. Tässä suhteessa merkitystä voisi olla esimerkiksi järjestämispaikan syrjäisellä sijainnilla.

Säilöissäpito-oikeudelle yleisötilaisuudelle on 3 momentissa asetettu neljän tunnin määräaika. Viimeistään neljän tunnin päästä kiinniottamisesta säilöön otettu henkilö on kaikissa tapauksissa vapautettava. Normaalityapauksessa poliisi mitä todennäköisimmin saapuu paikalle jo aiemmin päättämään mahdollisista jatkotoimenpiteistä.

Oikeus säilössä pitämiseen voi kuitenkin päättyä ilman poliisin saapumistakin jo aiemmin kuin neljän tunnin kuluttua kiinniottamisesta. Jos yleisö on tilaisuuden päättymisen jälkeen jo poistunut ennen kuin neljä tuntia on kulunut kiinniottamisesta, järjestyksenvalvojan on vapautettava kiinniotettu. Tämä on perusteltua jo siitä syystä, että normaalisti säilöissäpidon perustana oleva kiinniotto liittyy nimenomaan muille henkilöille aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseen.

Myös silloin, jos kiinniottamisen peruste on muutoin lakannut, kiinniotettu on luonnollisesti viipymättä vapautettava. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, jos kiinniotetun käyttäytymisestä voidaan päätellä, ettei hän enää ole vaaraksi muille ihmisille tai omaisuuksille.

Käytännön syistä aluksella kiinni otettu voidaan kuitenkin pitää säilössä, kunnes alus seuraavan kerran saapuu satamaan. Tämä edellyttää kuitenkin paitsi aluksen päällikön määräystä myös sitä, ettei kiinniottamisen peruste ennen sitä ole lakannut.

Sisäministeriön asetus järjestyksenvalvojan suorittamasta turvallisuustarkastuksesta ja säilöissäpidosta (877/2016)

1 § Järjestyksenvalvojan suorittama turvallisuustarkastus

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 46 §:ssä tarkoitettujen kiellettyjen esineiden ja aineiden haltuun ottamiseksi tehtävä tarkastus on suoritettava hienotunteisesti ja vähimmän haitan periaatetta noudattaen sekä sukupuolisiveellisyyttä vaalivalla tavalla.

Tarkastuksen suorittavan järjestyksenvalvojan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa, jos tarkastuksen kohteena olevalta joudutaan tarkastuksen suorittamiseksi riisumaan muuta vaatetusta kuin päällysvaatteita. Tarkastus on tällöin suoritettava erillisessä tilassa tarkastettavan kanssa samaa sukupuolta olevan todistajan läsnä ollessa.

2 § Haltuun otettujen esineiden ja aineiden säilyttäminen ja luovuttaminen

Järjestyksenvalvojan suorittaman tarkastuksen yhteydessä haltuun otetuista esineistä ja aineista on kirjattava niiden haltijan nimi, haltuunottoaika ja -aika, haltuunottajan nimi sekä esineen tai aineen laatu ja määrä tai muut yksilöintitiedot.

Tarkastuksen yhteydessä haltuun otetut esineet ja aineet on säilytettävä lukitussa tai jatkuvasti valvotussa tilassa. Säilytettävistä esineistä ja aineista on pidettävä hyvää huolta.

Tarkastuksen yhteydessä haltuun otetut esineet ja aineet on luovutettava tilaisuuden tai säilöönoton päätyttyä taikka tarkastuksen kohteena olleen henkilön poistuttua tapahtumapaikalta takaisin henkilölle, jolta ne on otettu pois. Esineet ja aineet, joita ei voida luovuttaa takaisin, on toimitettava viipymättä haltuunottoaikaan poliisilaitokselle. Haltuun otettuja esineitä ja aineita palautettaessa on kirjattava luovutuksensaajan nimi, luovutuspaikka ja -aika, luovuttajan nimi sekä esineen tai aineen laatu ja määrä tai muut yksilöintitiedot.

3 § Kiinniotetun säilöissäpito ja säilytystilat

Poliisin on hyväksyttävä kiinniotettujen säilöissäpitoon tarkoitettut tilat ennen niiden käyttöön ottamista.

Säilytystiloja on oltava riittävästi, ja niiden tulee olla sellaiset, ettei vapautensa menettänyt voi aiheuttaa itselleen tai muille henkilöille vahinkoa tai vaaraa. Lisäksi tilojen tulee olla säilöissäpidon varmuuden ja säilytystilan järjestyksen kannalta turvallisiksi sekä sellaisia, että vapautensa menettäneiden valvonta on helppoa ja turvallista. Säilytystilassa on oltava jatkuva valvonta.

Ennen kiinniotetun säilöönottamista tulee terveydenhuollon ammattilaisen todeta, ettei kiinniotetulla ole vammaa tai sairautta, joka voi vaarantaa säilöönotetun terveyttä säilytyksen aikana.

4 § Säilöönoton kirjaaminen

Kiinniotetun säilössä pitämisestä vastaavan järjestyksenvälvojan tulee laatia ja allekirjoittaa säilöönoton yhteydessä jokaisesta säilöönotetusta henkilöstä säilöönottoilmoitus. Ilmoituksessa on mainittava:

- 1) säilöönotetun henkilötiedot tai tuntomerkit;
- 2) kiinnioton peruste sekä kiinniottaja;
- 3) säilöönoton alkamisajankohta ja säilöönoton peruste;
- 4) säilöönotetun terveydentila säilöönottohetkellä sekä todetut vammat tai sairaudet;
- 5) säilöönoton päättymisajankohta ja päättymisperuste sekä säilöönoton päättymisestä päättäneen henkilön henkilötiedot; sekä
- 6) säilöönottoon suostumuksen antaneen poliisimiehen nimi, virka-asema sekä yhteystiedot.

Ilmoitukseen voidaan sisällyttää muitakin asiassa tai sen selvittelyssä merkityksellisinä pidettäviä muita kuin säilöönotetun henkilöön liittyviä tietoja.

Säilöönottoilmoitus on toimitettava pyynnöstä poliisille. Ilmoitus on kuitenkin toimitettava viipymättä tilaisuuden päättymisen jälkeen tilaisuuden tapahtumapaikan poliisilaitokselle. Aluksella kiinni otettua koskeva säilöönottoilmoitus on toimitettava aluksen tulosataman poliisilaitokselle.

5 § Omaisuusluettelo

Säilöönottoilmoituksen liitteeksi tulee säilöönotetulta haltuunotetusta omaisuudesta laatia luettelo. Säilöönotetun ja järjestyksenvälvojan on allekirjoitettava omaisuusluettelo. Jos säilöönotettu ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden järjestyksenvälvojan on todettava allekirjoituksin luettelo oikeaksi. Omaisuusluetteloon on tarkasti kirjattava omaisuuden laatu ja määrä. Haltuun annetusta omaisuudesta tulee tehdä merkintä omaisuusluetteloon. Omaisuudesta saadaan merkitä myös muita tietoja. Säilöönotetulle on hänen pyynnöstään annettava kopio omaisuusluettelosta.

Säilöönotetun vapauduttua säilytystilasta, häneltä haltuun otettu omaisuus on luovutettava hänelle takaisin, jollei omaisuuden luovuttamiselle ole laissa säädettyä estettä. Säilöönotetun tulee allekirjoittaa omaisuusluettelo saatuaan omaisuuden haltuunsa.

Jollei säilöönotettu allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden järjestyksenvälvojan on todettava luovutettu omaisuus laadultaan ja määrältään oikeaksi allekirjoituksin.

Omaisuusluettelo on säilöönottoilmoituksen liitteenä toimitettava poliisille siten kuin 4 §:n 3 momentissa säädetään.

6 § Omaisuuden palautus

Järjestyksenvälvojan suorittaman tarkastuksen perusteella tarkastuspaikalle tai säilytystilaan jäänyt palauttamaton omaisuus on viipymättä toimitettava säilöönottopaikan poliisilaitokselle. Omaisuus tulee olla merkittynä 5 §:ssä tarkoitettuun omaisuusluetteloon, jonka kahden järjestyksenvälvojan on tältä osin allekirjoituksin todettava oikein laadituksi.

5.9 Säilössä pidettävien kohtelu ja menettely säilössä pitämisessä

Tämän lain perusteella säilössä pidettävien kohteluun sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 1 luvun 3 ja 4 §:ssä, 2 luvun 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa, 3 luvun 1 §:ssä, 5 luvun 1 ja 2 §:ssä, 8 luvun 2 §:ssä, 9 luvun 1 §:ssä sekä 12 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään.

Järjestyksenvalvoja saa sijoittaa säilöön otetun vain sellaiseen järjestyksenvalvojan hallinnoimaan säilytystilaan, jonka poliisilaitos on ennen säilytystilan käyttöönottoa tarkastanut ja hyväksynyt. Järjestyksenvalvojan tulee laatia jokaisesta säilössä pidettävästä henkilöstä allekirjoitettu säilöönottoilmoitus. Järjestyksenvalvojan on toimitettava säilöönottoilmoitus viipymättä tilaisuuden päättymisen tai aluksen satamaan saapumisen jälkeen poliisilaitokselle. (LYTP 44§)

Säilöön otetun henkilön kohtelussa on ensinnäkin sovellettava edellä mainitun lain 1 luvun 3 ja 4 §:n säännöksiä vapautensa menettäneen oikeuksien rajoittamisesta, ihmisarvoisen ja oikeudenmukaisen kohtelun vaatimuksista sekä syrjintäkiellosta.

Lain 2 luvun 2 §:n 1 momentissa on puolestaan kyse kiinniotetulle varattavasta tilaisuudesta ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen säilytystilaan ottamisesta.

Lain 3 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetään alle 18- vuotiaan erillään pitämisestä,

Lain 3 luvun 1 §:n 2 momentissa naisten ja miesten erillään pitämisestä ja

Lain 3 luvun 1 §:n 3 momentissa vapautensa menettäneen sijoittamisesta selliin.

Lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin vaatimusta vapautensa menettäneen oikeudesta terveyden- ja sairaanhoitoon on sovellettava myös järjestyksenvalvojan säilöön ottamaan henkilöön.

Lain 5 luvun 2 §:ssä säädetty oikeus toimittaa säilöön otettu hoitoon säilytystilan ulkopuolelle. Käytännössä järjestyksenvalvojan säilössäpito-oikeuden luonteen ja keston vuoksi tällaisen toimen suorittaisi poliisi.

Lain 8 luvun 2 §:n säännöstä vapautensa menettäneen käyttäytymisestä,

Lain 9 luvun 1 §:n säilöön otettujen valvontaa koskevaa yleissäännöstä sekä

Lain 12 luvun 1 ja 2:n säännöksiä säilöön otettujen henkilöiden teknisestä valvonnasta.

Jokaisesta säilössä pidettävästä henkilöstä on lisäksi laadittava erillinen säilöönottoilmoitus, joka on toimitettava poliisilaitokselle viipymättä tilaisuuden päättymisen tai aluksen satamaan saapumisen jälkeen.

5.10 Rikoksesta epäillyn kiinniottaminen

Järjestyksenvalvojalla on järjestyksenvalvojatehtävää suorittaessaan oikeus ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavattu rikoksesta epäilty, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai jos rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä

moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Järjestyksenvalvoja saa ottaa kiinni myös sen, joka on viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan pidätettävä tai vangittava.

Kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille. Jos poliisille luovuttaminen ei kohtuullisessa ajassa ole mahdollista, järjestyksenvalvoja voi kuitenkin poliisimiehen ja kiinniotetun suostumuksella jättää kiinniotetun luovuttamatta poliisille ja vapauttaa tämän viipymättä, jos rikoksesta voi seurata vain sakkoa ja jos kiinniotetun henkilöllisyys on tunnettu tai kiinniotettu suostuu esittämään järjestyksenvalvojalle henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeelliset tiedot. (LYTP 45§)

Säännöksellä pyritään erityisesti siihen, että järjestyksenvalvojan oikeus ottaa kiinni rikoksesta epäilty perustuu erilliseen toimivaltuussäännökseen ja siihen, että rikoksesta epäillyn kiinniotto-oikeutta tehtävässään toteuttava järjestyksenvalvoja on rikosoikeudellista virkavastuuta koskevan sääntelyn piirissä.

5.11 Yleinen kiinniotto-oikeus

Yleinen kiinniotto-oikeus

Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos.

Jokainen saa ottaa kiinni myös sen, joka viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan on pidätettävä tai vangittava.

Kiinni otettu on viipymättä luovutettava poliisimiehelle. (PKL 2 luku 2 §)

Yleinen kiinniotto-oikeus koskee pääsääntöisesti vain rikoksia, joista saattaa seurata vankeutta. Lainkohta sisältää kuitenkin tiettyjä, vain sakolla rangaistavaksi säädettyjä rikoksia, joiden yhteydessä voidaan myös käyttää yleistä kiinniotto-oikeutta. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että jos kyseessä on kansantajuisesti ajateltuna selvä rikos, todennäköisesti siitä voi seurata vankeutta tai se on listaan kuuluva lievempi rikos, jonka yhteydessä yleinen kiinniotto-oikeus on voimassa. Yleisen kiinniotto-oikeuden käyttämisen edellytyksenä on edellä mainittujen rikostyyppien lisäksi myös se, että kiinniotto kohdistuu verekseltä tai pakenemasta tavattuun rikoksentekijään.

Verekseltään tarkoitetaan tilannetta, jossa rikos on juuri havaittu tapahtuneeksi. Pakenemasta tavatulla rikoksentekijällä tarkoitetaan vastaavasti sitä, että juuri kyseinen pakenija on rikoksentekijä, eikä erehtymisen vaaraa ole. Takaa-ajo on alkanut tällöin rikoksen tapahtuttua ja jatkuu kohdistuen varmuudella oikeaan rikoksentekijäksi epäiltyyn.

Yleinen kiinniotto-oikeus mahdollistaa myös viranomaisen pidätettäväksi tai vangittavaksi etsintäkuuluttaman henkilön kiinniottamisen. Usein tällainen henkilö voi olla vaarallinen ja aseistautunut, joten mihinkään yltiöpäisiin kiinniottoihin ei kannata ryhtyä, vaan ilmoittaa henkilöstä poliisille.

Voimakeinojen käyttö

Jos kiinniotettava yleisen kiinniotto-oikeuden käyttämisen yhteydessä tekee vastarintaa tai pakenee, kiinniottaja saa käyttää sellaisia kiinniottamisen toimittamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää kokonaisuutena arvostellen puolustettavina, kun otetaan huomioon rikoksen laatu, kiinniotettavan käyttäytyminen ja tilanne muutenkin.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä. (PKL 2 luku 3§)

Pakkokeinolain 2 luvun 3 §:ssä säädetään myös oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen, jos kiinniotettu yleisen kiinniotto-oikeuden käyttämisen yhteydessä tekee vastarintaa, taikka pakenee.

Sanalla "välttämättömiä" halutaan korostaa sitä, että voimakeinojen käyttöön tulisi turvautua vain poikkeuksellisesti. Voimakeinoin turvautumisen tulee olla viimeinen keino, kun muut keinot (esimerkiksi kiinniotettavan suostuttelu tai ilmoittaminen poliisille) eivät auta.

Kiinniottamisesta ilmoittaminen

Kiinni otetulle on viipymättä ilmoitettava kiinniottamisen syy.

Kiinniottamisesta ilmoittamisesta kiinni otetun läheiselle tai muulle henkilölle säädetään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 2 luvun 2 §:n 2 momentissa. (PKL 2 luku 4§)

Kiinniottamisesta ilmoittamista koskeva pykälä varsinaisesti velvoittaa kiinni ottavaa poliisimiestä tai poliisimiestä, jolle kiinni otettu luovutetaan. Tästä huolimatta suotavana voidaan pitää sitä, että myös tavallinen kansalainen yleiseen kiinniotto-oikeuteen turvautuessaan mahdollisuuksien mukaan ilmoittaa kiinniottamalleen henkilölle kiinniottamisen syyn. Tällä voi olla eräänä seikkana merkitystä arvioitaessa sitä, onko kiinniottaminen tehty asianmukaisesti tai onko sen yhteydessä muuten toimittu asianmukaisesti. Ilman ilmoittamista kiinniotettavalle saattaa jäädä epäselväksi se, mistä asiassa on kysymys.

Järjestyksenvalvojalla on kuitenkin LYTP 31 §:n perusteella velvollisuus järjestyksenvalvontatehtävässä ilmoittaa henkilöön kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle, jollei se ole mahdotonta tämän tilan tai muiden olojen vuoksi.

6. JÄRJESTYKSENVALVOJAN RIKOSOIKEUDellinen ASEMA

Järjestyksenvalvojalla on oikeus käyttää tarvittaessa laajoja yksilön vapauteen ja itsemääräämisoikeuteen puuttuvia toimivaltuuksia. Tällaisia toimivaltuuksia ovat muun muassa henkilön tarkastus, paikalta poistaminen sekä kiinniotto ja säilöissäpito. Järjestyksenvalvojalla on tehtävässään lisäksi tarpeellisten ja puolusteltavien voimankeinojen käyttöoikeus. Koska järjestyksenvalvojalle on annettu tällaisia yleensä vain virkamiehille kuuluvia poikkeuksellisia toimivaltuuksia, heidän on katsottu olevan teoistaan laajemmassa vastuussa kuin tavallisten kansalaisten. Rikosoikeudellinen vastuu kohdistuu järjestyksenvalvojiin vain heidän suorittaessaan järjestyksenvalvojatehtäviä.

Järjestyksenvalvontarikkomus ja turvallisuuspalvelurikkomus ovat määritelty Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain pykälissä 103§ ja 105§.

Rikosoikeudellisen vastuun vastapainona järjestyksenvalvoja nauttii tehtävässään erityistä rikosoikeudellista suojaa. Järjestyksenvalvojia suojaa rikoslain säännös, jonka mukaan järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen on säädetty rangaistavaksi. Kyseiseen rikokseen syylistyneelle voidaan tuomita rangaistukseksi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Järjestyksenvalvojan tulee huomata, että edellä mainittu rikos voi täytyä jo pelkästään uhkaamalla järjestyksenvalvojaa voimankäytöllä eikä siis vaadi aktiivista voimankäyttöä. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on se, että henkilö väkivaltaa käyttämällä tai sen käyttämisellä uhkaamalla estää järjestystä ylläpitävää henkilöä suorittamasta tehtäväänsä tai muuten vaikeuttaa tehtävän suorittamista.

Joka käyttämällä tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa estää tai yrittää estää järjestystä ylläpitävää henkilöä suorittamasta hänelle lain tai asetuksen nojalla kuuluvaa tehtävää tai muuten vaikeuttaa sanotun tehtävän suorittamista, on tuomittava, jollei laissa muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan tässä pykälässä

- 1) järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetussa laissa tarkoitettua kuljettajaa, häneen rinnastettavaa henkilöä taikka heitä kuljettajan tai häneen rinnastettavan henkilön pyynnöstä avustavaa matkustajaa,*
 - 2) joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetussa laissa tarkoitettua matkalippujen tarkastajaa ja tarkastuksessa apuna olevaa järjestyksenvalvojaa; sekä*
 - 3) yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettua vartijaa ja järjestyksenvalvojaa*
- (RL 17 luku 6 §)*

6.1 Järjestyksenvalvojan asema työsuhteisena työntekijänä ja työturvallisuus

Järjestyksenvalvontaa voidaan harjoittaa esimerkiksi työsuhteisena työntekijänä tai niin sanotulla toiminimellä, jota ei lähtökohtaisesti ole pidettävä työsuhteena toimeksiantosuhteeseen liittyvän itsenäisyyden vuoksi.

Niissä tapauksissa, joissa järjestyksenvalvoja toimii työnantajansa lukuun, täytyy ottaa huomioon myös työsuhteeseen liittyviä seikkoja. Työsuhdetta tulisikin ajatella luottamus-suhteena, jonka osapuolina ovat työnantaja ja työntekijä. Työsuhteista säädetään työsopimuslaissa, joka on työsuhteita koskeva yleislaki. Tässä koulutusmateriaalissa ei käsitellä työehtosopimusjärjestelmän tai yksittäisen työehtosopimuksen vaikutuksia.

Työsopimuksesta on kyse silloin, kun työntekijä tai työntekijät yhdessä työkontana sitoutuvat henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Työsuhteen tunnusmerkkeinä on siis perinteisesti katsottu olevan sopimus työn tekemisestä, henkilökohtaisuus, työn tekemisestä saatava vastike ja työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeus. Näiden tekijöiden täyttyessä oikeussuhdetta tulee pitää työsuhteena ja siihen soveltuu silloin myös työoikeudellinen normisto. Työoikeudessa puhutaankin yleisesti niin sanotusta pakkosoveltuvuuden periaatteesta.

Työsuhde tuo mukanaan laajan joukon oikeuksia ja velvollisuuksia niin työnantajalle kuin työntekijällekkin. Työntekijää koskevat velvoitteet on määritelty työsopimuslain 3 luvussa.

Ensimmäisenä velvoitteena on niin sanottu yleisvelvoite, joka pitää sisällään sen, että työntekijän on tehtävä työnsä huolellisesti noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta. Työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa. Edellä kerrottu ilmentää yhtäältä sitä, että työntekijän korostettu velvollisuus on noudattaa työnantajan toimivaltansa puitteissa antamia määräyksiä. Toisaalta lainkohta on työntekijän lojaliteettivelvoitteen ilmentymä. Työntekijän lojaliteettivelvollisuus voi ulottua myös vapaa-ajalle, ja nykyaikana sosiaaliseen mediaan liittyvät kysymykset saattavat tietyissä tilanteissa myös hipoa työntekijän lojaliteettivelvoitteen rajapintaa.

Toinen velvollisuus koskee työturvallisuutta. Työsopimuslain mukaan työntekijän on noudatettava työtehtävien ja työolojen edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta sekä huolehdittava käytettävissään olevin keinoin niin omasta kuin työpaikalla olevien muiden työntekijöiden turvallisuudesta. Työntekijän on ilmoitettava työnantajalle työpaikan rakenteissa, koneissa, laitteissa sekä työ- ja suojeluvälineissä havaitsemistaan vioista ja puutteellisuuksista, joista saattaa aiheutua tapaturman tai sairastumisen vaaraa. Työturvallisuuden merkitystä työsuhteissa, varsinkin turvallisuusalalla, tulee korostaa. Työntekijän velvollisuuden vastinparina on myös työnantajan vastaava velvollisuus, mistä jäljempänä enemmän.

Muut työsopimuslain mukaiset työntekijää koskevat velvoitteet liittyvät kilpailevaan toimintaan sekä liike- ja ammattisalaisuuksiin. Kilpailevaa toimintaa ei tässä yhteydessä käsitellä. Liike- ja ammattisalaisuuksien osalta tärkeää on tiedostaa salassapitoon liittyvät kysymykset niin työsopimuslain puitteissa kuin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisina velvoitteina. Työsuhteisena toimivalla järjestyksenvalvojalla voidaankin sanoa olevan kahdenkertainen salassapitovelvollisuus. Eri säännöksillä suojatut intressit vaihtelevat, mutta yhteistä niille on tieto ja sen luottamuksellisuus. Edelleen tärkeää on tiedostaa salassapidon merkitys erityisissä toimintaympäristöissä, kuten esimerkiksi sairaaloissa, joissa salassapito voi perustua alan omaan lainsäädäntöön. Laissa määritellyn salassapitovelvollisuuden rikkominen on rangaistava teko rikoslain 38 luvun tunnusmerkistön mukaan, ellei tiedon antamiselle ole olemassa laissa erikseen säädettyä perustetta.

Työnantajaa koskevista velvoitteista on säädetty työsopimuslain 2 luvussa. Työnantajaa koskevia velvoitteita on useita, joista esimerkkeinä niin sanottu yleisvelvoite, tasapuolisen kohtelun vaatimus sekä työturvallisuutta koskeva velvoite. Edellä mainittujen lisäksi työsopimuslain 2 luvussa on säädetty monista työsuhteeseen olennaisesti liittyvistä työnantajan velvollisuuksista, jotka tässä yhteydessä jätetään käsittelemättä.

Järjestyksenvalvojan toiminnan kannalta työnantajan työturvallisuusvelvoite on kuitenkin niin keskeinen, että sen sisältöön perehdytään tässä yhteydessä hieman laajemmin. Työsopimuslain mukaan työnantajan on huolehdittava työturvallisuudesta työntekijän suojelemiseksi tapaturmilta ja terveydellisiltä vaaroilta niin kuin työturvallisuuslaissa säädetään. Jos raskaana olevan työntekijän työtehtävät tai työolot vaarantavat hänen tai sikiön terveyden eikä työssä tai työoloissa olevaa vaaratekijää voida poistaa, työntekijä on pyrittävä raskauden ajaksi siirtämään muihin, hänen työkykynsä ja ammattitaitonsa huomioon ottaen sopiviin tehtäviin. Työntekijän oikeudesta erityisäitiysvapaaseen säädetään 4 luvun 1 §:ssä.

Työsopimuslain työturvallisuutta koskevat säännökset saavat sisältönsä työturvallisuuslaista, joka on aihepiiriä koskeva yleislaki. Työturvallisuuslain mukaan työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan on otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat. Työnantajan huolehtimisvelvollisuuden laajuutta rajaavina tekijöinä otetaan huomioon epätavalliset ja ennalta arvaamattomat olosuhteet, joihin työnantaja ei voi vaikuttaa, ja poikkeukselliset tapahtumat, joiden seurauksia ei olisi voitu välttää huolimatta kaikista aiheellisista varotoimista.

Työnantajan on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan noudatettava seuraavia periaatteita (yleiset työsuojeluperiaatteet):

- 1) vaara- ja häirtatekijöiden syntyminen estetään;
- 2) vaara- ja häirtatekijät poistetaan tai, jos tämä ei ole mahdollista, ne korvataan vähemmän vaarallisilla tai vähemmän haitallisilla;
- 3) yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä; ja
- 4) tekniikan ja muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen otetaan huomioon.

Työnantajan on jatkuvasti tarkkailtava työympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta. Työnantajan on myös tarkkailtava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyys. Työnantajan on myös huolehdittava siitä, että turvallisuutta ja terveellisyttä koskevat toimenpiteet otetaan huomioon tarpeellisella tavalla työnantajan organisaation kaikkien osien toiminnassa. Työturvallisuuden toteuttamiseksi työnantajan on lisäksi aktiivisesti selvitettävä ja arvioitava työn vaaroja. Jos työnantajan omat kyvyt eivät tähän riitä, hänen on käytettävä ulkopuolisia asiantuntijoita.

Työnantajalla on myös oltava turvallisuuden ja terveellisuuden edistämiseksi ja työntekijöiden työkyvyn ylläpitämiseksi tarpeellista toimintaa varten ohjelma, joka kattaa työpaikan työolojen kehittämistarpeet ja työympäristöön liittyvien tekijöiden vaikutukset. Asiakirjan

nimi on työsuojelun toimintaohjelma. Toimintaohjelmasta johdettavat tavoitteet turvallisuuden ja terveellisuuden edistämiseksi sekä työkyvyn ylläpitämiseksi on otettava huomioon työpaikan kehittämistoiminnassa ja suunnittelussa, ja niitä on käsiteltävä työntekijöiden tai heidän edustajiensa kanssa.

Työturvallisuuslaki sisältää lisäksi työtä koskevia erityissäännöksiä, jotka ovat turvallisuusalan tehtävissä merkityksellisiä. Tällaisia ovat erityisesti väkivallan uhkaan, yksintyöskentelyyn ja häirintään liittyvät säännökset. Työturvallisuuslaki ei sinänsä kiellä tekemästä vaarallista työtä, mutta mitä enemmän riskejä työ sisältää, sitä määrätietoisemmin työnantajan on yleisen velvollisuutensa puitteissa huolehdittava turvallisuudesta ja terveydestä työssä ja minimoitava työhön liittyvät riskitekijät. Ilman kunnollista työturvallisuuden tilannekuvaa tämä ei ole mahdollista.

Vaikka työturvallisuusvastuun toteuttaminen työpaikoilla onkin lähtökohtaisesti osoitettu työnantajalle, on kuitenkin korostettava myös työntekijän omaa roolia työturvallisuuden kokonaisuudessa. Työturvallisuuslaki sisältää myös työntekijää koskevia säännöksiä. Työturvallisuutta on siten pidettävä lopulta yhteisenä asiana, vaikka suurin vastuu sen toteuttamisesta onkin työnantajalla.

7. HÄTÄVARJELU JA PAKKOTILA

7.1 Hätävarjelu

Aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet. (RL 4 luku 4 § 1 mom.)

Rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa säädetään oikeudesta käyttää hätävarjelua aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi. Hätävarjelu on rikosioikeudellinen oikeuttamisperuste eli se poistaa sinänsä rikollisen teon oikeudenvastaisuuden, ja sallituissa rajoissa tehty puolustusteko jää rankaisematta. Hätävarjelun käyttöön liittyy kuitenkin varsin paljon erilaisia rajoituksia ja reunaehtoja, joita käsitellään jäljempänä.

7.1.1 Hätävarjelun ajallinen ulottuvuus - aloitettu tai välittömästi uhkaava

Hätävarjelun käytön alkupistettä kuvataan säädöstekstissä käytetyllä ilmauksella "aloitettu tai välittömästi uhkaava". Hyökkäys on aloitettu tai välittömästi uhkaava, jos käsillä on välitön vaara suojattaville oikeudellisille etuuksille. Pelkkä uhkaus ei vielä riitä, ellei olosuhteiden perusteella ole pääteltävissä, että uhkausta ollaan tuota pikaa panemassa toimeen. Oikeus hätävarjeluun kestää niin kauan kuin hyökkäys jatkuu tai hyökkääjän käyttäytymisestä voi päätellä, että uusi oikeudenloukkaus uhkaa. Erityisesti välittömästi uhkaavan hyökkäyksen tunnistaminen ja perusteleminen myöhemmin voi olla vaikeata. Kyse on kuitenkin subjektiivisesta tunteesta "välittömästi uhkaavaa" hyökkäystä arvioitaessa. Parhaiten sitä voidaan kuvata käyttäen apuna sanatonta viestintää. Henkilö, joka on uhannut "vetää turpaan" vaikenee, hartialinja kiristyy, kädet puristuvat nyrkkiin ja henkilö ottaa askeleen kohti järjestyksenvälvojaa. Tällöin järjestyksenvälvojjalla on perusteltu syy tuntee, että välittömästi uhkaava hyökkäys on tulossa. Tärkeätä on siis heti tapahtuman jälkeen kuvata tilanne viranomaisille sellaisena kuin se koettiin.

Hätävarjelun rajat voidaan ylittää myös aloittamalla hätävarjelu liian aikaisin tai jatkamalla puolustusta tarpeettoman kauan. Puolustus, joka aloitetaan liian aikaisin tai jota jatketaan yli sen, mitä hyökkäyksen laatuun ja voimakkuuteen, puolustautujan ja hyökkääjän henkilöön sekä muihin olosuhteisiin nähden kokonaisuutena arvioiden on pidettävä puolustettavana, voi tulla arvioiduksi hätävarjelun liioitteluna.

Hätävarjelu ei ole sallittu, jos esimerkiksi anastettu omaisuus on rikoksenteoijällä häiritsemättömästi hallinnassa. Tässäkin tilanteessa voi olla perusteltua antaa omistajalle mahdollisuus suojata oikeuksiaan jälkikäteen. Tuo oikeus annetaan pakkokeinolain 1 luvun 5 §:n itseapua koskevan vastuuvapausperusteen muodossa. Hätävarjeluoikeus rajautuu taas omaisuuteen kohdistuvien loukkausten osalta varsinaiseen tekotilanteeseen. Raja hätävarjelun ja laillisen itseavun välillä jää omaisuuteen kohdistuvissa rikoksissa luonnollisesti liukuvaksi. Menettelyn oikeutus arvioidaan molemmissa tapauksissa kuitenkin suureksi osaksi samoin perustein.

7.1.2 Oikeudeton hyökkäys

Oikeudettomuudella viitataan siihen, että toimenpide, jota vastaan hätävarjelua toteutetaan, on vailla laillista oikeuttamisperustetta. Esimerkiksi poliisimiehen suorittamaa kiinniottoa vastaan ei voida puolustautua hätävarjeluun vedoten silloin, kun poliisimiehellä on lakiin perustuva oikeus suorittaa kiinniotto. Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä (KKO:2000:90) on katsottu, että viranomaisen toimenpiteen tulee olla ilmeisesti toimivaltaan kuulumaton, jotta hätävarjelu-oikeutta voitaisiin virkatehtävää vastaan käyttää. Sen sijaan vartijan tai järjestyksenvalvojan toimenpiteisiin ei suomalaisessa oikeuskäytännössä ole sovellettu korotettua hätävarjelukynnystä.

Hyökkäys mielletään yleensä fyysiseksi toimenpiteeksi, kuten lyönti, potku tms. Se ei kuitenkaan välttämättä ole aina kuvatonlainen teko, vaan voi ilmetä vaikkapa vapauden riistämisenä. Esimerkiksi puistonpenkillä istuvaa henkilöä kielletään nousemasta penkiltä, ja tätä tehostetaan laittamalla käsi hänen olkapäälleen. Tällöin puututaan penkillä istuvan henkilön liikkumisvapauteen ja kyseessä on hyökkäys, joskin lievä sellainen. Tämä puolestaan automaattisesti vaikuttaa siihen, että mitä toimenpiteitä voidaan hätävarjeluna toteuttaa kuvatonlaista hyökkäystä vastaan. Lievin keino tällaisessa tapauksessa lienee käden huitaiseminen pois olkapäältä ja paikalta poistuminen.

7.1.3 Torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko

Puolustusteen tulee ennen muuta olla tarpeellinen oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi. Puolustusteen tarpeellisuutta arvioidaan jokaisessa tilanteessa erikseen, nimenomaisesti kyseiseen tapaukseen liittyvien faktojen valossa. Näin ollen yhtä ja ainoaa oikeaa tulkintaa tarpeellisesta puolustusteosta ei voi antaa. Joitain suuntaviivoja tarpeelliselle puolustusteolle voidaan kuitenkin asettaa. Tarpeellisuuteen liittyy ensinnäkin puolustusteen voimakkuus, ajallinen rajausta ja käytettyjen keinojen tehokkuus. Vaikka hätävarjeluissa onkin kyse oikeushyvien puolustamisesta, sille on kuitenkin oikeuskäytännössä ja kirjallisuudessa asetettu varsin ahtaat rajat.

Erityisen tärkeää on ymmärtää aikarajojen merkitys ja keinojen tehokkuuden vaatimus. Vain aloitettua tai välittömästi uhkaavaa oikeudetonta hyökkäystä voidaan torjua. Jo päättyneen teon kostaminen on rangaistavaa, koska se ei ole tarpeellista hyökkäyksen torjumiseksi. Selvää on myös se, että jos vaara voidaan välttää turvautumatta puolustustekoon, tätä mahdollisuutta on käytettävä. Vain jos vaaraa ei voida välttää, syntyy periaatteellisella tasolla oikeus puolustustekoon. Hätävarjelu-oikeus päättyy esimerkiksi pahoinpitelytilanteissa, kun hyökkääjä luopuu hyökkäyksestä, tai hyökkäys torjutaan saamalla hyökkääjä torjujan hallintaan, tai olosuhteista voidaan muuten päätellä, että uutta hyökkäystä ei ole tulossa.

Puolustusteen oikeudellisessa arvioinnissa tarpeellisuus on puolustettavuuden ja kokonaisarvion ohella itsenäinen arviointiperuste, joka sisällöllisesti eroaa puolustettavuudesta. Seuraavaksi tarkastellaan puolustettavuutta ja puolustusteen kokonaisarviointia.

7.1.4 Puolustettavuus ja kokonaisarvio

Kuten puolustusteen tarpeellisuutta, myös sen puolustettavuutta arvioidaan jokaisessa tilanteessa erikseen, kyseisen tapauksen faktojen pohjalta. Näin ollen puolustettavuuden

osaltakaan ei voi antaa yhtä ja ainoaa oikeaa tulkintaa sen sisällöstä. Joka tapauksessa keskeistä on huomata tarpeellisuuden ja puolustettavuuden keskinäinen suhde ja erot. Jos tarpeellisuudessa arvioidaan aikarajoja, käytettyjen keinojen tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta, puolustettavuudessa on kyse puolustusteolla aiheutettujen seurausten ja haittojen arvioinnista lainkohdassa erikseen mainittujen arviointiperusteiden valossa. Toisin sanoen kyse on eräänlaisesta intressivertailusta ja alkutilanteen sekä siihen vastaamisen välisen suhteen punninnasta. Puolustustekoakaan ei lähtökohtaisesti voi tehdä hinnalla millä hyvänsä, vaan senkin on oltava tietyllä tavalla kohtuullinen.

Lainkohdassa mainitaan puolustettavuuden arviointikriteereinä hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet. Jälkikäteisessä hätävarjelutilanteen arvioinnissa kiinnitetään siis välttämättä huomiota edellä kuvattuihin puolustettavuuden arviointikriteereihin. Hyökkäyksen laadulla ja voimakkuudella on luonnollisesti iso merkitys asian oikeudellisessa arvioinnissa. Keskeistä tällöin on se, minkälainen hyökkäys oli laadultaan; suuntautuiko hyökkäys henkeen tai terveyteen vai oliko se kohdistettu johonkin muuhun oikeushyvään, esimerkiksi omaisuuteen tai vaikkapa kunniaan. Myös hyökkäyksen voimakkuudella on merkitystä, esimerkiksi oliko hyökkääjällä aseita tai oliko hyökkääjiä useampia. Kuten huomataan, nämäkin arviointiperusteet voivat sisällöltään kattaa varsin erilaisia tilanteita. Hyökkääjän ja puolustautujan henkilöt liittyvät sananmukaisesti tilanteessa oleviin henkilöihin sinänsä. Hyökkääjä voi olla isokokoinen, tai puolustautujalla voi olla erityistä osaamista esimerkiksi itsepuolustuksessa. Lainkohdassa mainitut muut olosuhteet voivat liittyä joko tekotilanteeseen tai sitten joihinkin muihin olosuhteisiin, joilla on asiassa merkitystä.

Koska puolustustekoihin liittyvät tilanteet voivat sisällöllisesti vaihdella erittäin paljon, laisäättäjä ei ole määrittänyt puolustettavuuskriteereille keskinäisiä etusijoja. Viime kädessä asiaa joudutaan arvioimaan joka tapauksessa kokonaisuutena, jossa kaikki asiaan vaikuttavat seikat punnitaan suhteessa toisiinsa. Tällöin perimmäiseksi kysymykseksi jää sen seikan arvioiminen, onko toimintaa pidettävä näissä olosuhteissa kokonaisuutena arvioiden puolustettavana. Tässä yhteydessä puolustettavuuden sisältöä voidaan arvioida myös kohtuullisuuden perusteella, eli oliko lopputulos kohtuullinen vai kohtuuton.

7.1.5 Hätävarjelulla puolustettavat oikeudelliset suojatut etuudet

Hätävarjeluoikeudella suojattavia oikeudellisia etuuksia ei enää säädetä laissa erikseen, kuten aikaisemmin tehtiin. Tämä ei kuitenkaan merkitse yleisen rikosten estämisoikeuden antamista kansalaisille. Hätävarjelu on edelleen keino ennen kaikkea yksilön perusoikeuksien, lähinnä fyysisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin suojaamiseksi oikeudettomia hyökkäyksiä vastaan. Tarpeelliset rajoitukset hätävarjeluoikeuden käytölle saadaan säännöksen sisältyvistä muista edellytyksistä, ennen kaikkea arvioitaessa hätävarjeluteon tarpeellisuutta ja puolustettavuutta. Myös se, että hätävarjelu edellyttää puolustautumista hyökkäystä vastaan, sulkee jo kielellisesti hätävarjelun piiristä osan kaikkein lievimpiä ja kohteeltaan epämääräisiä loukkauksia. Toisaalta esimerkiksi kunniaakin voidaan hätävarjelulla puolustaa, mutta keinot sen toteuttamiseksi voivat ymmärrettävästi jäädä hyvinkin rajallisiksi.

7.1.6 Hätävarjelun liioittelu

Jos puolustuksessa on ylitetty hätävarjelun rajat (hätävarjelun liioittelu), tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos olosuhteet olivat sellaiset, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hyökkäyksen vaarallisuus ja yllätyksellisyys sekä tilanne muutenkin. (RL 4 luku 4 § 2 mom.)

Jos hätävarjelu itsessään edellä kerrotuin tavoin on oikeuttamisperuste, hätävarjelun liioittelu on rikosoikeudellisesti arvioituna anteeksiantoperuste. Keskeisin ero oikeuttamis- ja anteeksiantoperusteen välillä on se, että oikeuttamisperusteen vallitessa teko on oikeusjärjestyksen hyväksymä ja jää rankaisematta. Anteeksiantoperusteen kohdalla tilanne on toisin: teko on oikeudenvastainen, eli sitä ei voida enää pitää sallittuna. Olosuhteista riippuu, miten suurta moitearvostelua teon johdosta voidaan tekijään kohdistaa. Erityisestä syystä anteeksiantoperusteen käsillä ollen tekijä voi kuitenkin jäädä rangaistukseen tuomitsematta, mutta tätä voidaan pitää vakiintuneen oikeuskäytännön valossa poikkeuksellisenä. Tyypillisempää on, että tekijä tuomitaan esimerkiksi hätävarjelun liioitteluna tehdystä pahoinpitelystä alennettuun rangaistukseen.

Mitä yllätyksellisempi tilanne on ja mitä lyhyempi harkinta-aika, sitä ymmärrettävämmiksi käyvät mahdolliset virhearvioinnit. Arvioitaessa tilannetta kokonaisuudessaan voidaan ottaa huomioon myös tekijän omiin lähtökohtiin pohjautuvat tuntemukset. Eräissä ulkomaisissa rikoslaeissa käytetyt ilmaukset "pelko, kauhu ja hämmennys" kuvaavat hyvin niiden tuntemusten laatua, joiden voimasta tekijän kyky arvioida tilanne oikein ja säädellä käyttäytymistään on sillä tavoin alentunut, että hänen käyttäytymisensä tulee ymmärrettäväksi ja anteeksiannettavaksi, joskaan ei oikeutetuksi.

Kysymys ei toisaalta ole yksinomaan henkilön omiin lähtökohtiin pohjautuvasta arvioinnista. Kaikilta vaaditaan määrättyä kykyä itsehillintään. Pelkästään se, että tekijän on vaikea hillitä itseään ja tekemisiään, ei vapauta vastuusta. Turvallisuusalalla työskentelevien kohdalla vaatimus itsensä hillitsemisestä luonnollisesti korostuu. Liioiteltu puolustusteko, jonka taustalla ovat valloilleen päässeet aggressiiviset tuntemukset, kuten viha, kostonhalu tai raivo, eivät tietenkään tee tekoa anteeksiannettavaksi.

7.2 Pakkotila

Muun kuin edellä 4 §:ssä tarkoitetun, oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet.

Jos oikeudellisesti suojatun edun pelastamiseksi tehtyä tekoa ei ole 1 momentin perusteella pidettävä sallittuna, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos tekijältä ei kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon pelastettavan edun tärkeys, tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus sekä muut seikat. (RL 4 luku 5 §)

Rikoslain pakkotilasäännöksen 1 momentti koskee pakkotilaa oikeuttamisperusteena ja 2 momentti anteeksiantoperusteena. Rakenne on samankaltainen kuin hätävarjelun ja hätävarjelun liioittelun kohdalla.

Pakkotilateolla on lupa suojata kaikkia oikeudellisesti suojattuja etuuksia. Pakkotilateko voi tulla kyseeseen tilanteissa, joissa ei ole kyse hätävarjelusta.

7.2.1 Välitön ja pakottava vaara

Samoin kuin hätävarjelu myös pakkotila on viimeisiä keinoja. Vaaditaan siis, ettei tilanteesta ollut muuta ulospääsyä. Tämä edellyttää, että käsillä on välitön ja pakottava vaara. Välittömyys viittaa siihen, että vaara on käsillä. Välittömyyteen sisältyy siis myös ajallista ulottuvuutta koskeva ehto. Pakottavuus viittaa siihen, ettei tilanteesta voi pelastautua muulla tavalla. Ehdoton vaatimus siitä, ettei käsillä ollut mitään muuta pelastuskeinoa saat-
taa johtaa kohtuuttomuuksiin, jos voidaan esimerkiksi osoittaa, että tilanteesta olisi voinut selvitä turvautumalla johonkin hyvin vaivalloiseen keinoon. Jos käsillä oli toinen, ehkä vaikeastikin käyttöön otettava pelastusmahdollisuus, ei tekoa voi pitää 1 momentin nojalla oikeutettuna pakkotilatekona. Oikeudenmukaisen pakkotilan ehtoihin kuuluu, ettei vaara muulla tavalla ollut torjuttavissa. Jos tällainen keino olisi ollut käsillä, mutta sen käyttöä ei olisi voinut kohtuudella vaatia, siirtyy tapaus arvosteltavaksi pakkotilasäännöksen 2 momenttiin sisältyvän anteeksiantoperusteen nojalla.

Pakottavuus sisältää myös vaaran tuntuvuutta koskevan ehdon. Pakkotilasta ei ole aihetta puhua aivan pienissä vaaroissa, vaan vaaditaan, että tilanteen dramaattisuus ylittää määrätyn kynnyksen. Esimerkiksi, jos henkilö syrjäseutualueella auton rikkouduttua kovalla pakkasella murtautuu mökkiin pysyäkseen lämpimänä, voi kyse olla pakkotilassa tehdystä teosta. Tällöin henkilöä ei rangaista vahingonteosta tms., mutta vahingonkorvausvastuu aiheutetuista vahingoista säilyy kuitenkin. Edellytyksenä on vielä, että muuta vaihtoehtoa ei ollut. Jos henkilö voisi ko. tilanteessa esim. hälyttää matkapuhelimella apua ja avun saaminen paikalle ei kestäisi kovin kauan, ei tässä tilanteessa murtautuminen mökkiin olisi perusteltua. Säännöksen mukaisesti kyse on kokonaisharkinnasta; oliko välitön ja pakottava vaara käsillä ja suoritettu teko välttämätön pakkotilassa.

Pakkotilateko voidaan toteuttaa myös laiminlyönnillä. Aivan samoin kuin hätävarjelussa vastuuvapaus edellyttää myös pakkotilan osalta tekijän tietoisuutta tai ymmärrettävää luuloa siitä, että hän on pakkotilanteessa.

7.2.2 Pakkotilateon liioittelu

Mikäli tekoa ei ole tehty pakkotilassa, mutta kohtuudella ei voida edellyttää henkilöltä muuta toimintatapaa, voidaan tehty teko jättää rankaisematta säännöksen 2. momentin perusteella. Tällöin kyse voi olla esim. siitä, että henkilön kyky toimia tilanteessa oikealla tavalla ei ole riittävä. Henkilö ei esim. nuoruuden tai vanhuuden vuoksi kykene arvioimaan tilannetta oikein.

8. JÄRJESTYKSENVALVONTAAN LIITTYVIÄ RIKOKSIA

Seuraavassa esitetään tässä koulutusaineistossa ja aikaisemmin käsiteltyjen rangaistus-säännösten lisäksi muutamien rikoslaissa rangaistavaksi säädettyjen tekojen kuvauksia.

Järjestyksenvalvojan tulee kutsua poliisi paikalle, jos asianomistaja sitä pyytää ja muutoinkin tarvittaessa. Kynnys poliisin paikalle kutsumisessa ei saa olla korkealla. Ajatus siitä, että poliisin paikalle kutsumisesta saattaa olla esimerkiksi ravintolalle haittaa, ei saa vaikuttaa järjestyksenvalvojan päätöksentekoon.

8.1 Heitteillepano

Joka saattaa toisen avuttomaan tilaan tai jättää sellaiseen tilaan henkilön, josta hän on velvollinen huolehtimaan, ja siten aiheuttaa vaaran tämän hengelle tai terveydelle, on tuomit-tava heitteillepanosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 21 luku 14 §)

Järjestyksenvalvojan on huomioitava huolehtimisvelvollisuutensa esimerkiksi päihtyneen henkilön poistamisessa järjestyksenvalvojan toimialueelta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tal-vella sitä, että järjestyksenvalvojan on toimittava erittäin huolellisesti poistamistilanteessa. Jos on ilmeistä, että poistettavan henki tai terveys voi vaarantua esimerkiksi kylmän sään vuoksi, on järjestyksenvalvojan kutsuttava paikalle poliisi.

8.2 Syrjintä

Syrjinnän kiellosta säädetään yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 8 §:ssä. Samassa säädök-sessä määritellään tarkemmin mitä syrjinnällä tarkoitetaan.

8 § Syrjinnän kiello

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mie-lipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perus-teella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, koh-tuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Rikoslaki 11:11 § ([13.11.2009/885](#)) Syrjintä

Joka elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisönpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestettä-essä ilman hyväksyttävää syytä ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla, kiel-täytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan rodun,

kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, perimän, vammaisuuden tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava työsyryntänä tai kiskonnantapaisena työsyryntänä, syrjinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

8.3 Pahoinpitely ja lievä pahoinpitely

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. (RL 21 luku 5 §)

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokset liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon. (RL 21 luku 7 §)

Pahoinpitelyn tunnusmerkistö täyttyy tyypillisimmillään ruumiillisen väkivallan tekemisellä, mutta tunnusmerkistön voi täyttää myös ruumiillista väkivaltaa tekemättä lainkohdassa erikseen kuvatuilla tavoilla.

Lievän pahoinpitelyn eroista pahoinpitelyyn selkein on vähäisyys. Tukistaminen, läpsäyttäminen ja nipistely aiheuttamatta muuta kuin kipua ovat yleensä lieviä pahoinpitelyitä. Syyttäjä saa nostaa syytteen lievästä pahoinpitelystä vain, jos asianomistaja ilmoittaa rikoksen syytteeseen pantavaksi, tai teko on kohdistunut:

- 1) kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön;
- 2) tekijän aviopuolisoon tai entiseen aviopuolisoon, sisarukseen tai sukulaiseen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka henkilöön, joka asuu tai on asunut tekijän kanssa yhteistaloudessa tai on tai on ollut muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia hänelle läheinen; taikka
- 3) henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön.

8.4 Kunnianloukkaus

Joka 1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka 2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista, on tuomittava kunnianloukkauksesta sakkoon.

Kunnianloukkauksesta tuomitaan myös se, joka esittää kuolleesta henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai

tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. (RL 24 luku 9§)

Järjestyksenvalvojan tehtävien kannalta huomionarvoista on, että kunnianloukkaus ei oikeuta yleisen kiinniotto-oikeuden käyttämiseen. Tunnusmerkistöä koskeva muutos, jolla vankeusrangaistus poistettiin, tuli voimaan 1.1.2014.

8.5 Laiton uhkaus

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 25 luku 7§)

Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön kannalta keskeisin huomio on uhatun henkilön perusteltu syy pelätä joko oman tai toisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa. Näin ollen läheskään kaikki uhkaukset eivät tunnusmerkistöä täytä. Syyttäjä ei saa nostaa syytettä laittomasta uhkauksesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteesen pantavaksi tai ellei laittoman uhkauksen tai tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista väliainetta tai ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

8.6 Vahingonteko ja lievä vahingonteko

Joka oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta, on tuomittava vahingonteosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (RL 35 luku 1 §)

Jos vahingonteko, huomioon ottaen vahingon vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekeijä on tuomittava lievästä vahingonteosta sakkoon. (RL 35 luku 3 §)

Vahingonteon tyyppitapaus on yleensä irtaimen omaisuuden rikkominen tai muu turmeleminen, esimerkiksi spraymaalilla maalaaminen.

8.7 Petos ja lievä petos

Petos

Joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdyttäen hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä, on tuomittava petoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Petoksesta tuomitaan myös se, joka 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa tietojenkäsittelylaitteeseen väärää tietoa syöttämällä tai koneelliseen tietojenkäsittelyyn muuten puuttamalla vääristää tietojenkäsittelyn lopputuloksen ja siten aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa.

Yritys on rangaistava. (RL 36 luku 1 §)

Lievä petos

Jos petos, huomioon ottaen tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä petoksesta sakkoon. (RL 36 luku 3 §)

Petosrikokset ovat monessakin mielessä erityisen haasteellisia. Petosrikoksen tunnusmerkistöön sisältyy aina erehdyttämistarkoitus, erehdyttäminen tai erehdyksen hyväksikäyttäminen, erehtyminen, määräämistoimi ja taloudellinen vahinko, joista jokaisen on täyttyvä, jotta kysymys voisi olla petoksesta. Petosrikoksissa myös tekijän tahallisuuden osoittaminen voi olla hankalaa. Rikosoikeudellinen tahallisuusvaatimus edellyttää, että tekijä ennen tekoa ja teon aikana toimii tahallisesti. Tyypiesimerkki vaikkapa ravintolapetoksesta on tilanne, jossa tekijä tietoisena omasta maksukyvyttömyydestään ruokailee velaksi eikä kykene maksamaan laskuaan. Petoksen muitakin tekotapoja on lukemattomia; tyypillisimpiä niistä ovat erilaiset tilaus- ja avustuspäteokset tai palvelupäteokset.

Keskeisin kriteeri lievän ja perusmuotoisen petoksen välillä on tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrä.

8.8 Väärennys ja lievä väärennys

Väärennys

Joka valmistaa väärän asiakirjan tai muun todistuskappaleen tai väärentää sellaisen käytettäväksi harhauttavana todisteena taikka käyttää väärää tai väärennettyä todistuskappaleita tällaisena todisteena, on tuomittava väärennyksestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistavaa. (RL 33 luku 1 §)

Lievä väärennys

Jos väärennys, huomioon ottaen todistuskappaleen laatu tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä väärennyksestä sakkoon. (RL 33 luku 3 §)

Selvästi väärän tai väärennetyn asiakirjan esittäminen järjestyksenvalvojalle antaa aiheen kutsua paikalle poliisin. Ennen muihin toimenpiteisiin ryhtymistä kannattaa muistaa se, että lievä väärennys ei oikeuta kiinniottamiseen yleisen kiinniotto-oikeuden nojalla eikä tällöinkään oikeuta asiakirjan pois ottamiseen sen haltijalta. Tyypillisesti lievinä väärennöksinä voidaan pitää esimerkiksi henkilö- tai ajokorttien ikään tai syntymäaikaan liittyvien merkintöjen vähäistä muuttamista iän osoittamiseksi. Oikean asiakirjan, esimerkiksi veljen tai sisaren ajokortin esittäminen järjestyksenvalvojalle ei ole rikos eikä anna järjestyksenvalvo-

jalle oikeutusta ottaa asiakirjaa haltuunsa. Jos järjestyksenvalvoja omavaltaisesti ottaa haltuunsa asiakirjan sen haltijalta, on mahdollista, että teko täyttää esimerkiksi hallinnan loukkauksen tunnusmerkistön.

9. VOIMAKEINOJEN KÄYTTÖ

9.1 Yleistä

Voimakeinojen käytön tarkoituksena on turvata toimivaltaisen tehtävän suorittaminen. Tällöin ensiarvoisen tärkeää on se, että tehtävä, jota ollaan suorittamassa, on todella esimerkiksi järjestyksenvälvoijalle kuuluva tehtävä. Tämän lisäksi tehtävän suorittamiseksi on oltava lakiin perustuva toimivaltanormi. Näiden edellytysten vallitessa, ja toimivaltaisen tehtävän estyessä, siirrytään tarkastelemaan voimakeinojen käyttöä koskevaa normia, josta on edelleen löydyttävä tilanteeseen sopiva voimakeinojen käyttötilanne, esimerkiksi vastarinta pääsyn estämistilanteissa tai pakeneminen kiinniottamisen välttämiseksi.

Varsinaisessa voimakeinojen käyttötilanteessa on lisäksi huomioitava, että voimakeinojen käytön tulee aina olla tarpeellista ja kokonaisuudessaan arvioiden puolustettavaa. Voimakeinojen käytön tarpeellisuus ja puolustettavuus ovat molemmat itsenäisiä arviointikriteereitä, joilla on myös sisällöllistä eroavaisuutta suhteessa toisiinsa.

Voimakeinojen käytön tarpeellisuudella viitataan ensinnäkin siihen, että tilannetta ei voida hoitaa muutoin kuin voimakeinoja käyttämällä. Jos tilanteesta on mahdollista perääntyä eikä sitä ei ole pakko hoitaa juuri kyseisellä hetkellä, voimakeinojen käyttöä ei voida pitää tarpeellisena. Tarpeellisuuden kohdalla tärkeä elementtinsä on myös ajallinen rajausta eli voimakeinoja ei saa käyttää liian aikaisin, eikä niiden käyttöä saa jatkaa pidempään kuin on tarpeellista ja välttämätöntä. Liian aikaisin käytetyt keinot ja toisaalta taas liian pitkään jatkuneet keinot eivät ole tarpeellisia.

Tarpeellisuuteen on liitetty myös keinojen tehokkuutta koskeva vaatimus. Pääsääntö on se, että tilanteessa on käytettävä lievintä, mutta samalla myös tehokkainta ja toimivinta voimakeinoa. Sellaiset keinot, jotka eivät missään olosuhteissa olisi voineet johtaa haluttuun tilanteeseen, eivät myöskään ole tarpeellisia.

Puolustettavuudessa on kyse tilanteeseen liittyvästä intressivertailusta eli lähtötilanteen ja voimakeinojen käytöllä aiheutettujen haittojen välisestä vertailusta. Keskeinen kysymys on se, olivatko voimakeinojen käytöllä aiheutetut haitat järkevässä ja kohtuullisessa suhteessa alkutilanteeseen ja sen vakavuuteen. Puolustettavuudessa on myös kyse eräänlaisesta kohtuullisuuden vaatimuksesta ja kohtuuttomien seurausten välttämisestä. Voimakeinoja ei saa eikä pidä käyttää hinnalla millä hyvänsä. Jos on arvioitavissa, että voimakeinojen käyttö johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen, voimakeinojen käytöstä on lähtökohtaisesti luovuttava.

Puolustettavuutta on lisäksi eri voimakeinojen käytösäännöksissä määritelty erilaisilla kriteereillä. Järjestyksenvälvoijaa koskevassa voimakeinojen käytösäännöksessä näitä kriteerejä ovat mm. henkilön käyttäytyminen ja tehtävän tärkeys sekä kiireellisyys. Näitä käsitellään tarkemmin jäljempänä.

9.2 Järjestyksenvalvojan oikeus voimakeinojen käyttöön

Jos henkilö koettaa vastarintaa tekemällä välttää pääsyn estämisen, paikalta poistamisen, kiinniottamisen, 46 §:ssä tarkoitetun tarkastuksen tai 47 §:ssä tarkoitetun poisottamisen taikka pakenee kiinni ottamista, järjestyksenvalvojalla on oikeus käyttää sellaisia henkilön pääsyn estämiseksi, paikalta poistamiseksi tai kiinniottamiseksi taikka tarkastuksen suorittamiseksi tai esineen ja aineen poisottamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon henkilön käyttäytyminen, tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus ja muut olosuhteet.

Vastuuvapausperusteesta ja rangaistusvastuun lievennyksestä voimakeinojen käytön liioittelussa säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä. (LYTP 48§)

Pykälän mukaan järjestyksenvalvojalla on oikeusvoimakeinojen käyttöön, jos henkilö koettaa vastarintaa tekemällä välttää pääsyn estämisen, paikalta poistamisen, kiinniottamisen, 46 §:ssä säädetyn tarkastuksen toimittamisen tai 47 §:ssä tarkoitetun poisottamisen taikka pakenee kiinniottamista.

Järjestyksenvalvojan oikeus voimakeinojen käyttöön on selkeästi sidottu henkilön tekemään vastarintaan ja nimenomaisesti erikseen mainittuihin tilanteisiin. Järjestyksenvalvojan voimakeinojen käyttöoikeus on selkeästi sidottu 41—47 §:ssä mainitun ensisijaisen toimivaltuuden käyttöön ja luonnollisesti myös järjestyksenvalvojan tehtävään.

Yllä on selostettu yleisesti, mitä voimakeinojen tarpeellisuudella ja puolustettavuudella tarkoitetaan. Järjestyksenvalvojan voimankäyttöoikeutta koskevassa säännöksessä on selvästi havaittavissa kumpikin vaatimus, jotka osaltaan raamittavat voimakeinojen käytön oikeutusta ja laillista käyttöä. Lainkohdan mukaisina puolustettavuuskriteereinä on mainittu henkilön käyttäytyminen, tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus ja muut olosuhteet.

Henkilön käyttäytyminen on voimakeinojen käytön keskeinen arviointiperuste. Se on myös asia, mihin järjestyksenvalvoja ei itse voi kaikissa tilanteissa sanottavasti vaikuttaa. On kuitenkin huomattava, että järjestyksenvalvojan asianmukaisella toiminnalla voidaan joissain tilanteissa vaikuttaa henkilön käyttäytymiseen hyvinkin paljon, ja sitä kautta asialla on merkitystä myös voimakeinojen käyttämisen kannalta. Tehtävän tärkeyden ja kiireellisyyden osalta keskeistä on erottaa nämä kaksi määrettä toisistaan. Toiset tehtävät voivat olla tärkeitä, mutta eivät välttämättä juuri sillä hetkellä kiireellisiä. Joku tehtävä voi olla sekä tärkeä että kiireellinen, millä on puolustettavuuden kannalta vaikutusta. Vastarinnan vaarallisuutta voidaan pitää voimakeinojen käyttämisen näkökulmasta olennaisena kriteerinä. Mitä vaarallisempaa henkilön vastarinta on, sitä puolustettavampaa yleensä on myös voimakeinojen käyttö. Tällä on usein myös suora vaikutus aikaisemmin mainittuun intressivertailuun. Lainkohdan mainitsemat muut olosuhteet ovat eräänlainen yleislauseke, jonka puitteissa voimakeinojen käyttöön liittyviä asioita voidaan arvioida kokonaisvaltaisesti.

Pykälän 2 momentti sisältää viittauksen vastuuvapausperusteisiin ja rangaistusvastuun lievennykseen sekä voimakeinojen käytön liioitteluun.

9.3 Voimankäyttövälineet

Järjestyksenvalvojalle sallitut voimankäyttövälineet ovat ampuma-aselain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin sekä käsiraudat ja enintään 70 senttimetriä pitkä patukka. Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevalla järjestyksenvalvojalla voi olla lisäksi teleskooppipatukka.

Voimankäyttövälineitä saa kantaa ainoastaan järjestyksenvalvoja, joka on saanut voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutuksen. Järjestyksenvalvoja ei saa kantaa järjestyksenvalvontatehtävissä voimankäyttövälinettä tarpeettomasti. Edellä 37 §:ssä tarkoitettu tilapäinen järjestyksenvalvoja ei saa kantaa tehtävässään voimankäyttövälineitä.

Järjestyksenvalvojatoimintaa harjoittavan turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan, jonka palveluksessa ovat järjestyksenvalvojat kantavat järjestyksenvalvontatehtävissä voimankäyttövälineitä, on järjestettävä vähintään kerran vuodessa järjestyksenvalvojilleen voimankäyttövälineiden kertauskoulutus tai valvottava, että järjestyksenvalvoja muutoin suorittaa kertauskoulutuksen. Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa oleva järjestyksenvalvoja saa kantaa ja käyttää voimankäyttövälineitä ainoastaan silloin, jos hän on suorittanut voimankäyttövälineiden kertauskoulutuksen. (LYTP 49§)

Pykälässä määritellään tyhjentävästi sallitut voimankäyttövälineet, joita järjestyksenvalvoja voi tehtävässään kantaa. Näin ollen esimerkiksi vartijalle sallittu ampuma-ase ei voisi missään olosuhteissa kuulua järjestyksenvalvojan voimankäyttövälineisiin. Pykälässä ei myöskään enää mainita muovisia siteitä, eli niiden käytöstä voimankäyttövälineenä on luovuttu. Sen sijaan muovista valmistetut kertakäyttöiset käsiraudat olisivat edelleen sallittuja.

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa olevalla järjestyksenvalvojalla on oikeus kantaa teleskooppipatukkaa kaikilla järjestyksenvalvojan toimialueilla. Teleskooppipatukkaa voidaanakin eräissä tapauksissa pitää tarpeellisena voimankäyttövälineenä esimerkiksi ravintolatiloiissa, koska kaasusumuttimen käyttö on usein ongelmallista ulkopuolisten henkilöiden altistumisriskin vuoksi.

Voimankäyttövälineiden kantamisen edellytyksenä on voimankäyttövälineiden käyttäjäkoulutuksen suorittaminen. Koulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin sisäministeriön asetuksella. Järjestyksenvalvojan on myös määräajoin suoritettava voimankäyttövälineiden kertauskoulutus.

Järjestyksenvalvoja ei myöskään saa kantaa voimankäyttövälineitä tarpeettomasti. Tilapäinen järjestyksenvalvoja ei saa kantaa tehtävässään voimankäyttövälineitä. (LYTP 49 § 2 mom.)

9.4 Voimankäyttövälineiden kantamistapa

Järjestyksenvalvojan on kannettava voimankäyttövälineitä asunsa alla siten, että ne eivät ole muiden havaittavissa.

Jos voimankäyttövälineiden kantaminen asun alla ei ole mahdollista, niitä saadaan kantaa asuun kuuluvissa suljettavissa taskuissa tai vyöhön kiinnitettävissä tai asuun kuuluvissa umpikoteloissa. Patukkaa saa kantaa siltä osin näkyvissä kuin sen kantaminen asun alla tai umpikotelossa ei sen koon vuoksi ole mahdollista. (LYTP 50§)

Voimankäyttövälineitä on pääsäännön mukaan kannettava asun alla siten, etteivät ne ole muiden havaittavissa. Voimankäyttövälineiden kantaminen edellä kuvatulla tavalla vähentää turhan provosoitumisen riskiä.

Toisaalta on kuitenkin tilanteita, joissa voimankäyttövälineen kantaminen asun alla ei ole mahdollista. Tällöinkin voimankäyttövälineen olisi oltava peitettynä, minkä vuoksi niitä on kannettava asuun kuuluvissa suljettavissa taskuissa tai vyöhön kiinnitettävissä tai asuun kuuluvissa umpikoteloissa. Patukan kantaminen näkyvissä on kuitenkin mahdollista, jos sen kantaminen ei ole mahdollista asun alla tai umpikotelossa patukan koon vuoksi.

9.5 Koiran mukana pitäminen

Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitoksen luvalla järjestyksenvalvoja saa pitää järjestyksenvalvontatehtävissä mukanaan koiraa, joka on hänen ohjauksessaan suorittanut Poliisiammattikorkeakoulun asettamat vaatimukset täyttävän tottelevaisuustarkastuksen. Lisäksi edellytetään, että koira:

- 1) on vähintään kaksi mutta enintään kymmenen vuotta vanha;*
- 2) on rekisteröity ja tunnistusmerkitty siten, että se on luotettavasti yksilöitävissä;*
- 3) on hänen hallittavissaan; sekä*
- 4) ei ole ominaisuuksiltaan osoittautunut sopimattomaksi järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettäväksi.*

Järjestyksenvalvoja saa pitää 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttävää koiraa mukanaan järjestyksenvalvontatehtävissä kaksi vuotta momentissa tarkoitetusta hyväksymisestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa voidaan myöntää, jos tilaisuuden laajuus, laatu tai järjestämispaikka järjestyksenpitoon liittyvästä perustellusta syystä edellyttää koiran mukana pitämistä. Tilaisuudessa koiralla on oltava kuonokoppa, joka voidaan poliisin määräyksestä poistaa, jos henkilöiden käyttäytymisen tai muun siihen verrattavan syyn perusteella voidaan päätellä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuuden olevan uhattuna. (LYTP 51§)

Koiran mukana pitäminen edellyttäisi aina tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitoksen lupaa. Säännöksessä mainituilla tilaisuuksilla tarkoitettaisiin kokoontumislain mukaisia tilaisuuksia. Siten niillä muilla alueilla, joille järjestyksenvalvoja ehdotettujen 26 ja 28 §:n mukaan voitaisiin asettaa, järjestyksenvalvoja ei voisi pitää koiraa mukanaan.

10. HENKILÖIDEN JA TAVAROIDEN TARKASTUKSET

10.1 Turvallisuustarkastus

Järjestyksenvalvojalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen tarkastaa toimialueelleen pyrkivä tai siellä oleva henkilö sen varmistamiseksi, ettei hänellä ole yllään tai mukanaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voitaisiin aiheuttaa vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle taikka joiden hallussapito toimialueella on kielletty lain tai sen nojalla annetun määräyksen mukaan. Tilaisuuden järjestäjän tai poliisin kokoontumislain 23 §:n 4 momentin mukaan antaman määräyksen nojalla tai jos muutoin on perusteltua aihetta epäillä, että henkilöllä on hallussaan tällaisia esineitä tai aineita, saadaan henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat tarkastaa myös muulla sopivalla tavalla.

Järjestyksenvalvojalla on 42 §:n 2 momentissa tai 45 §:ssä tarkoitetun kiinnioton yhteydessä oikeus tarkastaa kiinni otettu sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla tämä voi vaarantaa säilöissäpidon taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille.

Edellä 26 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuun paikkaan asetetulla tai 28 §:ssä tarkoitettulla järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta 1 momentissa tarkoitettuun tarkastukseen. (LYTP 46§)

Tarkastus tehdään lähtökohtaisesti metallinpaljastimella tai muulla teknisellä laitteella. Muulla tavalla henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan tarkastaa kahdessa tapauksessa. Tarkastusoikeus voisi perustua ensinnäkin tilaisuuden järjestäjän kokoontumislain 23 §:n 4 momentin nojalla antamaan määräykseen. Kyseinen määräys voidaan antaa, jos se olisi tarpeen tilaisuuteen erityisluonteeseen vuoksi tai jos olisi perusteltua aihetta epäillä, että tilaisuuteen osallistuvilla on hallussaan kiellettyjä esineitä tai aineita.

Järjestyksenvalvoja voi suorittaa tällaisen tarkastuksen ilman määräystäkin, jos muutoin olisi perusteltua aihetta epäillä henkilöllä olevan hallussaan kiellettyjä esineitä tai aineita. Epäilyn perusteena oleva syy voisi sinänsä olla millainen syy tahansa, mutta sen olisi johdettava perusteltuun epäilyyn. Järjestyksenvalvoja voi tällaisen muun syyn perusteella suorittaa tarkastuksen esimerkiksi silloin, kun yleisötilaisuuteen osallistuja kertoisi nähneensä toisella osallistujalla puukon eikä ilmoituksen todenperäisyyttä olisi syytä epäillä.

Muu kuin metallinilmaisimella tai vastaavalla teknisellä laitteella tehty tarkastus merkitsisi sinänsä teknisellä laitteella tehtyä tarkastusta voimakkaampaa puuttumista tarkastettavan henkilön henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tämän vuoksi tarkastuksessa tulee pyrkiä muun muassa siihen, että tarkastuksen suorittaisi tarkastettavan kanssa samaa sukupuolta oleva henkilö.

Epäilyn olisi joka tapauksessa oltava konkreettinen ja perusteltu, ja edellä mainitun vaatimuksen säätäminen laissa merkitsisi käytännössä sitä, että kaikissa tilaisuuksissa olisi aina oltava vähintään yksi nais- ja yksi miespuolinen järjestyksenvalvoja. Pykälän toisessa momentissa säädetään järjestyksenvalvojan oikeudesta suorittaa turvallisuustarkastus myös kiinniottotilanteissa.

Sisäministeriön asetus järjestyksenvalvojan suorittamasta turvallisuustarkastuksesta ja säilössäpidosta (877/2016)

1 § Järjestyksenvalvojan suorittama turvallisuustarkastus

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085 /2016) 46 §:ssä tarkoitettujen kiellettyjen esineiden ja aineiden haltuun ottamiseksi tehtävä tarkastus on suoritettava hienotunteisesti ja vähimmän haitan periaatetta noudattaen sekä sukupuolisiveellisyyttä vaalivalla tavalla.

Tarkastuksen suorittavan järjestyksenvalvojan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa, jos tarkastuksen kohteena olevalta joudutaan tarkastuksen suorittamiseksi riisumaan muuta vaatetusta kuin päällysvaatteita. Tarkastus on tällöin suoritettava erillisessä tilassa tarkastettavan kanssa samaa sukupuolta olevan todistajan läsnä ollessa.

10.2 Kiellettyjen esineiden ja aineiden pois ottaminen

Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tavatut 46 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut esineet ja aineet. Järjestyksenvalvojalla on myös oikeus ottaa pois hänen toimialueellaan olevalta henkilöltä tarkastuksessa tai muuten löydetty esine tai aine, jota voidaan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen tai sellaisella rikoksella uhkaamiseen taikka jonka tuominen alueelle on muuten lain tai sen nojalla annetun määräyksen mukaan kielletty.

Pois otetut esineet ja aineet on viipymättä luovutettava poliisille taikka, jollei siihen ole lain mukaan estettä, palautettava omistajalleen tai haltijalleen hänen poistuessaan paikalta.

Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa pois alkoholilain (1102/2017) 85 §:n 1 momentin kieltoa rikkoneelta henkilöltä alkoholijuoma astioineen ja hävittää se todisteellisesti. (Säädösmuutos LYTP 47§, 1121/2017, voimaantulo 1.3.2018)

Säännöksen mukainen poisotto-oikeus käsittää myös muutoin kuin tarkastuksessa löydetty kielletyt esineet ja aineet. Esinettä tai ainetta olisi kuitenkin voitava käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvaan rikokseen tai sillä uhkaamiseen tai sen tuomisen alueelle olisi muutoin oltava lain tai sen nojalla annetun määräyksen mukaan kielletty. Esineen tai aineen poisottaminen voisi perustua säännöksessä tarkoitettussa tilanteessa esimerkiksi järjestyksenvalvojan omaan näköhavaintoon.

Pääsäännön mukaan järjestyksenvalvojan on luovutettava esineet ja aineet viipymättä poliisille. Kuitenkin sellaiset esineet tai aineet olisi palautettava henkilölle, jolta ne on otettu pois, jos tälle palauttamiselle ei lain mukaan olisi estettä.

Pykälän 3 momentissa on viitattu alkoholilain 85 §:n 1 momentin kieltoa rikkoneeseen.

AlkoL 85 § Kielto nauttia alkoholijuomia

Alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

- 1) ravitsemisliikkeessä eikä muussa paikassa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita;*
- 2) kokoontumislaisissa tarkoitettussa yleisötilaisuudessa.*

Poliisi saa, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä edellyttää, kieltää alkoholijuomien nauttimisen yleisellä paikalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu paikassa tai tilaisuudessa ei paikan omistaja, tilaisuuden toimeenpanija eikä järjestyksenvalvoja saa sallia alkoholijuoman nauttimista. (AlkoL 1102/2017).

Tässä yhteydessä on huomattava, että alkoholilain 85 §:n viimeinen momentti sisältää myös järjestyksenvalvojaa velvoittavan kiellon.

Sisäministeriön asetus järjestyksenvalvojan suorittamasta turvallisuustarkastuksesta ja säilössäpidosta (877/2016)

2 § Haltuun otettujen esineiden ja aineiden säilyttäminen ja luovuttaminen

Järjestyksenvalvojan suorittaman tarkastuksen yhteydessä haltuun otetuista esineistä ja aineista on kirjattava niiden haltijan nimi, haltuunottoaika ja -aika, haltuunottajan nimi sekä esineen tai aineen laatu ja määrä tai muut yksilöintitiedot.

Tarkastuksen yhteydessä haltuun otetut esineet ja aineet on säilytettävä lukitussa tai jatkuvasti valvotussa tilassa. Säilytettävistä esineistä ja aineista on pidettävä hyvää huolta.

Tarkastuksen yhteydessä haltuunotetut esineet ja aineet on luovutettava tilaisuuden tai säilöönoton päätyttyä taikka tarkastuksen kohteena olleen henkilön poistuttua tapahtumapaikalta takaisin henkilölle, jolta ne on otettu pois. Esineet ja aineet, joita ei voida luovuttaa takaisin, on toimitettava viipymättä haltuunottoaikaan poliisilaitokselle. Haltuunotettuja esineitä ja aineita palautettaessa on kirjattava luovutuksensaajan nimi, luovutuspaikka ja -aika, luovuttajan nimi sekä esineen tai aineen laatu ja määrä tai muut yksilöintitiedot.

6 § Omaisuuden palautus

Järjestyksenvalvojan suorittaman tarkastuksen perusteella tarkastuspaikalle tai säilytystilaan jäänyt palauttamaton omaisuus on viipymättä toimitettava säilöönottoaikaan poliisilaitokselle. Omaisuus tulee olla merkittynä 5 §:ssä tarkoitettuun omaisuusluetteloon, jonka kahden järjestyksenvalvojan on tältä osin allekirjoituksin todettava oikein laadituksi.

11. LÖYTÖTAVARAT

Poliisi ylläpitää varsin kattavasti löytötavaratoimintaa koko maassa. Löytötavaralaki edellyttää, että löytötavaroista on ilmoitettava omistajalle tai ne on toimitettava poliisille.

Omaisuus, jonka hankkiminen tai hallussapito on kiellettyä tai vaatii viranomaisen luvan, esimerkiksi huumeet, laiton alkoholi ja aseet, on välittömästi toimitettava poliisille.

Jos löytötavaraa ei voida kuljettaa ilman vaaraa tai hankaluutta, riittää kun sen talteen ottamisesta ilmoittaa poliisille. Poliisi antaa vastaanottamistaan löytötavaroista löytäjälle kuitenkin.

Löytötavaran omistajalla on oikeus saada löytötavara takaisin, jos hän maksaa löytäjälle löytöpalkkion ja korvaa löydön aiheuttamat kustannukset. Löytöpalkkion suuruus on 10 prosenttia esineen käyvästä arvosta, kuitenkin vähintään neljä euroa.

Korvaus säilytyskustannuksista on viisi prosenttia esineen käyvästä arvosta, kuitenkin enintään 17 euroa. Jos yleiset säilytyskustannukset ovat pienemmät kuin neljä euroa, ne voidaan jättää perimättä.

Jos löytötavaran omistaja ei kolmen kuukauden kuluessa nouda omaisuuttaan poliisilta, se siirtyy eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta löytäjälle.

Jos löytäjäkään ei nouda kolmessa kuukaudessa hänelle siirtynyttä omaisuutta, löytötavara siirtyy valtiolle. Valtiolle siirtyneet löytötavarat myydään huutokaupalla tai muulla sopivalla tavalla, otetaan valtion käyttöön tai hävitetään.

Löytötavara, joka otetaan talteen julkisen liikenteen kulkuneuvossa tai rautatie- tai linja-autostasemalla taikka muulla vastaavalla liikennepaikalla taikka liikehuoneistossa, virastossa, toimistossa, työpaikalla, oppilaitoksessa, sairaalassa, teatterissa, urheiluhallissa tai vastaavassa huoneistossa, on luovutettava asianomaisen laitoksen henkilökunnalle tai sen löytötavaratoimistolle (laitoslöytö). Tämä koskee myös ulkona tietyssä paikassa järjestettävässä ilmoituksen- tai luvanvaraisessa yleisötilaisuudessa tehtyä löytöä.

Edellä mainituista paikoista haltuun otetun omaisuuden osalta ei löytäjälle synny oikeutta löytöpalkkioon.

Löytötavaralain (778/1988) 5 §:ssä tarkoitettujen laitosten on pidettävä kirjaa niissä löydettyjen esineiden löytöpäivästä ja -paikasta.

12. KOKOONTUMISLAIN TILAISUUDET JA TAPAHTUMAT

12.1 Tilaisuudet ja tapahtumat

Kokoontumislaisissa (KokL; 530/1999) säädetään erilaisten tilaisuuksien järjestämisestä.

LYTP 26 §:ssä säädetään järjestyksenvalvojien asettamisesta.

12.2 Yleinen kokous

Yleisellä kokouksella tarkoitetaan mielenosoitusta tai muuta kokoontumisvapauden käyttämiseksi järjestettyä tilaisuutta, johon muutkin kuin nimenomaisesti kutsutut voivat osallistua tai jota he voivat seurata. Yleisenä kokouksena ei kuitenkaan pidetä sellaista mielenosoitusta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten. (KokL 2§)

Yleinen kokous tunnetaan nykyisin paremmin mielenosoituksena. Se on kansalaisten perusoikeuksiin (kokoontumis- ja sananvapaus) liittyvä aatteellinen tilaisuus, joka on avoin yleisölle. Siinä yleensä kannatetaan tai vastustetaan jotain toimintaa tai asiaa. Se voi olla paikalla tapahtuva tai kulkueena liikkuva tilaisuus.

Järjestäjän on oltava täysivaltainen henkilö, yhteisö tai säätiö. Yhteisön tai säätiön täytyy nimetä tilaisuudesta vastaava. 15 vuotta täyttänyt vajaavaltainen saa järjestää kokouksen, jos pystyy vastaamaan järjestäjälle kuuluvista velvoitteista (KokL 5 §)

Järjestäjän on tehtävä ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä yleisestä kokouksesta suullisesti tai kirjallisesti ilmoitus kokouspaikan poliisille vähintään 24 tuntia ennen kokouksen alkamista. Myöhemminkin tehtyä ilmoitusta voidaan pitää pätevänä, jos kokouksen järjestämisestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle. (KokL 7 §).

Yleisen kokouksen saa järjestää ulkona yleisellä torilla, aukiolla, katualueella ilman omistajan tai haltijan lupaa (KokL 9 §).

Jos kokouksen järjestäminen vaarantaa ihmisten turvallisuutta, aiheuttaa huomattavaa haittaa ympäristölle tai vahinkoa omaisuudelle, häiritsee kohtuuttomasti sivullisia tai liikennettä, poliisi voi yhteyshenkilön kanssa neuvoteltuaan osoittaa kokouksen siirrettäväksi toiseen, kokouksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan (KokL 10 §).

Yleisen kokouksen puheenjohtajan tai järjestäjän on keskeytettävä kokous tai määrättävä se päättymään, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle (KokL 21 §).

Päällystään kuuluvalla poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päätty-mään.

12.3 Yleisötilaisuus

Yleisötilaisuudella tarkoitetaan yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Jos tilaisuuteen osallistuminen edellyttää kutsua tai määrätyn yhteisön jäsenyyttä, sovelletaan siihen tämän lain säännöksiä yleisötilaisuudesta, jollei tilaisuutta osanottajien lukumäärän, tilaisuuden laadun tai muiden erityisten syiden perusteella voida pitää luonteeltaan yksityisenä. (KokL 2§)

HE 145 / 1998

Yleisötilaisuuksia olisivat muun muassa erilaiset juhlat, tanssit ja taiteen esittämiseen liittyvät näytökset kuten teatteri-, ooppera-, baletti-, sirkus- ja elokuvanäytökset sekä konsertit ja näyttelyt. Yleisötilaisuuksia olisivat myös erilaiset kaupalliset tilaisuudet kuten messut ja mainostapahtumat, eläinten tai esineiden esittely arvostelua tai myyntiä varten sekä ilmailu- ja urheilunäytökset. Yleisötilaisuuksia olisivat myös erilaiset kilpailut ja joukkueottelut sekä huvipuisto- ja tivolitapahtumat. Lisäksi muussa kuin kokoontumisvapauden käyttämistarkoituksessa järjestetyt kulkueet, kuten juhla- ja mainoskulkueet, kuuluisivat yleisötilaisuuksien ryhmään.

Yleisötilaisuus on *kaupallinen, viihteellinen tai taiteellinen tilaisuus*, joka on yleisölle avoin.

Järjestäjän on oltava täysivaltainen henkilö, yhteisö tai säätiö. Yhteisön tai säätiön täytyy nimetä tilaisuudesta vastaava (KokL 12 §).

Järjestäjän on tehtävä kirjallinen ilmoitus järjestämispaikan poliisille vähintään viisi vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista (KokL 14 §).

Ilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan tehdä sellaisesta yleisötilaisuudesta, joka osanottajien vähäisen määrän, tilaisuuden luonteen tai järjestämispaikan vuoksi ei edellytä toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai sivullisille ja ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi taikka erityisiä liikennejärjestelyjä.

Lähtökohtaisesti tilaisuuden järjestäjä joutuu arvioimaan, onko tilaisuus sellainen, josta täytyy ilmoittaa poliisille. Ilmoitus tulisi tehdä kuitenkin mm. seuraavista tilaisuuksista;

1. Suurista tapahtumista (vähintään 200 osallistujaa kerralla paikalla).
2. Yleisten paikkojen (varsinkin liikenneväylät, torit, aukiot) ulkotapahtumista.
3. Tilaisuuksista, joihin järjestäjä tekee järjestyksen ylläpitoa koskevia toimenpiteitä (esim. asettaa järjestyksenvalvojia).
4. Myöhäisiltan tai yöhön kestävästä tapahtumista (klo 21.00 jälkeen), joista saattaa aiheutua häiriötä lähiympäristöön.
5. Tilaisuuksista, jotka herättävät voimakkaita tunteita ja vastustusta → on vaarana, että tilaisuutta häiritään.

Poliisille tehtävästä yleisötilaisuusilmoituksesta tulisi selvittää seuraavat asiat;

- 1) Tilaisuuden järjestäjän ja vastuuhenkilöiden nimet ja yhteystiedot (puhelin, sähköposti)
 - ☐ myös järjestyksenvalvonnasta vastaava, jos on eri henkilö
- 2) Tilaisuuden järjestämispaikka ja –aika (ml. kesto ja aluerajat) sekä kulkueissa reitti.
 - ☐ tarvittaessa alueen selvennykseksi erillinen karttapohjaliite, johon on merkitty tapahtumaan varattu alue ja tärkeimmät toimintapaikat.
- 3) Tilaisuuden ohjelma (aikatauluineen ja esiintyjineen).
 - ☐ tarvittaessa toiminnan kuvaus, jos se ei käy ilmi ohjelmasta.
- 4) Järjestäjän arvio tilaisuuteen osallistuvien lukumäärästä.
- 5) Järjestäjän suunnitelmat järjestyksen- ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.
 - ☐ omat suunnitelmat järjestyksenvalvojien asettamisesta.
- 6) Aluevaraukset ja liikennejärjestelyt (alueen omistajan/haltijan käyttöluvut).
 - ☐ katujen ja alueiden sulkemiset, tilapäiset liikennemerkit.
 - ☐ mahdollisten liikenteenohjaajien tarve.
- 7) Mahdollinen alkoholijuomien anniskelu, avotulen ja pyrotekniikan käyttö, äänen-vahvistimien käyttö, elintarvikkeiden myynti, WC-fasiliteettien hankinta.
- 8) Tilaisuuden tilapäiset rakennelmat kuten katsomot, esiintymisalueet, lava, telttä, katos, ramppi, rata.
- 9) Yleisön osallistuminen tapahtumaan.
 - ☐ muuta kuin tilaisuuden seuranta, kuuntelemista.
- 10) Järjestäjän ottamat vakuutukset.
- 11) Järjestäjän tekemät ilmoitukset tilaisuudesta pelastuslaitokselle, ympäristökeskukselle, hätäkeskukselle, ilmailuviranomaisille, merivalvontaviranomaiselle ym.
 - ☐ riittää, kun ilmoittaa kenelle on ilmoituksen tehnyt.
- 12) Mahdollinen pelastuslaitoksen hyväksymä pelastussuunnitelma,
 - ☐ pelastuslaki (379/2011) 16 §; yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma.

Pelastussuunnitelma on tehtävä (VN asetus 407/2011, 3 §), kun

- osallistujia on vähintään 200 henkilöä.
- käytetään avotulta, pyroteknisiä tuotteita.

Poliisilla on oikeus kieltää yleisötilaisuuden järjestäminen, jos (KokL 15 §)

- ☐ tilaisuuden järjestäminen on lainvastaista
- ☐ järjestystä ja turvallisuutta ei voida ylläpitää

- ☐ tilaisuuden järjestäminen aiheuttaa vaaraa terveydelle tai vahinkoa omaisuudelle
- ☐ tilaisuuden järjestäminen aiheuttaa huomattavaa haittaa sivullisille tai ympäristölle.

Yleisötilaisuuden järjestäjän on peruutettava tai keskeytettävä tilaisuus tai määrättävä se päättymään 15 §:ssä mainituilla perusteilla. Poliisilla ja järjestyksenvallvoilla on vastaavilla perusteilla oikeus estää tai keskeyttää yleisötilaisuus tai määrätä se päättymään, jos muut toimenpiteet eivät ole osoittautuneet riittäviksi (KokL 22 §).

Keskeyttämis- ja peruuttamisoikeus koskee myös tilaisuuteen kuuluvaa ohjelmanumeroa tai muuta tapahtumaa.

Kokoontumislakia ei sovelleta julkisyhteisöjen järjestämiin virallisiin tilaisuuksiin eikä uskonnollisten yhdyskuntien tunnusomaiseen toimintaan kuuluviin tilaisuuksiin, jotka järjestetään julkista uskonnonharjoitusta varten yhdyskunnan omissa tai niitä vastaavissa tiloissa (KokL 2 § 4 mom.).

- ☐ Julkisyhteisöjen virallisia tilaisuuksia olisivat esimerkiksi puolustusvoimien paraatit, itsenäisyyspäiväjuhlat, kuntien viralliset vuosijuhlat, valtion järjestämät hautajaiset sekä yliopistojen promootiojuhlallisuudet ja lukuvuoden avajaiset kulkueineen. Sitä vastoin muut julkisyhteisöjen järjestämät tilaisuudet kuuluisivat kokoontumislain soveltamisalaan. Tällaisia olisivat esimerkiksi kuntien järjestämät kulttuuritapahtumat.
- ☐ Kokoontumislakia ei sovellettaisi uskonnollisen yhdyskunnan tavanomaiseen, uskonnolliseen toimintaan kuuluviin tilaisuuksiin kuten jumalanpalveluksiin, messuihin, vesipereihin, ristisaattoihin ja muihin näihin rinnastettaviin tilaisuuksiin, joita yleensä säännellään yhdyskunnan sisäisissä normeissa. Sitä vastoin muut uskonnollisten yhdyskuntien järjestämät tilaisuudet kuuluisivat kokoontumislain soveltamisalaan.

Uskonnollisella yhdyskunnalla tarkoitetaan uskonnonvapauslain 2 §:n mukaisia evankelis-luterilaista kirkkoa ja ortodoksista kirkkokuntaa sekä 2 luvun mukaisesti rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia.

12.4 Yksityinen tilaisuus

Jos tilaisuuteen osallistuminen edellyttää kutsua tai määrätyn yhteisön jäsenyyttä (tilaisuuden järjestäjä tietää keitä tilaisuudessa on, tilaisuus ei ole avoin), on kyse yksityistilaisuudesta, mutta siihen sovelletaan kokoontumislain säännöksiä yleisötilaisuudesta (mm. ilmoitusvelvollisuus, järjestyksen ylläpito), jos;

- ☐ siihen osallistuu suuri määrä ihmisiä
 - Tilaisuutta ei voida pitää kotikutsuina tai perhejuhlana osallistujamäärän vuoksi.
 - Käytännössä 200 henkilöä on pidetty suurena määränä jo huvilain aikana.
- ☐ tilaisuuden laatu tai muut erityiset syyt edellyttävät.
 - Tilaisuus on osana elinkeinotoimintaa
 - Tilaisuuteen tulevilta (vaikkakin vain osalta) peritään pääsymaksu
 - Tilaisuudella on vaikutuksia (häiriötä tai vaaraa) lähiympäristöön

Yksityistilaisuuden järjestäjä voi asettaa järjestyksenvalvoja yksityistilaisuuteen (LYTP 26 §). Asetetun järjestyksenvalvojan täytyy tuolloin olla turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija tai tämän palveluksessa oleva järjestyksenvalvoja.

Pelastussuunnitelma

Pelastuslain (379/2011) 16 §:n (+ VN asetus pelastustoimesta 407/2011) mukaan tilaisuudesta (sekä yleinen että yksityinen) on laadittava pelastussuunnitelma pelastuslaitokselle, kun

- ☐ Tilaisuudessa arvioidaan olevan yhtä aikaa läsnä vähintään 200 henkilöä.
- ☐ Tilaisuudessa käytetään avotulta, ilotulitteita tai palo- ja räjähdysvaarallisia kemikaleja. (Avotulella tarkoitetaan pelastuslain mukaan nuotiota tai muuta vastaavaa tulen käyttöä, josta tulen on mahdollista päästä irti maapohjan tai kipinöinnin kautta).
- ☐ Tapahtumapaikan poistumisjärjestelyt poikkeavat tavanomaisesta.
- ☐ Tapahtuman luonne aiheuttaa erityistä vaaraa ihmisille.

Jos yksityistilaisuudesta täytyy tehdä pelastussuunnitelma, on siitä ilmoitettava poliisillekin, eli siihen sovelletaan kokoontumislain säännöksiä yleisötilaisuudesta.

12.5 Järjestys yleisessä kokouksessa, yleisötilaisuudessa ja yksityisessä tilaisuudessa

Tilaisuuden järjestäjä vastaa järjestyksen ylläpidosta tilaisuudessa (KokL 17 §).

Tilaisuuden järjestäjällä on itsenäinen oikeus asettaa tilaisuuteen poliisin hyväksymiä järjestyksenvalvoja ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta (LYTP 26 §).

- ☐ Poliisin hyväksymiä järjestyksenvalvoja ovat;
 - voimassa olevan järjestyksenvalvojakortin omaavat henkilöt.
 - yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuuksiin poliisin erillisellä päätöksellä hyväksymät henkilöt (LYTP 37 §; tilapäinen järjestyksenvalvoja).
- ☐ Yksityistilaisuudessa voi järjestyksenvalvojana toimia vain turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija tai tämän palveluksessa oleva järjestyksenvalvoja (LYTP 26 § 4 mom.).

Tilapäiset järjestyksenvalvojat (LYTP 37 §)

- ☐ Tilapäisiä järjestyksenvalvoja voidaan hyväksyä ainoastaan kokoontumislain mukaisiin yleisötilaisuuksiin ja yleisiin kokouksiin.
- ☐ Tilaisuudessa, johon asetetaan tilapäisiä järjestyksenvalvoja, tulee olla myös JV -kortin omaavia koulutettuja järjestyksenvalvoja.
- ☐ Ei saa kantaa tehtävässään voimankäyttövälineitä, mm käsirautoja (LYTP 49 §).
- ☐ Suppeammat toimivaltuudet; ei ole LYTP:n mukaisia kiinniotto- ja säilöissäpito-oikeuksia.

Järjestyksenvalvojen toimialueena on (LYTP 25, 26 §);

- ☐ Tapahtuma-alue
- ☐ Tapahtuma-alueen välitön läheisyys (yleisötilaisuus, yleinen kokous);
 - alue, josta häiritään tai vaarannetaan tilaisuuden kulkua, oleskellaan tilaisuuden vuoksi.
 - sisääntuloporttien edustat, joissa yleisö odottaa sisäänpääsyä.
 - ei kuitenkaan puututa ohikulkijoiden oikeuksiin.
- ☐ Tapahtuma-alueen paikoitusalue ja sinne johtavat tiealueet (yleisötilaisuus ja yleinen kokous).
- ☐ Muut vastaavat tilaisuuden järjestämiseen liittyvät alueet (yleisötilaisuus ja yleinen kokous).

Toimialue ei voi kuitenkaan olla laajempi kuin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on välttämätöntä.

12.6 Poliisin oikeus antaa ohjeita ja määräyksiä

Poliisi voi tarvittaessa antaa tilaisuuden järjestämisestä ennakolta tai tilaisuuden aikana ohjeita ja määräyksiä (KokL 20 §):

- ☐ yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi (esim.)
 - määrätä järjestyksenvalvojen vähimmäismäärän, heidän toimialueensa ja -aikansa
 - määrätä järjestyksenvalvojat tarkastamaan tilaisuuteen tulevat kiellettyjen aineiden tai esineiden löytämiseksi (KokL 23 §).
 - kieltää päihdyttävien aineiden hallussapito (KokL 23 §, sama oikeus on tilaisuuden järjestäjällä)
- ☐ terveyden, omaisuuden tai ympäristön vahingoittumisen estämiseksi taikka ympäristölle aiheutuvan haitan rajoittamiseksi (esim.)
 - ilmoitukset ympäristönsuojeluviranomaisille; melu, elintarvikkeet, WC -tilat.
 - ilmoitukset pelastusviranomaisille; pelastussuunnitelma, tilapäiset rakennelmat, avotuli.
 - esiintymis-, kilpailu- ja toiminta-alueiden eristäminen yleisöstä ja muista alueen käyttäjistä.
- ☐ sivullisten oikeuksien turvaamiseksi (esim.)
 - vastuuvakuutuksen ottaminen (KokL 16 §)
- ☐ liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi (esim.)
 - liikennejärjestelyistä sopiminen, liikenteenohjaajien määrääminen.

Poliisin antamat ohjeet voivat olla kirjallisia (yleensä ennakolta erillisessä tilaisuutta koskevassa päätöksessä annetut) tai suullisia (yleensä poliisimiehen tapahtumapaikalla antamia).

12.7 Rangaistussäädökset

Kokoontumisrikkomus (KokL 26 §) → sakko

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1. laiminlyö yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden ilmoitusvelvollisuuden poliisille aiheuttaen huomattavaa vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle,
2. järjestää yleisötilaisuuden vastoin poliisin 15 §:n nojalla antamaa kieltoa,
3. rikkoo olennaisesti poliisin 10, 16 tai 20 §:n nojalla antamia määräyksiä,
4. laiminlyö olennaisesti järjestäjän tai puheenjohtajan velvollisuuden tai
5. rikkoo 23 §:n 1 momentissa säädetyn tai 3 momentin nojalla annetun kiellon (vaarallisten esineiden ja aineiden sekä alkoholin hallussapito),

Rangaistus syrjinnästä yleistä kokousta tai yleisötilaisuutta järjestettäessä säädetään rikoslain (39/1889) 11 luvun 11 §:ssä.

Rangaistus poliittisten toimintavapauksien loukkaamisesta säädetään rikoslain 14 luvun 5 §:ssä ja rangaistus kokouksen estämisestä rikoslain 14 luvun 6 §:ssä.

Rangaistus laittomasta naamioitumisesta säädetään rikoslain 17 luvun 13 a §:ssä

13. MAJOITUS- JA RAVITSEMISLIIKKEET

13.1 Majoitus- ja ravitsemisliikkeitä koskevia lakeja

Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta (MARAL, 308/2006).

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (LYTP; 1085/2015) säättää järjestyksenvälvojen asettamisesta majoitus- ja ravitsemisliikkeisiin.

Yleisötilaisuuksien järjestämiseen majoitus- ja ravitsemisliikkeessä sovelletaan kokoontumislakia (530/1999), jollei tilaisuus kuulu liikkeen tavanomaiseen toimintaan (MARAL 1 § 4 mom.).

- ☐ Tavanomaista toimintaa ravintolassa on mm. erilaiset esitykset (musiikki, tanssi ym.) karaoke.

13.2 Majoitustoiminta

Majoitustoiminnalla tarkoitetaan ammattimaisesti tapahtuvaa kalustettujen huoneiden tai muiden majoitustilojen tarjoamista tilapäistä majoitusta tarvitseville asiakkaille (MARAL 1 §).

- ☐ mm. hotelli, retkeilymaja, lomakeskus

Majoitustoiminnan harjoittaja on vastuussa siitä, että matkustajasta tehdään ilmoitus (matkustajailmoitus). Ryhmämatkalle osallistuvista matkustajista voidaan tehdä yhteinen matkustajailmoitus (MARAL 6 §).

- ☐ Poliisilla on oikeus saada matkustajatietoja majoitusliikkeistä (MARAL 8 §).

Majoitusliikkeen harjoittaja voi asettaa tai liikkeen sijaintipaikan poliisilaitos voi määrätä liikkeenharjoittajan asettamaan järjestyksenvälvoja majoitusliikkeeseen tai sen välittömään läheisyyteen (LYTP 26 §).

13.3 Ravitsemisliiketoiminta

Ravitsemistoiminnalla tarkoitetaan ammattimaisesti tapahtuvaa ruoan tai juoman tarjoamista yleisölle elintarvikelaissa (23/2006) tarkoitetussa elintarvikehuoneistossa nautittavaksi (MARAL 1 §).

- ☐ mm. ravintola, baari, kahvila, lounasravintola

13.3.1 Aukiolo ja järjestyksenvälvonta ravitsemisliikkeissä

Ravintolat voivat vapaasti päättää aukioloajoistaan.

Ravitsemisliikkeen harjoittaja voi asettaa tai liikkeen sijaintipaikan poliisilaitos voi määrätä liikkeenharjoittajan asettamaan järjestyksenvalvoja ravitsemisliikkeeseen tai sen välittömään läheisyyteen. (LYTP 26§)

- ☐ Ravitsemisliikkeen välitön läheisyys
- Ravintolan edustan jalkakäytävä, koskien ravintolaan tulevia ja sieltä poistuvia asiakkaita.
 - Ravintolaan tulevien jono → mm. jonottavien ohjaus niin, etteivät häiritse muita kuljijoita.

13.3.2 Asiakasvalinta

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on oikeus (MARAL 5§) evätä asiakkaaksi pyrkivältä pääsy liikkeeseen;

- ☐ jos siihen on järjestyksenpidon tai
- ☐ liikkeen toiminta-ajatuksen vuoksi perusteltu syy.

Toiminnanharjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on myös oikeus kieltäytyä tarjoilemasta asiakkaalle ruokaa tai juomaa ja tarvittaessa poistaa asiakas liikkeestä, jos hän häiritsee muita asiakkaita tai muutoin aiheuttaa häiriötä liikkeessä tai ei täytä liikkeeseen asetettuja asiakkaaksi pääsyn edellytyksiä.

Järjestyksenpitoon liittyvät syyt

- ☐ Henkilö on aiheuttanut aikaisemmin ravintolassa järjestyshäiriöitä ja muut kokonaisarvioon vaikuttavat seikat tapahtumahetkellä

Liikkeen toiminta-ajatukseen liittyvät syyt

- ☐ Ravitsemisliike voi asettaa esim. pukeutumiseen liittyviä vaatimuksia asiakkailleen.

Päihtymykseen liittyvä syy (Alkoholilaki)

Asiakasta, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, ei saa päästää anniskelupaikkaan. Anniskelupaikassa oleva asiakas, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, tulee poistaa anniskelupaikasta. (AlkoL 36§)

- Päihtynyttä henkilöä ei ole tarkemmin määritelty. Päihtyneenä voidaan kuitenkin pitää henkilöä, jonka toimintakyky on päihteistä johtuen selvästi heikentynyt:
 - liikkuminen on horjuvaa, puhe sammaltavaa / epäselvää, reagointi ja havainnointikyky ovat selvästi alentuneet.

Päihtymyksen, joka on selvästi havaittavissa, tunnusmerkkejä arvioidaan aina tilannekohtaisesti. Päihtymyksen arvioinnissa on otettava huomioon se, että päihtymykseen viittaavat

tunnusmerkit saattavat johtua sairaudesta tai vammasta. Tunnusmerkkien soveltaminen ei saa johtaa syrjintään sairauden tai vamman perusteella. (Aluehallintoviraston ohje 4/2018)

14. ALKOHOLIJUOMAN VÄHITTÄISMYyntI JA ANNISKELU

14.1 Alkoholiuomien vähittäismyyntipaikka

Vähittäismyyntillä tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa. (AlkoL 3§)

Alkoholiuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Alkoholiuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella eikä tämän alueen välittömässä läheisyydessä. Luvanhaltijan on tarvittaessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty. (AlkoL 35§)

Vähittäismyyntiluvan mukaisia alkoholijuomia, joissa on enemmän kuin 2,8 % alkoholia, saa vähittäismyydä vain kello 9:n ja 21:n välisenä aikana. (AlkoL 17 § ja 42 §)

14.2 Alkoholiuomien anniskelupaikka

Alkoholiuoman anniskelulla tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa. (AlkoL 3 §)

Alkoholiuomien anniskelua saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaan nautittaviksi hyväksytyllä anniskelualueella. Alkoholiuomien anniskelualue tulee rajata tai merkitä selvästi, ellei alueen rajoja voida muutoin selvästi havaita.

Anniskelualueella saa nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa. Anniskeltua alkoholijuomaa ei saa kuljettaa anniskelualueen ulkopuolelle eikä nauttia sen ulkopuolella. Lupaviranomainen voi anniskelualueen hyväksyessään sallia, että asiakkaat kuljettavat alkoholijuomia saman anniskelupaikan anniskelualueelta toiselle luvanhaltijan 56 §:ssä tarkoitetussa omavalvontasuunnitelmassa hyväksymällä tavalla.

Asiakasta, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, ei saa päästää anniskelupaikkaan. Anniskelupaikassa oleva asiakas, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, tulee poistaa anniskelupaikasta. (AlkoL 36§)

14.3 Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot

Enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu edellyttävät lupaa ja enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyynti kuuluu alkoholiyhtiön yksinoikeuden piiriin.

Enintään 2,8 painoprosenttia etyylialkoholia sisältäviä kiinteitä alkoholivalmisteita, esimerkiksi suklaamakeisia tai jäätelöitä, saa myydä vapaasti. Tätä vahvempien tuotteiden vähittäismyyntiä, anniskelua ja markkinointia koskevat alkoholilain alkoholijuomien säännökset kuten esimerkiksi ikärajat.

Alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on aihetta olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdasta poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi. (AlkoL 37§)

Alkoholijuomia myyvä ja vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena (AlkoL 38 §).

Asiakkaan omien alkoholijuomien tarjoilu ja nauttiminen anniskelupaikassa on aina kiellettyä. Ravintolassa järjestettävissä yksityistilaisuuksissa, kuten häissä, ei ole sallittua nauttia esimerkiksi häämaljana asiakkaan ulkomailta tuomaa samppanjaa, vaan yksinomaan laillisesti anniskeluun hankittuja alkoholijuomia.

14.4 Yleinen valvonta

Vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijan sekä hänen henkilökuntansa tulee valvoa 35—38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista ja vastata järjestyksenpidosta vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa.

Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa poistaa kieltoa rikkoneen tai selvästi päihtyneen henkilön luvanhaltijan hallitsemasta tilasta. Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa ottaa astian, joka on viety pois anniskelualueelta, kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää sen sisältämän alkoholijuoman. (AlkoL 39§)

Liikkeenharjoittajalla tai henkilökunnalla ei ole oikeutta käyttää voimakeinoja, esimerkiksi sisään pääsyn estämiseksi tai poistamisen suorittamiseksi. Voimakeinojen käyttämisen oikeus on ainoastaan järjestyksenvalvojalla.

14.5 Iän todistaminen

Alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva on velvollinen vaadittaessa todistamaan ikänsä alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua valvovalle henkilökunnalle ja tämän lain noudattamisen valvontaa suorittavalle viranhaltijalle viranomaisen myöntämällä kuvallisella henkilökortilla, ajokortilla tai passilla taikka viranomaisen myöntämällä muulla luotettavalla kuvallisella asiakirjalla. (AlkoL 40§)

Näitä voivat olla esimerkiksi pakolaisen matkustusasiakirja tai muukalaispassi. Myös Trafin mobiiliajokortti käy iän todistamiseen. Ulkomaiset viranomaisten antamat kuvalliset asiakirjat kelpaavat myös todistuksiksi, jos ne eivät vaikuta helposti väärennettäviltä ja niistä käy

ilmi luotettavasti henkilön ikä. Säännöksen tarkoituksena ei ole varmistua asiakkaan henkilöllisyydestä. Ratkaisevaa on asiakkaan iästä varmistuminen. (Aluehallintoviraston ohje 4/2018)

Alaikäisten oleskelua anniskelupaikassa ei ole alkoholilaissa kielletty. Luvanhaltija voi kuitenkin asettaa ikärajan anniskelupaikkaan.

Alkoholilaissa on säännös K-18 katsomotiloista. Anniskelualueeksi voidaan hyväksyä urheilu-, liikunta-, musiikki- tai muun niihin verrattavan tapahtuman katsomotila, jos se on varattu yksinomaan 18 vuotta täyttäneille henkilöille. K-18 katsomotilaan ei saa päästää alaikäisiä, kun siellä anniskellaan. (AlkoL 18 §).

14.6 Anniskeluaika

Alkoholijuomien anniskelu on sallittu kello 9:stä kello 1.30: een. Anniskelua saadaan kuitenkin jatkaa itsenäisyyspäivän, uudenvuoden, vapun ja juhannuksen aattoyönä kello 3: een.

Anniskeltujen alkoholijuomien nauttiminen on sallittu yhden tunnin ajan anniskeluajan päättymisen jälkeen. Anniskelupaikkaa ei tarvitse sulkea nauttimisajan päättyessä.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen voimaan tultua 1.3.2018 voimassa olevaan lupaan jatkaa anniskelua kello puoli kolmeen tai kello puoli neljään sovelletaan luvan myöntämishetkellä voimassa olleita säännöksiä luvan voimassaolon ajan, ellei luvanhaltija tee alkoholilain 44 §:ssä tarkoitettua jatkoaikailmoitusta (AlkoL 93 §).

14.7 Poikkeaminen anniskeluajasta

Anniskelua saa jatkaa kello 1.30: n jälkeen enintään kello 4: ään lupaviranomaiselle tehdyn kirjallisen ilmoituksen perusteella (jatkoaikailmoitus). Ilmoitus on toimitettava lupaviranomaiselle vähintään kolme viikkoa ennen suunnitellun jatkoajan käyttöönottoa. Ilmoituksessa on annettava jatkoaika-anniskelun kestoa ja ajankohtia koskevat sekä anniskelutoiminnasta aiheutuvien vaikutusten arviointia varten tarpeelliset tiedot.

Anniskelua saa jatkaa 1 momentissa tarkoitettuna aikana ulkotilassa ja anniskelun saa aloittaa aikaisintaan kello 7, jos lupaviranomainen on myöntänyt siihen luvan (jatkoaikalupa). Lupaa ei saa myöntää ulkotilaan, jos anniskelusta voi syntyä terveyshaittaa asuin- ympäristössä. Lupa anniskelun aloittamiseen aikaisintaan kello 7 saadaan myöntää vain luvanhaltijan majoituspaikan aamiaistarjoiluun. Anniskelua ei saa jatkaa kello 1.30: n jälkeen 19 §:n 1 momentissa tarkoitettulla anniskelualueella.

Lupaviranomaisen on toimitettava jatkoaikailmoitus terveydensuojelulain (763/1994) 15 §:ssä tarkoitettua käsittelyä varten kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Lupaviranomaisen oikeudesta asettaa anniskelulupaa koskevia rajoituksia ja ehtoja säädetään 22 §:n 2 momentissa. Lupaviranomainen saa kieltää anniskelun jatkamisen, jos terveydensuojeluviranomainen toteaa siitä aiheutuvan terveydensuojelulaissa tarkoitettua

terveyshaittaa lähiympäristön asukkaille eikä haittaa voida ehkäistä luvanhaltijan toimenpiteillä, joiden toteuttamiseen on terveyshaitan tiedoksi antamisen jälkeen varattu kohtuullinen aika.

Kunnalla on oikeus, jos yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuu anniskelun jatkamisesta vähäistä suurempaa haittaa, kieltää anniskelun jatkaminen tai rajoittaa sitä sillä kunnan alueella, johon haitta kohdistuu. Kunnan päätös voi koskea kaikkia viikonpäiviä tai määrättyjä viikonpäiviä ja se voi olla voimassa toistaiseksi tai määräajan. Päätös tulee voimaan aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös on tullut lainvoimaiseksi. (AlkoL 44§)

14.8 Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Jos anniskelua jatketaan anniskelupaikassa kello 1.30: n jälkeen, luvanhaltijan tulee asettaa yksi järjestyksenvälvoja jokaista alkavaa sataa asiakasta kohti valvomaan järjestystä ja turvallisuutta anniskelupaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä kello 1.30: stä asiakkaiden alkoholijuomien nauttimisen päättymiseen asti, ellei lupaviranomainen ole toisin määrännyt. (AlkoL 45 §.)

Lupaviranomainen voi pienentää 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta tai poistaa sen kokonaan, jos luvanhaltija esittää jatkoaikailmoituksessa tai kirjallisessa hakemuksessa, että vaatimus on selvästi tarpeeton paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi, tai edellyttää useampien järjestyksenvälvojen määräämistä, jos se on 22 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla välttämätöntä.

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 41 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 36 §:n 2 ja 3 momentin ja 43 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti. Alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. (AlkoL 45§)

14.9 Tarkastus ja tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaiset saavat tarkastaa tämän lain valvontaa varten luvanhaltijan tiloja, toimintaa ja asiakirjoja sekä alkoholipitoisen aineen kuljetuksia.

Valvontaviranomaisten edustajille on turvattava esteetön pääsy valvottaviin tiloihin ja asiakirjoihin, oikeus tallentaa valvonnassa tarvittavia tietoja ja oikeus saada korvauksetta valvontaa varten tarvittavat näytteet. Valvontatarkastukseen sovelletaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa ja majoitushuoneessa tarkastus saadaan tehdä vain, jos on perusteltua syytä epäillä tätä lakia rikotun tai rikottavan laissa rangaistavaksi säädetyllä teolla tai laiminlyönnillä, josta voi seurata vankeutta. Tarkastuksen on oltava välttämätön rikoksen selvittämiseksi tai estämiseksi.

Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta toimintaansa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. (AlkoL 62§)

14.10 Poliisin kiello

Jos vähittäismyynti- tai anniskelupaikan henkilökunta ei kykene säilyttämään järjestystä vähittäismyynti- tai anniskelupaikassa, asiakaspaikkamäärää koskevia rakentamis-, turvallisuus- tai anniskelumääräyksiä on merkittävästi rikottu, tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistaminen alueella sitä edellyttää, poliisi voi kieltää vähittäismyyntin tai anniskelun enintään meneillään olevan myynti- tai anniskeluajan ajaksi. Kiellosta on ilmoitettava lupaviranomaiselle. (AlkoL 67§)

15. LEIRINTÄALUEET JA MATKUSTAJA-ALUKSET

15.1 Leirintäalueet

Ulkoilulain (UL; 606/1973) 3 luvussa säännellään leirintäalueista. LYTP 26 § säättää järjestyksenvalvojen asettamisesta leirintäalueille.

Leirintäalueella tarkoitetaan tässä laissa aluetta, jolla majoitutaan tilapäisesti ja yleensä vapaa-aikana leirintämökkiin, telttaan, matkailuperävaunuun tai matkailuajoneuvoon ja jolla on yhteensä vähintään 25 leirintämökkiä taikka teltalle, matkailuperävaunulle tai matkailuajoneuvolle varattua paikkaa. Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue (UL 18 §).

Leirintäalueen pitäjä vastaa järjestyksestä ja turvallisuudesta leirintäalueella ja sen välittömässä läheisyydessä (UL 24 §).

Leirintäalueen pitäjällä ja leirintäalueen henkilökuntaan kuuluvalla on leirintäalueen järjestyksenpidon tai leirintäalueen käyttötarkoituksen vuoksi oikeus kieltää leirintäalueelle pyrkivältä pääsy alueelle ja tarvittaessa poistaa henkilö alueelta (UL 22 §).

☐ Ei kuitenkaan oikeutta voimakeinojen käyttöön.

Alue, jolle on tarkoitus enintään 14 vuorokauden ajaksi majoittaa telttoihin tai enintään tämän ajan siellä pidettäviin matkailuperävaunuihin tai matkailuajoneuvoihin yli 100 henkilöä, on tilapäinen leirintäalue. Tilapäiseen leirintäalueeseen sovelletaan 19 ja 24 §:n säännöksiä leirintäalueista (UL 25 §).

15.1.1 Järjestyksenvalvojan asettaminen

Leirintäalueen pitäjä voi asettaa järjestyksenvalvoja:

3) ulkoilulaissa (606/1973) tarkoitetulle leirintäalueelle (LYTP 26 §);

Järjestyksenvalvoja voidaan asettaa myös leirintäalueen välittömään läheisyyteen. Järjestyksenvalvojan toimialuetta ei tule kuitenkaan asettaa laajemmaksi kuin se järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on välttämätöntä.

Leirintäalueen sijaintipaikan poliisilaitos voi määrätä toiminnanharjoittajan asettamaan alueelle riittävän määrän järjestyksenvalvoja, jos siihen on järjestyksen ja turvallisuuden säilymiseksi erityinen syy. (LYTP 26§)

15.1.2 Kotirauhan suoja

Kotirauhan rikkominen RL 24:1 § ([13.12.2013/879](#))

Joka oikeudettomasti tunkeutuu taikka menee salaa tai toista harhauttaen kotirauhan suojaamaan paikkaan taikka kätkeytyy tai jää sellaiseen paikkaan tai

rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittämällä esineitä tai muulla vastaavalla tavalla, on tuomitava kotirauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

RL 24:11 § (9.6.2000/531) Määritelmä

Kotirauhan suojaamia paikkoja ovat asunnot, loma-asunnot ja muut asumiseen tarkoitetut tilat, kuten hotellihuoneet, teltat, asuntovaunut ja asuttavat alukset, sekä asuintalojen porraskäytävät ja asukkaiden yksityisaluetta olevat pihat niihin välittömästi liittyvine rakennuksineen.

Perusoikeuksiin kuuluva kotirauha nauttii erityistä suojaa. Kotirauhan suojan piiriin kuuluvat muun muassa leirintäalueella olevat majoitustilat kuten esimerkiksi teltta, asuntoauto sekä asuntovaunu. Eduskunnan oikeusasiamiehen vuonna 2007 antaman ratkaisun mukaan auto ei lähtökohtaisesti kuulu kotirauhan suojan piiriin. Siitä huolimatta kynnyksen puuttua esimerkiksi autossa tapahtuvaan alkoholinnauttimiseen pitää olla korkea. Kotirauhan suojaamalla alueella henkilöllä voi olla hallussaan kiellettyjä esineitä kuten teräaseita.

Leirintäalueiden turvallisuuden ylläpitämisen osalta on muistettava myös se, että leirintäalueille on laadittava pelastuslain edellyttämä pelastussuunnitelma (VN asetus 407/2011). Leirintäalueella tulee olla helposti saatavissa alkusammutuskalustoa tulipalon varalta.

Kokoontumislain säännöksiä ei sovelleta leirintäalueisiin, ellei leirintäalueella järjestetä yleisiä kokouksia tai yleisötilaisuuksia, esimerkiksi tansseja. Leirintäalueilla oleviin majoitus- ja ravitsemisliikkeisiin sovelletaan kyseisten liikkeiden harjoittamisesta annettua lakia. Leirintäalueilla oleviin kauppoihin ja kioskeihin sovelletaan vastaavasti niistä annettuja säännöksiä.

15.2 Matkustaja-alukset

Matkustaja-alus; kauppamerenkulkuun käytettävä alus, joka kuljettaa enemmän kuin 12 matkustajaa (Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä 1686/2009)

Merityösopimuslaki (17.6.2011/756), joka tuli voimaan 1.8.2011, kumosi merimieslain (423/1978). Lain 13 luvun 18 -19 §:ssä säädellään järjestyksen ylläpitämisestä matkustaja-aluksella.

Merilain (674/1994) 15 luvun 4 §:ssä säännellään laivamatkustajan velvollisuuksista.

LYTP 26 § säättää järjestyksenvalvojien asettamisesta matkustaja-aluksille.

MerityösL 13 Luku 18 § Järjestyksen ylläpitäminen

Päälliköllä ja häntä avustavalla henkilöllä on oikeus käyttää aluksessa sellaisia järjestyksen ylläpitämiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon vastarinnan vaarallisuus ja tilanne muutenkin.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

MerityösL 13 Luku 19 § Aluksesta poistumisen estäminen

Aluksen päällikkö saa estää aluksessa tehdystä rikoksesta todennäköisin syin epäiltyä työntekijää poistumasta alukselta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta ja epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden, epäiltyjen rikosten määrän tai laadun taikka muiden vastaavien seikkojen perusteella on syytä epäillä, että hän lähtee pakoon taikka muuten välttää esitutkintaa tai oikeudenkäyntiä, eikä poistumisen estäminen ole kohtuutonta ottaen huomioon asian laatu sekä rikoksesta epäillyn terveydentila ja muut henkilökohtaiset olosuhteet.

Merilaki 15 luku 4 § Matkustajaa koskevat velvollisuudet

Matkustaja on kuljetuksen aikana velvollinen noudattamaan järjestyksestä ja turvallisuudesta annettuja määräyksiä.

Pakkokeinoista säädetään merityösopimuslain (756/2011) 13 luvun 18 ja 19 §:ssä. Mitä mainitussa 19 §:ssä säädetään työntekijästä, koskee myös matkustajaa.

15.2.1 Järjestyksenvalvojan asettaminen matkustaja-alukselle

Aluksen päällikkö voi asettaa järjestyksenvalvoja:

- 4) merilain (674/1994) 15 luvussa tarkoitetulle matkustajien kuljettamista suorittavalle alukselle; (LYTP 26§)

Järjestyksenvalvoja voidaan asettaa myös aluksen välittömään läheisyyteen. Järjestyksenvalvojan toimialuetta ei tule kuitenkaan asettaa laajemmaksi kuin se järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on välttämätöntä.

Matkustaja-aluksen päällikkö vastaa järjestyksestä ja turvallisuudesta aluksella ja sen välittömässä läheisyydessä. Aluksen päällikkö ja häntä avustava henkilö voivat käyttää tehtävän suorittamiseksi myös voimakeinoja, joita vastarinnan vaarallisuuteen nähden ja tilanne muutoin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Aluksen päällikkö voi myös asettaa järjestyksenvalvoja tähän tehtävään.

15.3 Yliopistot ja ammattikorkeakoulut

LYTP 26 § säättää järjestyksenvalvojen asettamisesta yliopiston tai ammattikorkeakoulun toimipaikkaan.

Yliopisto tai ammattikorkeakoulu voi asettaa järjestyksenvalvoja:

- 6) Yliopistolaissa (558/2009) tarkoitetun yliopiston ja ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitetun ammattikorkeakoulun toimipaikkaan (LYTP 26§).

Hallituksen esitoissa ei toimipaikkaa ole tarkemmin määritetty. Yleisen käsityksen mukaan toimipaikaksi tulisi katsoa yliopiston ja ammattikorkeakoulun rakennukset, joissa opetusta annetaan. Tällöin määritelmän ulkopuolelle jäisi mm. opiskelijoiden asuinalueet, kampusalueet.

16. JÄRJESTYKSENVALVOJAN ASETTAMINEN - MUUT ALUEET JA PAIKAT

Luvussa 2.8 on käsitelty LYTP 28 §: ää, jossa on määritelty, kuinka poliisilaitos voi hake-
muksesta antaa luvan asettaa järjestyksenvalvoja poliisin tai rajavartiolaitoksen avuksi
alueellaan sijaitsevaan;

- 1) terveyden- tai sosiaalihuollon toimipisteeseen koulukoteja tai lastensuojelulaitoksia lu-
kuun ottamatta,
- 2) kansaneläkelaitoksen toimipisteeseen,
- 3) työ- ja elinkeinotoimistoon,
- 4) kauppakeskukseen,
- 5) liikenneasemalle,
- 6) satamaan,
- 7) lentopaikkaan tai
- 8) joukkoliikenteen kulkuneuvoon.
- 9) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistami-
sesta ja auttamisesta annetussa laissa (746/2011) tarkoitettuun vastaanotto- ja järjes-
telykeskukseen

Yksittäiset säädöstekstissä olevat paikkanimikkeet eivät sellaisenaan kerro tarkasti minkä-
laisista paikoista on kyse. Seuraavissa luvuissa on esitelty HE 22/2014:ssa mainitut tar-
kennukset.

16.1 Terveyden- tai sosiaalihuollon toimipiste

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisella terveyden- tai sosiaalihuollon toimipisteellä tar-
koitetaan potilaan asemasta ja oikeudesta annetun lain (785/1992) 2 §:n 4 kohdassa tar-
koitettuja

- ☐ terveydenhuollon toimipaikkoja ja
- ☐ niiden erillisiä toimipisteitä,
- ☐ työvoimapolitiittisia, opintopoliittisia tai sosiaalisia etuuksia käsitteleviä
 - valtion ja
 - kuntien virastoja sekä
- ☐ päihdehuoltolaissa tarkoitettuja
 - päihdehuoltoyksiköitä tai
 - niiden toimipisteitä

lukuun ottamatta sellaisia laitostyyppisiä yksiköitä, joita ei voida pitää yleisinä paikkoina.
Koulukodit ja lastensuojelulaitokset on rajattu säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle, jo-
ten tällaisiin paikkoihin järjestyksenvalvoja ei voi asettaa.

16.2 Kansaneläkelaitoksen toimipiste

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisella Kansaneläkelaitoksen toimipisteellä tarkoitetaan

- ☐ sellaista toimipistettä, jota Kansaneläkelaitos käyttää asiakaspalveluun.

16.3 Työ- ja elinkeinotoimisto

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työ- ja elinkeinotoimisto on käsitteenä sikäli uusi, että järjestyslaissa on käytetty esitetyn paikan sijasta käsitettä työvoima- ja elinkeinotoimisto. Säännös vastaa nykyistä terminologiaa ja työ- ja elinkeinotoimistolla tarkoitettaisiin

- ☐ elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetussa laissa (897/2009) tarkoitetun työ- ja elinkeinotoimiston toimipaikkoja.

16.4 Kauppakeskus

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua kauppakeskusta ei järjestyslaissa ole määriteltä. Käytännössä tämä ei kuitenkaan ole aiheuttanut epäselvyyksiä.

Kauppakeskuksella tarkoitetaan kuitenkin tässä laissa

- ☐ vähintään yhden kiinteistön käsittävää vähittäiskauppojen ja muiden liiketilojen keskittymää.

16.5 Liikenneasema

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaisella liikenneasemalla tarkoitetaan

- ☐ edelleen joukkoliikenteen kulkuneuvoille tarkoitettua
 - asema-aluetta kiinteistöineen,
 - asemalaitureineen ja
 - muine asemaan kiinteästi kuuluvine alueineen.

16.6 Satama

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaisella satamalla tarkoitetaan

- ☐ eräiden alusten ja niitä palvelevien satamarakenteiden turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain (485/2004) 2 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdissa tarkoitettuja
 - sataman turvatoimialuetta ja
 - satamarakenteita.

16.7 Lentopaikka

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaisella lentopaikalla tarkoitetaan

- ☐ ilmailulain (1194/2009) 81 §:n 1 momentissa määriteltyä lentopaikkaa.

16.8 Joukkoliikenteen kulkuneuvo

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukainen joukkoliikenteen kulkuneuvo voi olla

- ☐ linja-, osto- tai muussa säännönmukaisessa henkilöliikenteessä oleva
 - linja-auto,
 - juna,
 - raitiovaunu,
 - metro sekä
 - kotimaan liikenteessä käytettävä matkustaja-alus.

16.9 Vastaanotto- ja järjestelykeskus

Pykälän 1 momentin 9 kohdan mukaisella vastaanotto ja järjestelykeskuksella tarkoitetaan:

Vastaanottokeskuksella tarkoitetaan paikkaa, johon kansainvälistä suojelua hakeva ja tilapäistä suojelua saava majoitetaan ja joka järjestää kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan vastaanottopalvelut.

- ☐ Mainitussa lainkohdassa on erikseen todettu, että lapsille tarkoitetut ryhmäkodit ja tukiasuntolat ovat myös vastaanottokeskuksia.

Järjestelykeskuksella tarkoitetaan puolestaan paikkaa, johon majoitetaan ulkomaalaislain (301/2004) 109 tai 133 §:ssä tarkoitettuja ulkomaalaisia ja joka järjestää heidän vastaanottopalvelunsa.

17. SUUNNITELMAT JA TOIMINTAOHJEET

17.1 Pelastussuunnitelma

Alueen tai tietyn paikan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyy myös velvollisuus erilaisten lainsäädännössä edellytettyjen suunnitelmien laatimiseksi. Keskeinen tällainen suunnitelma on pelastuslaissa säädetty pelastussuunnitelma. Pelastussuunnitelma on laadittava muun muassa; majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitettuihin majoitusliikkeisiin sekä ulkoilulaissa (606/1973) tarkoitetuille leirintäalueille ja tilapäisille leirintäalueille, urheilu- ja näyttelyhalleihin, teattereihin, messualueille, moottoriradoille, huvipuistoille sekä edellä mainittuja vastaaviin kokoontumispaikkoihin, kauppakeskuksiin ja vastaaviin tiloihin sekä yli 400 neliömetrin myymälöihin. Pelastussuunnitelma on myös aina laadittava yli 50 asiakaspaikan ravintoloihin ja vastaaviin tiloihin.

Myös yleisötilaisuuksiin ja muihin tapahtumiin on laadittava pelastussuunnitelma, jos paikalla arvioidaan olevan samanaikaisesti vähintään 200 henkilöä, käytetään avotulta, ilitteita tai muita pyroteknisiä tuotteita tai erikoistehosteina palo- ja räjähdysvaarallisia kemikaaleja, tapahtumapaikan poistumisjärjestelyt poikkeavat tavanomaisesta tai tapahtuman luonne aiheuttaa erityistä vaaraa ihmisille

Jos samaa kohdetta varten tulee muun lain kuin pelastuslain nojalla laatia pelastus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, pelastussuunnitelmaa ei tarvitse laatia. Tällöin pelastussuunnitelmassa selvitettäviä tietoja vastaavat tiedot voidaan koota muun lain nojalla laadittavaan suunnitelmaan.

Pelastussuunnitelmassa on selvitettävä muun muassa ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset, toimenpiteet vaaratilanteiden estämiseksi, poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt. Suunnitelmasta on käytävä ilmi myös turvallisuushenkilöstö sekä sen varaaminen ja kouluttaminen tehtäviin sekä muun henkilöstön tai asukkaiden perehdyttäminen tehtäviinsä. Pelastussuunnitelmassa on otettava tarpeen mukaan huomioon kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö.

Pelastussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla, ja siitä on tiedotettava tarvittavalla tavalla asianomaisen rakennuksen tai muun kohteen asukkaille ja työntekijöille sekä muille, joiden on osallistuttava pelastussuunnitelman toimeenpanoon. Pelastussuunnitelma tai sen yhteenvedo on toimitettava alueen pelastusviranomaiselle tämän antamien ohjeiden mukaisesti.

Jos samaa kohdetta varten tulee muun lain kuin pelastuslain taikka toimivaltaisen viranomaisen antaman määräyksen nojalla laatia turvallisuus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, erillistä pelastussuunnitelmaa ei tarvitse laatia, vaan vastaavat asiat voidaan koota mainittuun muuhun suunnitelmaan. Tästä on mainittava suunnitelmassa.

17.2 Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma

Pelastuslain 16 §:ssä tarkoitettu yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma on laadittava yleisötilaisuuteen tai tapahtumaan, jossa:

- 1) arvioidaan olevan läsnä samanaikaisesti vähintään 200 henkilöä;
- 2) käytetään avotulta, ilotulitteita tai muita pyroteknisiä tuotteita taikka erikoistehosteina palo- ja räjähdysvaarallisia kemikaaleja;
- 3) tapahtumapaikan poistumisjärjestelyt poikkeavat tavanomaisesta; tai
- 4) tapahtuman luonne aiheuttaa erityistä vaaraa ihmisille.

Jos samaa yleisötilaisuutta tai tapahtumaa varten tulee muun lain kuin pelastuslain taikka toimivaltaisen viranomaisen antaman määräyksen nojalla laatia turvallisuus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, erillistä yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmaa ei tarvitse laatia, vaan pelastuslain 16 §:n 2 momentissa säädettyt suunnitelman sisältöä koskevat seikat voidaan koota mainittuun muuhun suunnitelmaan. Tästä on mainittava suunnitelmassa. Pelastuslaitoksen tulee antaa neuvontaa yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman laadinnasta.

17.3 Toimintaohjeet

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijalla on oltava sellaiset yleiset kirjalliset ohjeet, joiden avulla vartija ja järjestyksenvalvoja kykenevät suorittamaan vartioimis- ja järjestyksenvalvontatehtävänsä oikein ja turvallisesti (toimintaohjeet). Jos olot vartioimisalueella, vartioimiskohteessa tai järjestyksenvalvojan toimialueella sitä edellyttävät, turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijalla tulee olla lisäksi erilliset vartioimisalue-, vartioimiskohde- tai toimialuekohtaiset toimintaohjeet.

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan on pidettävä toimintaohjeet nähtävillä toimipaikoillaan sekä tarvittaessa vartioimisalueillaan ja toimialueillaan siten, että niillä vartijoilla ja järjestyksenvalvojoilla, joita ohjeet koskevat, on mahdollisuus perehtyä niihin. (LYTP 82 §)

LYTP 82 §:ssä säädetään yleisistä tai erityisistä toimintaohjeista.

Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltija on velvollinen laatimaan toimintaohjeet myös kaikkiin järjestyksenvalvojatehtäviin.

Pykälän 1 momentin mukaan sellaiset yleiset kirjalliset toimintaohjeet, joiden avulla vartija tai järjestyksenvalvoja kykenee suorittamaan tehtävänsä oikein ja turvallisesti, ovat aina pakolliset.

Tällaiset toimintaohjeet koskevat kaikkia vartijan tai järjestyksenvalvojan tehtäviä. Jotta tehtävän suorittaminen oikein ja turvallisesti olisi mahdollista, toimintaohjeissa on käsiteltävä ainakin

- ☐ toimivaltuuksiin ja
- ☐ oikeuttamisperusteisiin,

- toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksiin sekä
- työturvallisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Erilliset vartioimisaluetta tai vartioimiskohdetta koskevat toimintaohjeet turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijalla on oltava olojen sitä erityisesti edellyttäessä.

Velvollisuus tällaisten ohjeiden laatimiseen voi johtua esimerkiksi kohteessa säilytettäviin vaarallisiin aineisiin liittyvistä erityisriskeistä.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädetään ohjeiden pitämisestä nähtävillä.

Jotta vartijoilla ja järjestyksenvalvoilla olisi mahdollisuus perehtyä ohjeisiin, ohjeet on aina pidettävä nähtävillä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan toimipaikoilla.

Monissa tapauksissa vartijat ja järjestyksenvalvojat suorittavat kuitenkin työnsä muualla kuin näillä toimipaikoilla.

Tämän vuoksi säädetään, että ohjeet on tarvittaessa pidettävä nähtävillä myös vartioimisalueilla ja järjestyksenvalvojan toimialueilla.

Jokaisella vartijalla ja järjestyksenvalvojalla, joita ohjeet koskevat, on oltava tosiasiallinen mahdollisuus perehtyä ohjeisiin.

Lähtökohtaisesti yleiset toimintaohjeet koskevat kaikkia vartijoita tai järjestyksenvalvojia.

Sen sijaan vartioimisaluetta tai toimialuetta koskevat erityisohjeet saattavat käsittää esimerkiksi alueen turvallisuutta koskevia salassa pidettäviä tietoja.

Tämän vuoksi mahdollisuus perehtyä ohjeisiin on taattava vain niille vartijoille ja järjestyksenvalvoille, joita ohjeet koskevat.

18. HÄTÄTILANTEET

Seuraavassa esitetään toimintaohjeita, joilla pyritään varmistumaan siitä, että hätäilmoituksen tekijä toimii oikein ja ilmoittaa kaiken tapahtumaan oleellisesti liittyvän ilmoituksen vastaanottajalle. Tilanne voi liittyä esimerkiksi epäiltyyn rikokseen, sairaskohtaukseen, tulipalloon, tapaturmaan, onnettomuuteen tai muuhun vastaavan tilanteeseen tai tapahtumaan.

18.1 Hätäilmoitus

Soita hätänumeroon 112.

Pääsääntö: vastaa sinulle esitettyihin kysymyksiin, päivystäjä kysyy kaiken mikä on tarpeellista.

Noudata päivystäjän antamia ohjeita. Muista uusi soitto hätäkeskukseen, mikäli tilanne muuttuu. Sulje puhelin vasta, kun saat siihen luvan.

Älä katkaise puhelua ennen kuin sinulle vastataan! Hätäkeskuksessa voi olla ruuhkaa ja jonossa odottamalla sinulle vastataan heti, kun päivystäjä vapautuu. Jos suljet puhelimen ja soitat uudestaan, joudut tällöin jonon hännille.

Kun olet soittanut hätäkeskukseen, älä pidä liittymääsi varattuna, jolloin tarpeen vaatiessa viranomaisella on mahdollisuus saada sinuun heti yhteys.

Ilmoittajan tiedot

Kerro nimesi ja tavoitettavuustietosi ja kerro, että soitat järjestyksenvalvojana.

Numerosi näkyy hätäkeskuksessa, sitä ei tarvitse kertoa. Ainoastaan siinä tapauksessa, että ilmoittajan tavoittaa jostakin toisesta numerosta kuin mistä ilmoitus on tehty, on numero tarpeen kertoa.

Tapahtumatiedot

Tapahtumapaikkatiedot, kunta, osoite ja sijainti mahdollisimman tarkkaan.

Mitä on tapahtunut; yleisluontoinen selostus tapahtumasta.

Mikä on tämänhetkinen tilanne tapahtumapaikalla.

Onko tilanne akuutti; avun kiireellisyyden arvioi ja päättää kuitenkin hätäkeskus.

Tekijän tiedot

Tekijöiden/uhrien tavoitettavuuteen liittyvät tiedot (onko paikalla/poistunut tms.).

Tekijän/tekijöiden viimeinen havaintopaikka sekä poistumissuunta ja – tapa.

Tekijän/tekijöiden tuntomerkit; ikä, sukupuoli, pituus, vaatetus, hiukset, vartalo, mahdolliset erityistuntomerkit.

Ajoneuvon tuntomerkit; rekisterinumero, merkki, malli, väri, erityistuntomerkit.

Tekijän/tekijöiden vaarallisuus; aseistautuminen, mielentila, uhkaukset, päihtymystila.

Sovi poliisin ja pelastusviranomaisen sekä järjestyksenvalvojan tapaamispaikka

Tapaamispaikan on oltava mahdollisimman yksiselitteinen ja ulkopuolisenkin helposti ymmärrettävissä. Tämä on tärkeää muun muassa siitä syystä, että paikka voi olla viranomaiselle täysin tuntematon.

Ole itse paikalla tai sovi, että joku on viranomaisia vastassa.

Muista

Kuuntele tarkkaan annetut ohjeet ja noudata niitä.

Ole rauhallinen, sillä apua on usein jo tulossa puhelun aikana.

Järjestyksenvalvojan toimenpiteet

Viranomaisia on oltava aina vastassa henkilö, joka tietää tapahtumasta ja osaa antaa heti tarkat alustavat tiedot tapahtumasta.

Järjestä ja varmista viranomaisille esteetön kulkureitti tapahtumapaikalle.

Seuraa tekijää tai tekijöitä ja tee mahdollisuuksien mukaan tekijän tai tekijöiden kiinniotto. Älä kuitenkaan ota tarpeettomia riskejä, joilla voit vaarantaa oman tai sivullisten turvallisuuden!

Muista yleisön turvallisuus sekä myös oma työturvallisuutesi.

Varmista asianosaisten ja mahdollisten todistajien pysyminen tapahtumapaikalla viranomaisten paikalle saapumiseen saakka. Jos se ei ole mahdollista, kirjaa heidän henkilö- ja yhteystietonsa muistiin.

Varmista tapahtumapaikan koskemattomuus, jos sillä on merkitystä itse tapahtuman selvittämisessä.

Muista, että järjestyksenvalvojan velvollisuuksiin kuuluu toimiminen tarvittaessa tapahtuman kulkuun liittyvänä todistajana. Tämän johdosta kirjaa tapahtuman ydinkohdat muistiin ja kertaa mielessäsi, mitä todella tapahtui sekä mitä näit ja kuudit.

Muista, että välttämättömät ensiapu- ja hoitotoimenpiteet ohittavat aina poliisin tutkinnalliset tarpeet.

Sovi jo ennakolta, keitä voidaan käyttää asiantuntijoina mahdollisessa hätätilanteessa.

Tiedustele, onko tapahtumapaikalla hoitoalan ammattilaista esim. lääkäriä tai sairaanhoitajaa.

18.2 Tulipalo

Suurin osa tulipaloista on sammutettavissa, jos ne havaitaan jo alkuvaiheessa ja niiden torjuntaan on käytettävissä sopivia alkusammutusvälineitä. Alkusammutustaitoihin tulee saada peruskoulutus ja niitä tulee sen jälkeen harjoitella säännöllisesti. Paikallinen pelastusviranomaisen järjestänee pyydettäessä koulutusta ja neuvontaa.

Alkusammutusvälineitä ovat muun muassa vesiletku tai sankoruisku, käsisammutin, sammutuspeite tai tavallinen huopa taikka matto, hiekka, lumi sekä ämpäri.

18.2.1 Toimintaohjeet tulipalon sattuessa

Pelasta ja varoita muita ihmisiä

Säilytä maltti ja toimi rauhallisesti.
Pelasta välittömästi vaarassa olevat.

Sammuta

Yritä sammuttaa palo alkusammutusvälineillä, kun palo on vielä hallittavissa.
Älä koskaan sammuta vedellä sähkölaitteen paloa tai rasvapaloa.

Harjoittele alkusammutusvälineiden käyttämistä ja tutustu jo ennakolta niiden käyttöohjeisiin. Varmista aina alkusammutusvälineiden sijaintipaikka. Sammuta aina palopesäkettä, älä liekkejä tai savua.

Hälytä

Tee hätäilmoitus numeroon 112.
Muista, että savu tainnuttaa nopeasti, joten pyri pois savusta.

Rajoita

Estä tulen leviäminen sulkemalla ikkunoita ja ovia.

Opasta

Opasta pelastushenkilöstö paikalle.

19. TOIMINTAOHJEET YLEISÖTILAISUUDESSA

19.1 Ennen tilaisuutta

Tilaisuuden ympäristön asukkaille tulee tiedottaa tilaisuuden järjestämisestä pääsääntöisesti jo etukäteen. Tämä on osa ammattimaista ja asianmukaista toimintaa.

Laajempien tilaisuuksien järjestämisen yhteydessä järjestyksenvalvojan tulee aina tutustua jo ennakolta tapahtumapaikkaan ja omaan toimialueeseensa siellä. Tässä yhteydessä tulee sopia muun muassa käytettävistä toimintalinjoista ja periaatteista sekä tehdä ennakosuunnitelmat mahdollisten yllättävien tilanteiden varalta. Samalla jokaiselle järjestyksenvalvojalle tulee selvittää käytettävät pelastusväylät, pelastushenkilöstö ja välineistö sekä ensiapupisteet. Samassa yhteydessä tulee myös luoda lainsäädäntöön perustuvat yhte-nevaiset toimintalinjat käytännön toiminnalle. Tämä voi esimerkiksi liittyä siihen, miten toimitaan yhtenäisesti niiden henkilöiden suhteen, joilta estetään pääsy toimialueelle tai jotka poistetaan sieltä tai otetaan kiinni.

Tilaisuuteen voidaan määritellä johtokeskus, joka voi tilaisuudesta riippuen toimia myös kiinniotettujen henkilöiden toimittamispaikkana. Laajemmissa tilaisuuksissa kyseisten tilojen tulee olla erillään. Molempien tilojen on oltava aina helposti löydettävissä, ja niiden on sijaittava käytettävän kulkuväylän läheisyydessä. Samalla tulee selvittää tilaisuuteen saapuvien henkilöiden säilytykseen jättämien tai heiltä pois otettujen kiellettyjen esineiden tai päihdyttävien aineiden säilytyspaikka. Säilytyspaikan tulee olla lukittu tai huolellisesti vartioitu.

Järjestyksenvalvojan tulee myös tutustua kiinniotettujen henkilöiden tilapäiseen säilöissäpitopaikkaan, jos sellainen on katsottu tarpeelliseksi perustaa tilaisuutta varten. Samassa yhteydessä tulee kerrata kyseiseen paikkaan ja sen käyttämiseen liittyvät menettelymääräykset. Viimeksi mainittuun liittyen tulee aina muistaa, että säilytyspaikan perustamiselle tulee aina olla poliisin nimenomainen hyväksyntä.

Myös poliisin tilaisuuden järjestämisen johdosta mahdollisesti antamiin päätöksiin ja määräyksiin tulee tutustua siten, että niiden keskeinen sisältö on järjestyksenvalvojen tiedossa. Kyseisellä toimenpiteellä on keskeinen vaikutus myös järjestyksenvalvojan omalle oikeusturvalle.

Hyvänä käytäntönä voidaan pitää myös kirjallista ja tilaisuuskohtaisen turvallisuusohjeen jakamista tilaisuuden turvallisuushenkilöstölle. Tämä kuuluu tilaisuuden järjestäjän huolehtimiin asioihin.

Järjestyksenvalvojan sijoittuminen toimialueelle tulee myös määritellä jo etukäteen. Kyseisen toimenpide on tosin voitu toteuttaa jo aikaisemmin, jolloin se ei ole uudelleen välttämätöntä. Samalla tulee esitellä järjestyksenvalvojen esimies (turvallisuusvastaava) ja mahdolliset lohkojen, toimialueiden tai vastaavien päälliköt.

Jos tilaisuuteen tulee osallistumaan sen pääohjelmaa tukevia tai täydentäviä toimijoita (mm. ravitsemisliike tai tilapäistä alkoholijuomien anniskelutoimintaa, muuta myyntitoimintaa taikka viihdepeli- tai laitetoimintaa) järjestäjän ja järjestyksenvalvojan tulee selvittää

niistä mahdollisesti aiheutuvat järjestys- ja turvallisuushkat. Usein näiden oheistoimintojen järjestäjällä on mukanaan myös omia turvallisuustehtävissä toimivia henkilöitä. Heidän kanssaan tulee luoda yhtenäiset toimintamallit sekä selkeät vastuurajat.

Ennen tilaisuutta tulee myös tutustua tilaisuuden järjestämisen johdosta toteutettuihin liikennejärjestelyihin. Tarvittaessa tulee asettaa liikennejärjestelyihin liittyviä opasteita ja liikennemerkkejä paikoilleen poliisin ja tienpitäjän määräysten mukaisesti.

Samoin tulee huolehtia siitä, että järjestyksenvalvojilla on käytössään sekä määrällisesti että laadullisesti riittävä viestintäkalusto. Vain harvoissa tapauksissa matkapuhelimet korvaavat riittävästi radiopuhelimien edut ja turvallisuusnäkökohdat.

Järjestyksenvalvojille tulee suunnitella ja toteuttaa riittävä ateriahuolto. Pitempiketoisissa tilaisuuksissa tulee varata mahdollisuus myös lämpimään ateriaan. Järjestyksenvalvojen omaisuudelle, vaihtovaatteille ym. tavaroille tulee varata lukollinen tai vartioitu tila.

19.2 Tapahtumapäivänä

Ilmoittaudu sovittuna tai määrättynä aikana tilaisuuden järjestäjälle tai järjestyksenvalvojen esimiehelle hyväkuntoisena, sopivaan työasuun pukeutuneena ja sovituin välinein varustautuneena (esim. käsivalaisin, puhelin tms.).

Et saa olla päihdyttävien aineiden alaisena, krapulassa tai kohtuuttoman väsynyt.

Työasusi tulee olla sellainen, että voit työskennellä täysitehoisesti myös epämukavissa sääolosuhteissa. Vältä pukeutumasta joukkueurheiluun liittyvissä tapahtumissa kummankaan joukkueen faniasuun tai sitä läheisesti muistuttavaan asuun.

Muista myös ottaa mukaasi järjestyksenvalvojan tunnus (laatta tai liivi) sekä järjestyksenvalvojakortti tai poliisin antaman hyväksymispäätöksen jäljennös ja henkilöllisyystodistus.

Varusta itsesi asianmukaisilla tunnuksilla ja työvälineillä heti toimialueellesi saavuttuasi.

Tarkista vielä:

- ☐ poliisin antamaan päätökseen sisältyvien määräysten sisältö ja niiden vaikutus tehtäviisi;
- ☐ että mahdolliset liikennemerkit ja opasteet ovat paikoillaan;
- ☐ toimintalohkosi välineistö, yleisötilat, poistumis- ja kulkuväylät
- ☐ alkusammutusvälineistö sekä niiden että hätäteiden merkinnät;
- ☐ että tilapäisrakenteet, kaapeloinnit tms. on tehty ja suojattu siten, ettei kukaan voi vahingoittaa itseään niistä
- ☐ tilaisuuden wc-tilojen toimivuus.

Muista, että myös liukkauden torjunnan alkutoimet (hiekoittaminen, alueen eristäminen) saattavat kuulua sinulle.

Varmista käytössäsi mahdollisesti olevan viestintälaitteiston toimivuus. Huolehdi myös muun muassa akkujen lataamisesta ja tarvittaessa niiden vaihtamisesta.

Jos olet tilaisuuteen sisään tulevien henkilöiden valvontatehtävissä, tutustu tuloväylään jo hyvissä ajoin. Tarpeen vaatiessa huolehdi, että sisääntulon valvonta alkaa riittävän kaukaa, jotta tilaisuuden järjestystä ja turvallisuutta vaarantavat henkilöt voidaan karsia pois jo hyvissä ajoin.

Sovi toisten järjestyksenvälvojen kanssa turvallisuuteen liittyvistä seikoista, muun muassa avunannosta ja avunsaannista.

Sovi yhteydenpidosta johtokeskuksen ja lohkopäällikön kanssa.

Selvitä taukojesi ajankohdat sekä sijaisesi.

Ole huolellinen ja tarkka sekä noudata sovittuja aikoja.

19.3 Tilaisuuden aikana

- ☐ Ole esimerkkinä hyvästä järjestyksestä ja turvallisuudesta.
- ☐ Noudata sääntöjä!
- ☐ Ole ulospäin suuntautunut, luottamusta herättävä yleisöpalvelija.
- ☐ Älä provosoi, vaan rauhoita.
- ☐ Säilytä malttisi, mutta ole kuitenkin tiukan joustava.
- ☐ Liikenteenohjaajana toimiessasi ole liikkeissäsi rauhallinen ja selkeä, jotta antamasi merkit ymmärretään oikein.
- ☐ Tarkkaile yleisöä ja ympäristöä (eikä niinkään ohjelmaa) mahdollisten häiriöiden ja vaaratilanteiden ennalta havaitsemiseksi sekä mahdollisten tekijöiden kiinni saamiseksi.
- ☐ Estä mahdollisten järjestyshäiriöiden laajeneminen ripeällä ja riittävän aikaisin aloitettulla toiminnalla.
- ☐ Älä katso rikoksia ja rikkeitä ”läpi sormien”, vaan puutu tilanteen niin vaatiessa vähäisempiinkin rikkeisiin.
- ☐ Ilmoita järjestäjälle heti havaitsemistasi turvallisuutta vaarantavista seikoista. Jos ne ovat vakavia, ryhdy samanaikaisesti turvaamistoimiin, kuten pelastusviranomaisen ja poliisin hälyttämiseen ja yleisön opastamiseen pois alueelta.
- ☐ Ole valmis aloittamaan tilaisuuden keskeyttämistoimet, jos lievemmistä keinoista ei ole ollut apua.
- ☐ Toimita löytötavara erikseen sovittuun paikkaan ja kirjaa muistiin löytäjän yhteystiedot.
- ☐ Tupakoi vain tauoilla ja tupakointiin varatuilla alueilla, jos tupakointi on ylipäättänsä sallittua tilaisuudessa. Järjestyksenvälvojan ei tule nauttia päihteitä työvuoronsa aikana. Edes oluen juomista ruokailun yhteydessä ei ole pidettävä sallittuna.
- ☐ Älä poistu toimialueeltasi äläkä jätä tehtävääsi ilman lohkon tms. esimiehen lupaa.

19.4 Tilaisuuden jälkeen

- ☐ Vapauta vielä mahdollisesti säilöönnotettuina olevat henkilöt tai luovuta heidät poliisille.
- ☐ Toimita poliisille säilöissäpidetyistä henkilöistä laaditut säilöönottoilmoitukset.
- ☐ Ohjaa lohkosyö yleisö pois tilaisuuden tapahtuma-alueelta tai toimialueeltasi. Älä jätä heitä oleilemaan asiattomasti toimialueen välittömään läheisyyteen.
- ☐ Tarkista, ettei toimialueellesi ole jäänyt ketään. Tarkista myös wc-tilat.

- ☐ Kerää löytötavarat ja toimita ne sovittuun paikkaan poliisille tai löytötavaratoimistoon edelleen toimittamista varten.
- ☐ Huomaa, että kyseessä on laitoslöytö, johon ei sovelleta löytötavaran vähimmäisarvoa (20 euroa). Tämän johdosta kaikenlainen omaisuus on pääsääntöisesti toimitettava poliisille tai löytötavaratoimistoon. Löytäjälle ei laitoslöytöjen osalta synny oikeutta omaisuuteen tai löytöpalkkioon.
- ☐ Luovuta säilytykseen jätetyt lailliset, mutta tilaisuudessa kielletyt aineet ja esineet asiainomaisille.
- ☐ Toimita luvattomasti hallussa olleet aineet ja esineet haltijatietoineen poliisille.
- ☐ Sulje tarvittaessa kulkuväylien portit ja ovet.
- ☐ Poista opasteet ja liikenteenohjauksessa käytetyt liikennemerkkit.
- ☐ Kirjaa havaintosi mahdollisesti rikkoutuneesta omaisuudesta ja ilmoita siitä järjestäjälle.
- ☐ Säilytä jonkin aikaa muistiin merkitsemiäsi tietoja.
- ☐ Älä poistu toimialueeltasi ennen kuin saat siihen luvan. Järjestyksenvälvojat poistuvat paikalta vasta sitten, kun viimeinenkin yleisöön kuuluva on poistunut ja tilaisuuden päätymisen jälkeen tehtäväksi edellytetyt toimenpiteet on suoritettu.

20. AGGRESSIIVISEN HENKILÖN KOHTAAMINEN

20.1 Aggressiivisen käyttäytymisen taustatekijöitä

Väkivaltaisen tai uhkaavasti käyttäytyvän henkilön kohtaaminen on nykyisin yhä useamman ammattiryhmän ongelma. Käytännössä voimme kohdata missä tahansa ja milloin tahansa henkilöitä, jotka eri syistä käyttäytyvät tai uhkaavat käyttäytyä väkivaltaisesti. Erityisesti turvallisuusalalla, jossa tehtävänä on puuttua järjestyshäiriöihin, tulee tehtävän hoidossa usein vastaan uhkaavasti käyttäytyviä henkilöitä. Täten järjestyksenvalvojan on hyvä tuntea väkivaltaisen käyttäytymisen taustatekijöitä ja ilmenemismuotoja sekä varautua omassa työssään käsittelemään myös väkivaltailmiöitä.

Aggressiivisen käyttäytymisen taustalla voivat olla hyvin monenlaiset syyt ja taustatekijät. Harvoin käyttäytymisen syynä on yksi tilanne tai tapahtuma. Erilaiset elämäntilanteet ja henkilökohtaiset ominaisuudet antavat väkivaltaiselle käyttäytymiselle taustavoiman, alttiuden. Vastoinikäymisen aiheuttama stressi tai turhauma saattaa sitten saada aikaan väkivaltaisen reaktion laukeamisen. Väkivallan taustalla on usein monien vaikeuksien kasautuminen. Tällaisia, osin yhteiskunnallisia, taustatekijöitä ovat syrjäytyminen, työttömyys, taloudelliset vaikeudet, ihmissuhdeongelmat ja mielenterveyshäiriöt. Aggressiivisen käyttäytymisen riskiä lisäävät alkoholin ja muiden päihteiden väärinkäyttö. Myös jonkun ihmisryhmän normit voivat sallia, jopa palkita, aggressiivista käyttäytymistä.

Kaikki eivät kuitenkaan reagoi ongelmiin ja pettymyksiin väkivaltaisesti. Aggression riskiä lisäävät temperamentin lyhytjännitteisyys ja äkkipikaisuus, asosiaaliset persoonallisuushäiriöt, päihteiden aiheuttamat sekavuustilat sekä muiden osapuolten ärsyttävä ja provo-soiva käyttäytyminen. Vakavista häiriöistä ja väkivallasta aiheuttavat suurimman osan nuoret miehet. Myös stressaavat olosuhteet, kuten jonottaminen, ihmismassa ympärillä, nälkä, väsymys ja yöaika, lisäävät väkivallan riskiä. Lisäksi tällöin humalatila laskee entisestään yksilön ja ryhmän kontrollia, ja aggressiiviset ilmiöt lisääntyvät.

20.2 Aggressiivisen henkilön tunnistaminen

Väkivalta ilmenee monenlaisena käyttäytymisenä. Suunnitelmalliseen, kontrolloituun väkivaltaan on vaikea puuttua, koska tällöin tekijä pitää suunnitelmansa piilossa ja näkyviä ennusmerkkejä on vähän. Tällaisesta ovat esimerkkeinä Suomessa viime vuosina tehdyt suunnitelmalliset joukkomurhat, esimerkiksi kouluampumiset ja perhemurhat. Myös suunnitelmallisessa väkivallassa on havaittu heikkoja signaaleja, jotka ovat myös ennakkoon tunnistettavissa, jos niitä osataan lukea. Tällaisia ovat mm. kouluampujien jotkut yhteiset taustatekijät, esimerkiksi lievät mielenterveyden häiriöt, sekä ampumissuunnitelman vuotaminen sosiaaliseen mediaan hiukan ennen tapahtumahetkeä. Tämän vuoksi on tärkeää ennalta estävässä työssä kiinnittää huomiota nuoren käyttäytymisen muutoksiin ja ohjata matalalla kynnyksellä avun pariin.

Tilanteessa syntyvä reagoiva aggressiivisuus sen sijaan ilmenee sekä sanallisena että sanattomana, nonverbaalisena viestintänä. Usein aggressiivisten tunteiden valtaan joutunut henkilö reagoi ensin sanattomasti. Hermostuneisuuden ja stressin kasvaessa lisääntyvät sanallinen uhoaminen kuten kiroilu, toisen osapuolen nimittely ja tappouhkaukset.

Nonverbaalinen viestintä on inhimillisessä kanssakäymisessä hyvin merkittävää. Tutkimusten mukaan sanattoman viestinnän vaikuttavuus vaihtelee tilanteesta riippuen ollen jopa 80 % kokonaisvaikutuksesta. Aggressiotason nousu ilmenee sanattomasti monella tavoin. Henkilö voi muuttua hiljaiseksi ja kyräileväksi. Katse muuttuu pistäväksi ja tiukaksi, kädet puristuvat nyrkkiin ja asento voi olla hyökkäävä. Toiset liikehtivät hermostuneesti. Äänensävy voi muuttua kireäksi ja ääni koveta ennen hyökkäystä. Myös nonverbaaliset reaktiot ovat yksilöllisiä, joten turvallisuusalan toimijan kannattaa opetella lukemaan monenlaisia reaktioita ja luottaa asiakkaasta tai asiakasryhmästä saamaansa kokonaisvaikutelmaan. Kannattaa varoa liian stereotyyppisiä oletuksia ja jäykkiä toimintamalleja.

20.3 Vuorovaikutus

Useimmiten tilanne on kuitenkin sellainen, että siinä järjestyksenvälvoja voi omalla toiminnallaan, esimerkkillään ja neuvottelutaidollaan vaikuttaa tilanteen etenemiseen. Tavoitteena on aina käyttää lievintä keinoa ja pyrkiä tilanteen rauhoittamiseen ilman voimankäyttöä.

Väkivaltaa viestivästä tilanteesta muodostetaan tilannekuva. Aluksi järjestyksenvälvoja havaitsee itse tilanteen tai saa ilmoituksen häiriöstä. Tilannekuva perustuu järjestyksenvälvojan tilanteesta tekemien havaintojen perusteella syntyneeseen päätelmään siitä, mistä tällä kertaa on kysymys. Järjestyksenvälvojan muistista nousee esiin aikaisempia kokemuksia sekä toimintaohjeita ja -malleja, joiden perustella hän alkaa etsiä ratkaisua tilanteeseen ja aloittaa toiminnan. Toimintamallia tarkistetaan automaattisesti, jos se ei toimi tai jos tilanteessa tapahtuu muutoksia. Järjestyksenvälvojan toimenpiteiden jälkeen kohdehenkilö reagoi siihen omalla tavallaan ja tästä reagoinnista järjestyksenvälvoja tekee taas uuden tilannearvion ja toimintapäätöksen. Tämä vuorovaikutuksellinen toimintaketju jatkuu siihen asti, kunnes tilanne on ratkennut. Tilanteen lukeminen ja siihen reagointi tapahtuvat useimmiten automaattisesti. Koulutuksen avulla pyritään tunnistamaan ja ammatillistamaan omaa toimintatapaa.

Vain harvoin toinen osapuoli on niin sekaisin, että hän ei lainkaan kuuntele rauhoittavia ohjeita. Käytännössä järjestyksenvälvoja voi vaikuttaa omalla käyttäytymisellään erittäin paljon siihen, miten tilanne yksittäistapauksessa etenee ja ratkeaa. Toimintatapojen äärivaihtoehtoina ovat harkittu ja tilannetta rauhoittava toiminta tai provosoiva, harkitsematon, väkivaltaista käyttäytymistä ruokkiva toiminta.

Aggressioutuhkaa sisältävän tilanteen etenemiseen vaikuttavat hyvin voimakkaasti molempien osapuolten sanallinen ja sanaton viestintä. Kaikessa toiminnassa tulee pyrkiä tilanteiden ammatilliseen arviointiin, siinä mukana olevien henkilöiden rauhoittamiseen. Samalla tulee välttää sitä, ettei omalla toiminnallaan provosoi aggressioherkkää osapuolta.

20.4 Paineensieto stressaavassa tilanteessa

Väkivallan uhka tai väkivallan kohteeksi joutuminen on usein tilanteessa toimivalle työntekijälle voimakas stressitilanne. Tästä johtuen hallittu ja rationaalinen tilanneratkaisu, jota mm. koulutuksessa on opeteltu, ei läheskään aina toimi käytännössä suunnitellulla tavalla. Paineensieto ja stressireaktioiden luonne ovat hyvin yksilöllisiä ominaisuuksia, jotka perustuvat osin synnynnäiseen temperamenttiin. Koulutuksella ja harjoittelulla voidaan kuitenkin vaikuttaa siihen ärsytyskyynykseen, jossa stressireaktiot alkavat vaikuttaa ja häiritä hyvää toimintatasoa.

Tässä on lueteltu muutamia tyypillisimpiä stressireaktioita:

- ☐ ajattelun ja harkintakyvyn kapeutuminen
- ☐ tilanteen hallintakyvyn osittainen tai täydellinen menetys
- ☐ epärationaalinen toiminta tilanteeseen nähden
- ☐ huono kuuntelu- ja vastaanottokyky
- ☐ joustamattomuus ja turvautuminen stereotyyppisesti yhteen omaksuttuun toimintamalliin
- ☐ ohjeiden unohtaminen
- ☐ hermostuminen ja hätäily
- ☐ hermostunut liikehdintä
- ☐ varmisteleva toiminta, varusteiden räplääminen
- ☐ äänen korottaminen, huutaminen, äänen kireys
- ☐ tunteista pelko, ahdistus, ärtymys ja suuttumus nousevat pintaan
- ☐ lamaantuminen, jopa paikalleen jähmettyminen
- ☐ välttelykäyttäytyminen, jopa kontrolloimaton pako
- ☐ pelko- ja shokkireaktioita: huuto, itku, vaeltelu, ryntäily

Stressireaktio vaihtelevat lievästä hermostuneisuudesta voimakkaaseen paniikkikäyttäytymiseen. Järjestyksenvälvojan on hyvä tuntea ja osata tulkita monipuolisesti asiakkaan, työkaverinsa sekä omia stressireaktioitaan.

20.5 Aina ei ehdi rauhoitella

Toisinaan aggressiivinen asiakas on niin voimakkaassa kiihtymystilassa tai häiriintyneessä mielentilassa, että häneen ei voi puhumalla vaikuttaa. Vuorovaikutuksellista kosketuspintaa ei yrityksistä huolimatta synny. Tällöin on käskytyksen ja toimivaltuuksien mukaisten voimakeinojen käytön paikka.

Jos tilanne ajautuu voimankäyttötilanteeksi, on tärkeää toimia määrätietoisesti ja jämäkästi tehtävään annetun ohjeistuksen ja koulutuksen mukaisesti. Tilanteen ratkettua on muistettava myös jälkiselvittelyt ja jälkihoito. Jos tilanne suinkin antaa myöten, asiakkaalle selvitetään, millä tavalla hän on rikkonut lakia tai muita normeja, ja samalla perustellaan oma toiminta. Mikäli joku vammautuu tilanteessa, hänelle annetaan ensiapua ja järjestetään välittömästi muuta asiaankuuluvaa hoitoa. Myös järjestyksenvälvojalta tai muulta toimijalta tulee järjestää sekä kokemuksellinen että toiminnallinen jälkipuinti. Tavoitteena on, että kukaan poikkeavan vaikeassa tilanteessa mukana ollut ei poistu paikalta ilman asianmukaista jälkipuintia. Tilanteen ajaututtua voimankäyttötilanteeksi on tärkeää em. jälkihoidon lisäksi muistaa, että voimakeinojen käytön kohteena ollutta henkilöä on syytä epäillä järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta tai tapauksesta riippuen jopa vakavammasta rikoksesta. Tällöin on syytä kutsua poliisi paikalle. Poliisin nopea paikalle saanti on erityisen tärkeää silloin, kun asiakas on voimakeinojen käytön yhteydessä saanut vammoja.

21. PÄIHDYTTÄVÄT AINEET

Tässä osiossa käsitellään päihdyttäviä aineita, joita järjestyksenvainvoja voi tehtävissään kohdata. Yleisimpiä aineita ovat alkoholi ja tupakka, mutta myös huumausaineita, lääkkeitä tai muita päihteenksi soveltuvia aineita voi tulla vastaan. Alla on lyhyt ja yleisluontoinen kooste päihdyttävistä aineista. Koulutustilaisuus ja kohderyhmä huomioon ottaen kouluttaja voi laajentaa osiota tarpeen mukaan kertomalla enemmän huumeista, alkoholin an-niskelusta ja valvonnasta jne.

Kokoontumislaki ei kiellä päihdyttävien aineiden hallussapitoa yleisissä kokouksissa ja yleisötilaisuuksissa. Tilaisuuden järjestäjä tai poliisi voi kuitenkin kokoontumislain mukaan kieltää päihdyttävien aineiden hallussapidon tilaisuuskohtaisesti. Päihdyttävien aineiden hallussapito- ja nauttimisrajoituksia tulee kuitenkin muusta lainsäädännöstä; esimerkiksi huumausaineiden hallussapito on aina kiellettyä sekä rikos- että huumausainelain perusteella (RL 50 luku 1§, HuumausaineL 5§) ja omien alkoholijuomien nauttiminen on kiellettyä kokoontumislainsa tarkoitetussa yleisötilaisuudessa (AlkoholiL 85 §). Täytyy kuitenkin huomioida se, että yleisötilaisuuksissa voi olla lupaan perustuvia erikseen rajattuja anniskelualueita, joissa alkoholin nauttiminen alkoholilain säädöksiä noudattaen on sallittua.

21.1 Alkoholi

Määritelmät (AlkoL 3§)

Alkoholipitoinen aine on sellaista ainetta ja tuotetta, joka sisältää enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

Alkoholijuoma on juotavaksi tarkoitettua alkoholipitoista ainetta, joka sisältää enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

Mieto alkoholijuoma on alkoholijuomaa, joka sisältää enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

Väkevää alkoholijuoma on alkoholijuomaa, joka sisältää enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

Väkiviina on etyylialkoholia ja etyylialkoholin vesiliuosta, joka sisältää enemmän kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia

Alkoholipitoisen aineen hallussapito

Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa, jos se ei ole laillisesti valmistettu tai maahan-tuotu.

Henkilö, joka on 20 vuotta nuorempi, ei saa pitää hallussa väkevää alkoholijuomaa. Henkilö, joka on 18 vuotta nuorempi, ei saa pitää hallussa mietoa alkoholijuomaa.

Väkiviinaa saa pitää hallussa tai kuljettaa vain se, jolla on tämän lain mukaan oikeus valmistaa, maahantuoda, myydä tai käyttää väkiviinaa. (AlkoL 83§)

Lähtökohtaisesti laillisten alkoholijuomien hallussapito esimerkiksi yleisötilaisuuksissa ei ole kiellettyä. Tilaisuuskohtaisesti se voidaan silti kieltää tilaisuuden järjestäjän tai poliisin toimesta. Alkoholilaki kuitenkin kieltää omien alkoholijuomien nauttimisen mm. julkisessa tilaisuudessa ja ravintolassa.

Järjestyslaki taas lähtökohtaisesti kieltää alkoholin nauttimisen yleisillä paikoilla taajamassa. Näitä kieltoja järjestyksenvälvojan tulee valvoa toimialueellaan. Mikäli kieltoja rikotaan ja neuvot tai kehotukset eivät tehoa, on järjestyksenvälvojalla oikeus ottaa alkoholijuomat pois toimialueellaan. Pääsääntönä on, että pois otettu juoma palautetaan alueelta lähtijälle, mikäli sille ei ole estettä (alaikäinen, laiton juoma yms.). Jos pois otettua alkoholi-juomaa ei voida palauttaa, tapaus dokumentoidaan (kuka otti pois, miksi ja keneltä, mitä ainetta, määrä) ja aine luovutetaan poliisille tai järjestyksenvälvojalla on myös oikeus hävittää se astioineen todistetusti (AlkoL86 § ja Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 47§).

Yleisötilaisuudessa alkoholijuomien anniskeluun tulee olla lupa. Luvasta ilmenevät tarkemmat ohjeet, mutta yleisiä, järjestyksen ylläpitoon vaikuttavia tärkeitä asioita on muutamia:

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaan nautittaviksi hyväksytyllä anniskelualueella. Alkoholijuomien anniskelualue tulee rajata tai merkitä selvästi, ellei alueen rajoja voida muutoin selvästi havaita.

Anniskelualueella saa nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa. Anniskeltua alkoholijuomaa ei saa kuljettaa anniskelualueen ulkopuolelle eikä nauttia sen ulkopuolella. Lupaviranomainen voi anniskelualueen hyväksyessään sallia, että asiakkaat kuljettavat alkoholijuomia saman anniskelupaikan anniskelualueelta toiselle luvanhaltijan 56 §:ssä tarkoitetussa omavalvontasuunnitelmassa hyväksymällä tavalla

Alkoholijuomia, myös väkeviä alkoholijuomia, voi anniskella anniskelualueella 18-vuotiaille.

Päihtynyttä henkilöä ei saa päästää anniskelualueelle.

Selvästi päihtynyt tai häiritsevästi käyttäytyvä henkilö on poistettava anniskelualueelta.

21.2 Huumausaineet

Suomessa huumausaineina pidetään aineita, jotka ovat määritelty huumausaineiksi huumausaineita koskevissa säädöksissä. Luettelo on pitkä ja sisältää mm. lukuisia lääkkeitä. Yleisimpiä huumausaineita ovat marihuana, hasis, amfetamiini ja ekstaasipillerit. Harvinaisempia, mutta usein puheissa esiintyviä huumausaineita ovat lisäksi heroini, kokaiini ja LSD. Lisäksi esiintyy näiden johdannaisia, sekä muita päihtymistarkoituksessa käytettäviä aineita.

Järjestyksenvälvoja voi tehtävässään tavata huumausaineita sekä niiden vaikutuksen alla olevia henkilöitä. Lyhyesti sanottuna huumeiden vaikutuksenalainen henkilö vaikuttaa päihtyneeltä, muttei tuoksu alkoholille. Jotkut aineet rauhoittavat ja jotkut piristävät, monet tekevät henkilön arvaamattomaksi ja rauhattomaksi, pelokkaaksikin. Niin alkoholi, kuten myös eri huumeet vaikuttavat henkilöihin eri lailla. Päihtynyttä käsitellessä tulee olla aina varovainen, koska henkilö voi reagoida eri lailla kuin selvä ihminen.

Huumausaineita ei ole helppo tunnistaa, sillä niitä löytyy kiinteinä, jauheena, nestemäisinä ja sekoitettuina tutumpiin aineisiin. Jos järjestyksenvalvojalle herää perusteltu epäily, että jollakulla on hallussa tai hän on muuten löytänyt huumausainetta, siitä tulee ilmoittaa poliisille.

21.3 Lääkkeet

Erilaiset lääkkeet väärin käytettyinä soveltuvat päihdekäyttöön. Tällaisia valmisteita on useita, niin resepti- kuin vapaasti ostettavissa lääkkeissä. Kyseiset tuotteet on tarkoitettu sairauden hoitoon, ja lääkäri on määrännyt annostuksen ja hoito-ohjeen noudatettavaksi. Jos näitä lääkeaineita käytetään tarkoituksesta poikkeavalla tavalla tai sitä tarvitsemattomalle henkilölle, vaikutus muuttuu, ja seuraukset voivat olla arvaamattomia. Niillä voi aiheuttaa päihtyneen tilan, mutta myös vakavan terveystariskin, jopa kuoleman. Järjestyksenvalvojan toimialueella voi olla henkilöitä, joilla on hallussaan lääkkeitä, joita voidaan käyttää myös päihteenä. Niitä oikeasti tarvitseva henkilö ei yleensä kannu mukanaan kuin välttämättömän annostuksen ja myös noudattaa lääkärin määräämiä ohjeita. Jos jollakulla on hallussaan suuria määriä lääkkeitä, voidaankin epäillä väärinkäyttöä tai myyntitarkoitusta. Jos asiassa on epäselvyyttä, kannattaa kääntyä poliisin puoleen jatkoselvittelyssä.

21.4 Tupakka

Järjestyksenvalvojan tehtävänä on valvoa myös tupakointia toimialueellaan ja jopa poistaa toimialueelta henkilö, joka ei ohjeista ja käskyistä huolimatta lopeta säännöksissä kiellettyä tupakointia. Tärkeintä valvonnassa on paloturvallisuus, mutta myös muiden tilaisuudessa olevien viihtyvyys.

Tupakointia säätelee Tupakkalaki. On huomattava, että tupakkatuotteiden hallussapito on kiellettyä alle 18-vuotiaalta. Tupakointi ei kuitenkaan ole kiellettyä alle 18-vuotiaalta, ellei sitä ole kyseisellä alueella erikseen kielletty. Tupakointikieltoja sovelletaan myös nykyisin käytettäviin sähkösavukkeisiin. Pääsääntö on, että yleisissä tilaisuuksissa saa tupakoida vain sille varatulla alueella. Tupakointikieltoja rikottaessa tulee siihen puuttua ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

21.5 Muut aineet

On lukuisia muita aineita, joilla voi hankkia päihtyneen tilan joko niitä haistelemalla tai juomalla. Yleisimpiä tuotteita, joita haistelemalla voi päihtyä, ovat bensiini, tietyt liimat, lakat, maalit, puhdistusaineet ja kaasut. Monet pesunesteet sekä parta- ja hajuvedet sisältävät alkoholia, joita juomalla voi päihtyä. Nämä tuotteet on tarkoitettu aivan muuhun käyttötarkoitukseen, ja ne voivat olla elimistölle erittäin haitallisia juotuina tai hengitettyinä. Jos järjestyksenvalvoja havaitsee toimialueellaan tällaisia tuotteita nauttineen henkilön, hänet on syytä toimittaa terveydenhuoltohenkilöstön tarkastettavaksi.

22. JÄRJESTYSLAKI

Järjestyslain tarkoituksena on edistää yleistä järjestystä ja turvallisuutta yleisillä paikoilla.

Järjestyslailla kielletään sellaiset toiminnot ja menettelyt, jotka yleisen elämänskatsomuksen mukaan häiritsevät yleistä järjestystä tai vaarantavat turvallisuutta. Rikoslaisissa ovat kuitenkin rangaistaviksi säädettyinä sellaiset teot, joita pidetään vakavampina. Karkeana jaotelluna voidaan pitää sitä, että rikoslaisissa mainitut teot ovat rikoksia ja järjestyslaissa olevat teot ovat rikkomuksia. Järjestyksenvalvojan tulee toimiessaan ottaa huomioon myös tässä laissa olevia pykäläiä, koska ne ovat voimassa toimialueella.

Tässä kappaleessa on poimintoja Järjestyslaista niiltä osin, jotka oleellisesti koskettavat järjestyksenvalvojan toimintaa, mutta järjestyksenvalvojan on hyvä omatoimisesti perehtyä Järjestyslakiin kokonaisuudessaan.

22.1 Yleisen järjestyksen häiritseminen ja turvallisuuden vaarantaminen

Yleisen järjestyksen häiritseminen tai turvallisuuden vaarantaminen yleisellä paikalla on kielletty:

1) metelöimällä ja muulla vastaavalla tavalla;

2) toistuvilla uhkaavilla eleillä, hyökkäävillä liikkeillä, suullisesti esitetyillä uhkailuilla ja muulla vastaavalla, pelkoa herättävällä uhkaavalla käyttäytymisellä;

3) ampumalla, heittämällä esineitä tai muulla vastaavalla tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu toiminta on kielletty myös muualla kuin yleisellä paikalla, jos toiminnan vaikutus ulottuu yleiselle paikalle. (JärjL 3 §)

22.2 Päihdyttävien aineiden nauttiminen

Päihdyttävän eineen nauttiminen on kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa, rajavartiolaissa (578/2005) tarkoitetulla rajanylityspaikalla ja julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske erityisen luvan tai ilmoituksen mukaista anniskelu- aluetta taikka yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisätilaa. Se ei liioin koske alkoholijuoman nauttimista puistossa tai muualla siihen verrattavalla yleisellä paikalla siten, että nauttiminen sekä siihen liittyvä oleskelu ja käyttäytyminen ei estä tai kohtuuttomasti vaikeuta muiden oikeutta käyttää paikkaa varsinaiseen tarkoitukseensa. (JärjL 4§)

22.3 Vaaralliset esineet

Nyrkkirautojen, stiletien ja heittotähtien sekä muuksi esineeksi naamioitujen teräaseiden samoin kuin sähkölamauttimien ja -patukoiden, jousipatukoiden sekä tarkkuussinkojen ja -linkojen valmistus, maahantuonti, kauppa sekä hallussapito yleisellä paikalla ja yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa on kielletty, jollei 2 tai 3 momentissa taikka 12 §:ssä muuta säädetä.

Teleskooppipatukan kauppa on kielletty, jollei luovutuksen saajana ole yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (282/2002) tarkoitettu vartioimisliike tai vartijan erityisen voimankäyttökoulutuksen järjestäjä. Teleskooppipatukan hallussapito yleisellä paikalla ja yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa on kielletty, jollei hallussapitäjänä ole yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu vartija tai tämän lain 22 §:ssä tarkoitettu järjestyksenvalvoja työtehtävässään taikka jollei hallussapitoon ole teleskooppipatukan luovuttamiseen liittyvää hyväksyttävää syytä tai jollei 12 §:ssä muuta säädetä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske valtiota eikä valtion omistamien esineiden hallussapitoa, jos perusteena hallussapidolle on valtion palveluksessa olevan henkilön tehtävien hoitaminen. (JärL 9§)

22.4 Toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito

Seuraavien toisen vakavaan vahingoittamiseen tarkoitettujen tai siihen soveltuvien esineiden tai aineiden hallussapito yleisellä paikalla on kielletty:

- 1) teräaseet, rikutut lasiesineet ja muut näihin rinnastettavat viiltämiseen tai pistämiseen soveltuvat esineet;*
- 2) patukat, ketjut, jouset, vaijerit, kaapelit, pesäpallomailat ja muut näihin rinnastettavat lyömiseen soveltuvat esineet;*
- 3) tikat, kuulat ja muut näihin rinnastettavat heittämiseen soveltuvat esineet;*
- 4) syövyttävät sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen taikka lamauttamiseen soveltuvat aineet;*
- 5) ilma-aseet, jousitoimiset aseet, harppuunat, ritsat, puhallusputket ja muut näihin rinnastettavat ampumiseen soveltuvat esineet;*
- 6) terveydelle vaaralliset laserosoittimet.*

Ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavien esineiden hallussapito yleisellä paikalla on kielletty.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske esineitä tai aineita, joiden hallussapito on työtehtävän tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi tarpeen.

Ampuma-aseiden ja räjähteiden hallussapidosta säädetään ampuma-aselaissa (1/1998), räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa (263/1953) ja räjähdeasetuksessa (473/1993).

L räjähdysvaarallisista aineista 263/1953 on kumottu L:lla vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta 390/2005. (JärL 10§)

22.5 Töhrimiseen soveltuvien aineiden hallussapito

Spraymaalien ja muiden toisen omaisuuden töhrimiseen hyvin soveltuvien maalien tai muiden aineiden hallussapito yleisellä paikalla ilman hyväksyttävää syytä on kielletty. (JärL 13 §)

Järjestyslain 16 §:ssä säädetään mm. yllämainittujen pykälien rikkomisesta. Joka tahallaan rikkoo näitä säännöksiä, on tuomittava järjestyksirikkomuksesta sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Yllä mainituista rikoksista vaaralliset esineet ja toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito on säädetty rangaistavaksi Rikoslain 41. luvun 4-7§:ssä. Tämä on oleellista yleisen kiinniotto-oikeuden kannalta, ja se on voimassa vain näiden rikoksien kohdalla, ei muiden yllämainittujen rikkomuksien kohdalla.

LIITTEET

Liite 1: Harjoituksen avaaminen ja turvallisuusmääräykset

Koulutuksen aluksi koulutuksen vastuukouluttaja esittelee:

- ☐ vastuukouluttaja / muut kouluttajat (oltava Poliisihallituksen hyväksymiä voimakäyttökouluttajia)
- ☐ koulutuspäivän sisällön ja aihepiirin esittely
- ☐ harjoituksen alkaminen / päättymisen
- ☐ harjoitusalue
- ☐ harjoitusalueelta poistuminen / palaaminen

Vastuukouluttaja ilmoittaa turvallisuusmääräykset:

- ☐ keskeytysvelvollisuus: POIKKI
- ☐ hälytyspuhelimet + ensiapuvälineet
- ☐ suojaliivit, jalkineet
- ☐ korut, kellot, yms. pois
- ☐ tehdään ainoastaan, mitä kouluttaja käskee
- ☐ ilmoitus loukkaantumisista ja varustevahingoista kouluttajalle

Vastuukouluttaja tarkastaa:

- ☐ esteet osallistua harjoitukseen / fyysiset rajoitukset
- ☐ varuste- ja suojavälineiden tarkastus ja varusteiden jako